

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Мөнхөөгийн ОЮУНЧИМЭГ

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон,
Утас: 26-04-69, Факс: 32-70-16
E-mail: oyunchimegm@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2022. 04. 20 № УИХ-03/3693
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг санаачлан боловсруулж 2022 оны дөрөвдүгээр сарын 20-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын Байнгын болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгнө үү.

Хүндэтгэсэн,

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН

М.ОЮУНЧИМЭГ

Э.БАТ-АМГАЛАН

Ж.БАТ-ЭРДЭНЭ

Х.ГАНЖУЯГ

Т.ДОРЖХАНД

Ш.РАДНААСЭД

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЕРӨНХИЙ НАРИЙН
БИЧГИЙН ДАРГА Л.ӨЛЗИЙСАЙХАН
ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Мөнхөөгийн ОЮУНЧИМЭГ

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон,
Утас: 26-04-69, Факс: 32-70-16
E-mail: oyunchimegm@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2021.10.07 № 404-03/2987

танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
тов тогтоолгох тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Банк Бус Санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг Э.Бат-Амгалан, Ж.Бат-Эрдэнэ, Т.Доржханд, Х.Ганхуяг, Ш.Раднаасэд гишүүдийн хамтаар санаачлан боловсрууллаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлд заасны дагуу хянан үзэж, Улсын их хуралд өргөн мэдүүлэх тов тогтоож өгнө үү.

Хуулийн төсөл, үзэл баримтлал, танилцуулга зэргийг хавсаргав.

Хавсралт 85 хуудастай.

Хүндэтгэсэн,

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН

М.ОЮУНЧИМЭГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдрийн хуралдааны 41 дүгээр тэмдэглэлд:

“ХИ.ХЭЛЭЛЦСЭН нь:

Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн
М.Оюунчимэг нарын санаачлан
боловсруулсан Банк бус санхүүгийн үйл
ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн
найруулгын төсөлд Засгийн газраас өгөх
санал, дүгнэлт

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн М.Оюунчимэг нарын санаачлан боловсруулсан Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг хэлэлцээд дараахь саналыг хуулийн төсөл санаачлагчдад уламжлахаар тогтов.

1.Хуулийн төслийн 6 дугаар зүйлд Санхүүгийн зохицуулах хорооноос олгох тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхлэх үйл ажиллагаанд “мөнгөн гуйвуулга” орсон байх бөгөөд Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.8-д мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээг Монголбанкны зөвшөөрөлтэйгөөр эрхлэхээр заасан байгааг анхаарч, нийцүүлэх.

2.Хуулийн төслийн 6.8-д тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь Монголбанкны зөвшөөрөлтэйгөөр цахим мөнгө гаргах, төлбөрийн хэрэгсэл гаргах, төлбөр тооцооны үйлчилгээ эрхэлж болохоор заасан нь Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1-д заасантай давхцаж байгааг анхаарах.

3.Хуулийн төслийн 6.5-д банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааг 4 ангилсан байх бөгөөд 6.6-д “Энэ хуулийн 6.5.1, 6.5.2-т заасан ангилалд хамаарах хуулийн этгээд нь энэ хуулийн 6.3-т заасан нэмэлт үйл ажиллагааг үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд эрхэлнэ.” гэж, 6.8-д “Энэ хуулийн 6.5.1, 6.5.2-т заасан ангилалд хамаарах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь Монголбанкны зөвшөөрөлтэйгөөр дараах үйл ажиллагааг нэмж эрхэлж болно.” гэж тус тус заасан нь хууль зүйн техникийн хувьд ойлгомжгүй байдал үүсгэж байгааг анхаарч засах. Тодруулбал, 6.5.1-д заасан ангилалд “6.2.3-т зааснаас бусад үйл ажиллагаа” хамаарах бол 6.5.2-т заасан ангилалд “6.2.2, 6.2.3-т зааснаас бусад үйл ажиллагааг” хамааруулж, хуулийн төслийн 6.2.2-т заасан үйл ажиллагаа дээрх 6.6, 6.8 дахь хэсгийн үйлчлэлд хамаарах эсэх нь ойлгомжгүй байна.

4.Хуулийн төслийн 6.9-д тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас гаргаж болохоор заасан нь Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны тухай хуулийн 5.1-д “Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасыг энэ хуулийн 11, 26 дугаар зүйлд заасан этгээд гаргана.” гэж, 11.1-д “Баталгаат үнэт цаасыг тусгай зориулалтын компани гаргана.” гэж, 26.1-д “Барьцаат үнэт цаасыг банк, орон сууцны санхүүжилтийн компани тус тус гаргана.” гэж заасантай тус тус зөрчилдөж байгааг анхаарч, нийцүүлэх.

5.Хуулийн төслийн 6.3.7-д “хууль тогтоомжоор хориглоогүй” гэсний өмнө “энэ хуульд заасан үйл ажиллагааг эрхлэхэд зайлшгүй шаардлагатай,” гэж нэмэх.

6.Хуулийн төслийн 7, 8, 9, 10 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны төрлүүдийг нарийвчлан тодорхойлж, зохицуулсан байх боловч хуулийн төслийн 6.3.6-д заасан “төсөл хөтөлбөр дамжуулан хэрэгжүүлэх” гэдэгт ямар үйл ажиллагаа хамаарах, уг үйл ажиллагаа эрхлэхэд тавигдах шаардлага зэрэг нь тодорхойгүй байна.

7.Хуулийн төслийн 6 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны төрөл санхүүгийн түрээс, цахим мөнгө гаргах, төсөл хөтөлбөр дамжуулах, хэрэгжүүлэх зэрэг Банкны тухай хуульд заасан банкны эрхлэх үйл ажиллагааг нэгэн адил эрхэлж болохоор нэмж тусгажээ.

Хуулийн төсөлд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгч нь банкны эрхлэх үйл ажиллагааг нэгэн адил эрхлэх боломжтой байхаар тусгаснаар Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлийн бодлого, салбар хоорондын тэнцвэртэй байдалд хэр нийцэж байгаа, харилцагч, хөрөнгө оруулагчдын эрх ашгийг арилжааны банктай адил хэмжээнд хамгаалах механизм, тавигдах шаардлага, хяналтын тогтолцоо бүрдсэн эсэх нь эргэлзээтэй байна. Өөрөөр хэлбэл, банкны эрхлэх үйл ажиллагааг ямар хүрээ, хязгаарт багтаан банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд хамааруулан эрхэлж болохыг тодорхой болгох шаардлагатай гэж үзэж байна.

8.Хуулийн төслийн 17.4-т “финтек ашиглан эрхлэхээр зөвшөөрөл авсан этгээд нь” гэсний дараа, мөн 17.5-д “үйлчилгээ үзүүлэхэд” гэсний дараа тус тус “холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу” гэж нэмэх.

9.Хуулийн төслийн 18.7-д Хорооноос тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон шийдвэр гарснаар банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа нь дуусгавар болохоор заасан боловч эрх зүйн үр дагаврыг зохицуулаагүй байна. Тухайлбал банк бус санхүүгийн байгууллагын хөрөнгө оруулагч, харилцагчийн өр төлбөр, хөрөнгийн асуудлыг хэрхэн зохицуулах талаар тусгах.

Харин тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дампуурсан буюу төлбөрийн чадваргүй болох нь шүүхээр тогтоогдсон бол Иргэний хууль, Дампуурлын тухай хуульд зааснаас гадна тухайн хуулийн этгээдийг татан буулгах эсхүл дахин хөрөнгөжүүлэх асуудлаар тусгайлсан зохицуулалтыг тусгах нь зүйтэй тул хуулийн төслийн долоодугаар бүлгийг шинэчлэн боловсруулах.

10.Хуулийн төслийн 26.7-д Хороо нь зээлийн хүүд хязгаарлалт хийж болохоор заасан нь өнөөгийн зах зээл, эдийн засгийн бодлого, нөхцөл байдал, өрсөлдөөний зарчимтай нийцэж байгаа эсэхийг нягтлах.

11.Хуулийн төслийн 26.2-т Хороонд 26.1-д дурдсанаас бусад захиргааны хэм хэмжээний акт тогтоох эрх олгосон зохицуулалтыг нэмж тусгасныг хасах.

12.Хуулийн төслийн 15.4-т “Тусгай зөвшөөрлийг хугацаагүй олгох ба уг зөвшөөрөл нь олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилнэ” гэсэн нь Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйл болон санхүүгийн салбарын бусад хууль тогтоомжтой уялдаж байгаа эсэхийг нягтлах.

13.Засгийн газрын 2017 оны 299 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлийг 2025 он хүртэл хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн

1.7.2.4-т бичил санхүүгийн орчны хүрээнд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын эрсдэлийг бууруулах, өгөөжийг нэмэгдүүлэх, мэдээллийн сан бүрдүүлэх, зөвшөөрөл олгох ажиллагааг цахим хэлбэрт шилжүүлэх зорилтыг дэвшүүлсэнтэй уялдуулан хуулийн төсөлд холбогдох зохицуулалтуудыг нэмж тусгах.

14.Хуулийн төслийн 4, 6, 14 дүгээр зүйлд хэрэглэсэн “өрийн хэрэгсэл”, “өрийн бичиг”, “боловсон хүчин”, “хүний нөөц”, “банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээд”, “банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх этгээд”, “банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэсэн зөрчилтэй нэр томьёонуудыг хэлбэрийн болон агуулгын хувьд цэгцлэн, нэг мөр тодорхойлох.

15.Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлд “сэндбокс”, “хуулийн нэгдлийн оролцогч”, “нөлөө бүхий хувьцаа эзэмшигч”-ийн тодорхойлолтыг нэмж тусгах.

16.Хуулийн төслийн 27 дугаар зүйлийн 27.3, 30 дугаар зүйлийн 30.1-д “...Хорооны улсын байцаагч...” гэснийг Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуульд нийцүүлэн “...Хорооны хянан шалгагч...” гэж өөрчлөх.

17.Хуулийн төсөл нь хуулийн төслийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлагыг хангахгүй байгааг анхаарч, Хууль тогтоомжийн тухай хууль, “Аргачлал батлах тухай” Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлал”-д тус тус нийцүүлэх.

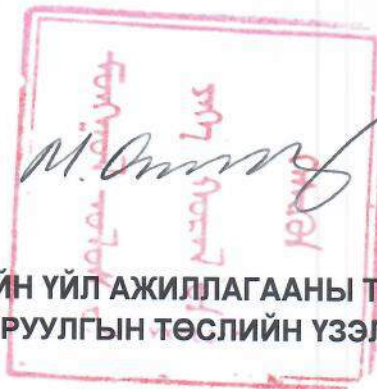
Тухайлбал хуулийн төслийн 4.1.13-т эшлэл авсан “4.1.17” дахь заалт хуулийн төсөлд тусгагдаагүй, 4.1.2-т баталгаа, батлан даалтад холбогдох Иргэний хуулийн зүйлийн дугаарыг буруу эшэлсэн, хуулийн төсөлд нэг ойлголтыг өөр өөр нэр томьёогоор дурдсан, нэр томьёоны тодорхойлолтод тодорхойлсон нэр томьёог хуулийн төсөлд хэрэглэхдээ хуулийн төсөлд тодорхойлсон заалтын дугаараар эшэлсэн байна.

18.Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1 дэх хэсэгт заасан шаардлагын дагуу хууль тогтоомжийн төслийн үзэл баримтлалыг батлах гэсэн саналыг төсөл санаачлагчид уламжлахаар тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

БАТЛАВ.
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН

М.ОЮУНЧИМЭГ

БАНК БУС САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

Нэг. Хууль зүйн шаардлага:

Монгол Улсын Их Хурлаас 2002 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг батлан мөрдүүлснээс хойш өнөөдрийг хүртэл 9 удаа нэмэлт, өөрчлөлт орсон бөгөөд Монгол Улсын Их Хурлын 2019 оны 54 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2020 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэл”, 2019 оны 98 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Төрөөс мөнгөний бодлогын талаар 2020 онд баримтлах үндсэн чиглэл” болон бусад холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн хуулийг шинэчлэн боловсруулах эрх зүйн шаардлага үүссэн.

Хууль зүйн яамнаас Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд 2013 онд шинжилгээ хийн хуулийн зохицуулалт сул, зөвшөөрлийн тоог бууруулах бизнесийн таатай орчин бүрдүүлж, шинэчлэх шаардлагатай гэсэн дүгнэлт гаргасан. Түүнчлэн салбарын зохицуулалтыг боловсронгуй болгохын тулд төрөөс олгож буй тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулах, Захиргааны ерөнхий хуультай нийцүүлэх, хуулийн төсөлд зохицуулагч байгууллагаас батлан мөрдөх журам, зааврыг тусгах шаардлага урган гарч байна.

Мөн олон улсын санхүүгийн салбарт гарч буй техник, технологийн өөрчлөлт, цаг үеийн шаардлага, санхүүгийн зах зээлийн өнөөгийн нөхцөл байдалтай уялдуулан хуулийн төслийг шинэчлэн найруулга хийх шаардлага бий болоод байна.

Хоёр. Практик шаардлага:

Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлд банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь жижиг дунд бичил бизнес эрхлэгч, иргэдэд Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасан бүтээгдэхүүн үйлчилгээг хүргэж өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэж байна.

Технологийн эрин үед банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь санхүүгийн зах зээлд технологид суурилсан шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээг гаргах эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгох, иргэдэд хүргэх санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, оролцогчдыг болзошгүй эрсдэлээс сэргийлэх, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, хөрөнгө оруулагч, харилцагчийн эрх ашгийг хамгаалах, үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, зохицуулагч байгууллагын салбарт оролцох эрх үүргийг оновчтой болгох зорилгоор Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг шинэчлэн найруулах бодит шаардлага бий болсон. Тухайлбал,

1. Төр, засгийн байгууллагаас баримталж буй тусгай зөвшөөрлийн тоог цөөрүүлэх бодлогын хэрэгжилтийг хангах, үйл ажиллагааны зохицуулалтыг тодорхой болгох;
2. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрхэлж буй үйл ажиллагааны онцлог, цар хүрээ, учирч болзошгүй эрсдэлийн түвшинд нийцсэн санхүүгийн үйлчилгээний шинэ загвар, бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлж, санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх;
3. Банк бус санхүүгийн зах зээлд оролцож буй хөрөнгө оруулагч, харилцагчийн эрх ашгийг хамгаалах зохицуулалтыг бий болгох;
4. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг хөрөнгийн зах зээлд оролцох нөхцөлийг бүрдүүлэх;
5. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх үүрэг, удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалтыг хуульчилж, хариуцлагыг нэмэгдүүлэх;
6. Тусгай зөвшөөрөл хүссэн этгээдэд тусгай зөвшөөрөл олгох, олгохоос татгалзах, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох үндэслэлийг ойлгомжтой, ил тод болгох;
7. Захиргааны ерөнхий хууль 2016 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдөгдөж эхэлсэнтэй холбогдуулан банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах зохицуулагч байгууллагын бүрэн эрхийг тодорхой болгох;
8. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн зээлийн хүү болон бусад үйл ажиллагаанд тавигдах нөхцөл, шаардлагыг оновчтой тодорхойлох;
9. Санхүүгийн тайлан, мэдээ, нэмэлт тодруулгыг зөвхөн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс бус түүний нэгдлийн оролцогч толгой компани, тэдгээрийн хараат болон охин компаниас шаардах, тэдгээрт хийх нэгдсэн хяналт, шалгалтыг тогтолцоог шинээр бүрдүүлэх зэрэг болно.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судалсан тайланд эдгээр асуудлыг шийдвэрлэх шаардлагатайг зөвлөсөн юм.

Иймд дээр дурдсан хууль зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагуудыг үндэслэн Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулна.

I. Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Нэг. Хуулийн төслийн зорилго:

Энэ хуулийн зорилго нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтоож, тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, зохицуулагч байгууллагын эрх, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг, түүний удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны үндсэн зарчмыг тогтоох, үйл ажиллагаанд хяналт тавих, тэдгээрт албадлагын арга хэмжээ авахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Хоёр. Хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ:

Хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.3-т заасны дагуу шинэчилсэн найруулга хэлбэрээр боловсруулах бөгөөд дараах бүтэцтэй байна. Үүнд:

Нэгдүгээр бүлэгт, хуулийн зорилт, хуулийн үйлчлэх хүрээ, болон нэр томъёоны тодорхойлолт зэргийг тусгана.

Хоёрдугаар бүлэгт, банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх этгээдэд тавигдах шаардлага, банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны төрөл, ангилал, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэр, үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага, хязгаарлалт, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид хориглох зүйлийг тусгана.

Гуравдугаар бүлэгт, тусгай зөвшөөрөл олгоход тавигдах шаардлага, тусгай зөвшөөрөл олгох, олгохоос татгалзах, Хорооноос тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид олгох зөвшөөрөл, бүртгэл, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох нөхцөлийг тусгана.

Дөрөвдүгээр бүлэгт, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг, төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, гүйцэтгэх удирдлагад тавигдах шаардлага, сонирхлын зөрчил, мэдээллийн нууцлалыг тусгана.

Тавдугаар бүлэгт, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлан, тайлагналын хугацаа, санхүүгийн тайлангийн аудит, түүнийг нийтэд мэдээлэх зохицуулалтыг тусгана.

Зургадугаар бүлэгт, зохицуулагч байгууллагын бүрэн эрх, хэрэгжүүлэх хяналт шалгалт, нэгдсэн хяналт, шалгалт хийх, нэгдсэн хяналт шалгалтад хамрагдахгүй байх нөхцөл, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид хүлээлгэх албадлагын арга хэмжээг тус тус тусгана.

Долоодугаар бүлэгт, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэрээр өөрчлөн байгуулах, татан буулгах, хууль тогтоомжид зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага, хууль хүчин төгөлдөр болох хугацаа зэргийг тусгана.

Хууль батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 11 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”, Монгол Улсын Засгийн газрын 2017 оны 299 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлийг 2025 он хүртэл хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-т Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг УИХ-д өргөн мэдүүлэх зэрэг эрх зүйн баримт тусгагдсан хууль тогтоомжийн хэрэгжилт хангагдана.

Хуулийн төсөлд салбарын үйл ажиллагаанд мөрдөгдөх журам заавруудыг батлах эрх, хянах үүргийг Санхүүгийн зохицуулах хорооны бүрэн эрхэд тусгаснаар салбарын зээлийн хүү буурах, давхардсан бүтээгдэхүүн үйлчилгээний зохицуулалт тодорхой болох, холбогдох төрийн байгууллагуудтай хамтын ажиллагаа сайжрих,

улмаар нэгдсэн хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэх боломж бүрдэнэ. Мөн аудитын байгууллагыг Санхүүгийн зохицуулах хорооноос томилсноор тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналын үнэн зөв байдал хангагдах чухал ач холбогдолтой юм.

Хуулийн төсөлд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдийн нэр бүхий 10 төрлийн үйл ажиллагаа тус бүр дээр тусгай зөвшөөрөл авахаар зохицуулагдаж байгааг төрөлжүүлэн 4 тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд 11 төрлийн үйлчилгээг эрхлэх, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрхлэх үйл ажиллагааны төрлөөс хамаарч 4 ангилсан нь төрөөс олгох тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулах боломж бүрдэнэ.

Мөн банк бус санхүүгийн салбарын оролцогчдын хувьд технологийн шинэ эрин үетэй нийцүүлэн хөгжих боломжийг бий болгох, олон улсын жишигт нийцсэн санхүүгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээ нэвтрүүлэх, салбарын хөрөнгө оруулагч, харилцагчийн эрх ашгийг хамгаалах, салбарыг болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх эрх зүйн таатай орчин бүрдэнэ.

Ингэснээр тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн санхүүгийн эх үүсвэр болон эрхлэх үйл ажиллагааны төрлийг нэмэгдүүлж, хөрөнгө оруулагчийг зах зээлд нэвтрэх таатай нөхцөлийг бүрдүүлж, бичил санхүүгийн салбарын гол зорилго болох бага, дунд орлоготой иргэд, бизнес эрхлэгчдэд зориулсан хэрэглээний зээлийг нэмэгдүүлэх нөхцлийг бүрдүүлэх боломжтой юм. Нөгөө талаас тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үүрэг, хариуцлагыг нэмэгдүүлж зах зээлд мэргэжлийн оролцогчийг оролцуулах, иргэдийн хувьд ээлтэй төрийн хяналттай, олон талт санхүүгийн үйлчилгээг авах боломжийг бүрдүүлж байна.

Хуулийн төсөл Үндсэн хууль, Монгол Улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомж байгаа эсэх талаарх санал

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн байна.

Хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Банкны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Валютын зохицуулалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Зээлийн мэдээллийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол улсын хөгжлийн банкны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Татварын ерөнхий хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Төлбөр тооцоог үндэсний мөнгөн тэмдэгтээр гүйцэтгэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд нэмэлт,

өөрчлөлт оруулах тухай, Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хөрөнгө оруулалтын сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Чөлөөт бүсийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль хүчингүй болгосонд тооцох тухай, Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай төслийг боловсруулна.

----000----

ТАНИЛЦУУЛГА

Банк бус санхүүгийн салбар нь эхний хагас жилийн байдлаар тусгай зөвшөөрөлтэй 536 ББСБ нь давхардсан тоогоор 21,486 хувьцаа эзэмшигчтэй, 308 салбар нэгж, 8 төлөөлөгчийн газар, 3,713 ажилтантайгаар Монгол улсын 21 аймаг, 8 дүүрэгт давхардсан тоогоор 3.3 сая харилцагч, 748.3 мянган зээлдэгчид санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлж байна. Салбарын статистик үзүүлэлтүүд нь сүүлийн 5 жилийн хугацаанд эрчимтэй нэмэгдэж нийт харилцагчдын тоо 119 хувиар, зээлдэгчдийн тоо 167,8 хувиар, нийт актив 121.5 хувиар, зээл 166.0 хувиар тус тус өссөн байна.

Мөн Монгол Улсын санхүүгийн салбарт тэр дундаа банк бус санхүүгийн салбарын хөгжил нь финтек буюу санхүүгийн технологитой салшгүй холбоотойгоор тодорхойлогдож байна. ББСБ-ын салбарт технологид суурилсан санхүүгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээ буюу финтекийг өргөнөөр нэвтэрч байгаатай холбогдуулан Санхүүгийн зохицуулах хорооны зүгээс энэ төрлийн үйлчилгээг нэвтрүүлж буй ББСБ-уудын хөгжлийг бодлогоор дэмжин ажиллаж байгаа бөгөөд 2021 оны эхний хагас жилийн байдлаар 22 ББСБ дэвшилтэд технологид тулгуурлан аппликэйшн ашиглан зээл олгож байна.

Технологид суурилсан санхүүгийн шинэ үйлчилгээ бий болж, салбарын харилцагч үйлчлүүлэгчдийн тоо нэмэгдэхийн хэрээр үйлчлүүлэгчийн эрх ашгийг хамгаалсан, салбарын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх замаар иргэдэд хүрэх санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх боломжийг бүрдүүлсэн, төрөөс үзүүлж буй тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулсан, салбарын хөгжлийн чиг хандлагыг олон улсын жишигт нийцүүлсэн хууль эрх зүйн орчинг бий болгох зайлшгүй нөхцөл байдал энэхүү банк бус санхүүгийн салбарт тулгараад байна.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль нь анх зохицуулагч байгууллага болох Санхүүгийн зохицуулах хороо байгуулагдахаас өмнө 2002 оны 12 дугаар сарын 12-нд батлагдсан бөгөөд батлагдснаас хойш нийт 9 удаа бусад хууль тогтоомжийн нийцэлтэй уялдуулан нэмэлт өөрчлөлт орсон байдаг.

Санхүүгийн зохицуулах хорооноос банк бус санхүүгийн байгууллагын салбарын үйл ажиллагаанд нэн тааламжтай орчинг бий болгох, санхүүгийн зах зээлд шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ нэвтрүүлэх замаар санхүүгийн зуучлалыг гүнзгийрүүлэн хөгжүүлэх, салбарын хөгжлийг олон улсын жишигт хүргэх, хяналтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх, салбарыг болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулсан.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд дараах зарчмын томоохон асуудлыг тусгаж өгсөн. Үүнд:

1. **ББСБ нь олон талт санхүүгийн үйлчилгээг эрхлэх боломж бүрдэнэ.**

Өөрөөрхэлбэл салбарын оролцогч нь 4 тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд 11 санхүүгийн үйлчилгээг тусгайлсан зөвшөөрөл авахгүйгээр эрхлэх боломжтой болно. Одоогийн эрх зүйн зохицуулалтаар банк бус санхүүгийн 11 үйл ажиллагааг 11 тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд эрхэлж байгаа бол энэхүү шинэчилсэн хуулийн төслөөр тусгай зөвшөөрлийн тоог 60 хувиар бууруулж, ББСБ нь 4 төрлийн тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд хуулиар зөвшөөрөгдсөн 11 үйл ажиллагаанаас гадна, Санхүүгийн зохицуулах

хорооноос зөвшөөрөгдсөн санхүүгийн үйлчилгээг эрхлэх эрх зүйн зохицуулалт бий болно.

2. **Салбарын оролцогчдыг чадавхижуулж, төрөлжсөн институт болгоно.** Хуулийн төслийн зохицуулалтад ББСБ-ыг эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэлээр нь “Зээлийн банк бус санхүүгийн байгууллага”, “Хөрөнгө удирдлагын банк бус санхүүгийн байгууллага”, Факторинг, “Валют арилжаа” гэж ангилахаар тусгасан. Зээлийн банк бус санхүүгийн байгууллага нь зээл, санхүүгийн түрээс, баталгаа батлан даалт гаргах, санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр зөвлөгөө мэдээлэл өгөх, валют арилжаа эрхэлнэ. Харин “Хөрөнгө удирдлагын банк бус санхүүгийн байгууллага” нь дээрх үйл ажиллагаанаас гадна итгэлцлийн үйл ажиллагаа эрхэлнэ. Ингэж ББСБ-уудыг төрөлжүүлснээр салбарын оролцогчдын санхүү, төлбөрийн чадвар сайжирч, улмаар хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх, ББСБ-уудын макро эдийн засагт гүйцэтгэх үүргийг нэмэгдүүлнэ.
3. **Финтект суурилсан санхүүгийн үйлчилгээний эрх орчин бий болно.** Монгол улсад шинэ дэвшилтэд технологид суурилсан санхүүгийн үйлчилгээ эрчимтэй хөгжийн хэрээр түүнийг зохицуулсан эрх зүйн орчин байхгүй байна. Энэхүү үйлчилгээ нь иргэд техник технологийг ашиглаж барьцаа хөрөнгө шаардахгүй, богино хугацаатай, бага хэмжээний зээлийг хялбар, түргэн, шуурхайгаар цаг, зардал хэмнэн хүү, нөхцөл багатайгаар авч байгаа боловч төрийн хяналт зохицуулалт байхгүй байгаагаас харилцагч нэгэн зэрэг олон байгууллагаас зээл авах улмаар өрийн дарамтад орох эрсдэлийг бий болгож байна. Иймд Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд финтекийн талаарх анхны тодорхойлолтыг бий болгож, зохицуулалтыг бий болгохоор тусгасан.
4. **Компанийн засаглалын ил тод байдал, мэдээллийн аюулгүй байдлын эрх зүйн зохицуулалт бий болно.** 2021 оны эхний хагас жилийн байдлаар 108 ББСБ 486.9 тэрбум төгрөгийн эх үүсвэрийг жилийн 17.7%-ийн жигнэсэн дундаж өгөөж/хүүтэйгээр татан төвлөрүүлээд байна. ББСБ-уудын эх үүсвэр татан төвлөрүүлэх боломжийг нэмэгдүүлэхийн хэрээр засаглал, дотоод хяналтын механизмыг сайжруулах нөхцөл шаардлага бий болж байгаа тул ялангуяа Хөрөнгө удирдлагын банк бус санхүүгийн байгууллага нь заавал ТУЗ-тэй байх, түүний 1/3 нь хараат бус гишүүн байх, сонирхлын зөрчлөөс ангид байх, сонирхлын зөрчил үүссэн үед ТУЗ-д мэдэгдэг байх, ТУЗ-д тавигдах шаардлага зэрэг зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгаж өгсөн. Ингэснээр ББСБ-уудын засаглалын ил тод байдал сайжирч, засаглалын сайн зарчмыг нэвтрүүлэх, дотоод гадаадын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх нөхцөл бүрдүүлнэ. Мөн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь харилцагч, хөрөнгө оруулагчийн мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах, хуулиар зөвшөөрсөн гуравдагч этгээд буюу шүүх, прокурорын байгууллага зэрэгт гаргаж өгөхөөр хуулийн төсөлд тусгасан.
5. **Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхээс урьдчилан сэргийлэх тогтолцоог сайжруулна.** ББСБ нь Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн дагуу мэдээлэх үүрэгтэй этгээд бөгөөд зөвхөн энэхүү хуулийн зохицуулалтаар мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг бүрэн хэрэгжүүлэхэд учир дутагдалтай байна. Иймд хуулийн төсөлд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхээс урьдчилан сэргийлсэн зохицуулалтыг

тусгаж өгсөн. Тухайлбал, итгэмжлэгч нь итгэмжилсэн хөрөнгийн эцсийн өмчлөгч байх ба хөрөнгийн гарал үүслийг итгэмжлэгдэгч шалгадаг байхаар, мөнгөн гуйвуулгын үйл ажиллагааг зөвшөөрөлгүй этгээдээр дамжуулан гүйцэтгэх, бэлэн мөнгөөр шилжүүлэг хийхийг хориглосон зохицуулалтыг тусгасан.

6. **Зохицуулагч байгууллагын эрх үүргийг тодорхой болгож, нэгдсэн хяналт шалгалт хийх эрх орчин бүрдэнэ.** Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль нь зохицуулагч байгууллага болох Санхүүгийн зохицуулах хороо байгуулагдахаас өмнө батлагдсан бөгөөд салбарын хөгжлийг даган зохицуулагч байгууллагын хяналт, зохицуулалтын тогтолцоог хууль эрх зүйн хувьд тодорхой болгох, төрийн байгууллагуудын нэгдсэн хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэх нөхцөл шаардлага бий болсон. Банк бус санхүүгийн салбарт үндэсний томоохон компаниудын охин компани үйл ажиллагаа явуулж байгаагаас тэдгээр нэгдлийн оролцогчдыг төрийн нэгдсэн хяналт шалгалтын хүрээнд хянах, зохицуулах зайлшгүй нөхцөл байдал үүсээд байна. Иймд хуулийн төсөлд зохицуулагч байгууллагын бүрэн эрх, үүрэг, нэгдсэн хяналт шалгалтыг хэрхэн хэрэгжүүлэх талаарх зохицуулалтыг нарийвчлан тодорхойлж өгсөн.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд тусгагдсан томоохон зарчмын өөрчлөлтүүдийг дээр дурдсан бөгөөд хуулийн сайжруулах, бусад хууль тогтоомжтой нийцүүлэх, ялангуяа Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хууль болон бусад хэрэгжилтэд хяналт тавьдаг хууль тогтоомжтой нийцүүлэх зэрэг өөрчлөлтүүд хуулийн төсөлд тусгагдсан болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

БАНК БУС САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ

(Шинэчилсэн найруулгын төсөл)

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтоож, тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг, түүний удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаанд хяналт тавих, тэдгээрт албадлагын арга хэмжээ авахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль тогтоомж

2.1.Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хууль, Компанийн тухай хууль, Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль, Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хууль, Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль, Банк эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Санхүүгийн зохицуулах хороо /цаашид “Хороо” гэх/-ноос тусгай зөвшөөрөл авсан хуулийн этгээдийн банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбогдсон харилцааг энэ хуулиар зохицуулна.

3.2.Засгийн газрын тусгай зориулалттай сан, төслийн нэгжээс олгох зээлийн үйл ажиллагаа, банк, даатгал, үнэт цаасны компани, хөрөнгө оруулалтын сан, тэтгэврийн сан, хадгаламж, зээлийн хоршоо, барьцаалан зээлдүүлэх газрын үйл ажиллагааг холбогдох бусад хуулиар зохицуулна.

4 дүгээр зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа” гэж Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэй эрхлэх энэ хуулийн 6.2-т заасан үйл ажиллагааг;

4.1.2.“баталгаа, батлан даалт гаргах” гэж Иргэний хуулийн 234, 458 дугаар зүйлд заасныг ойлгох ба баталгааны гэрээ нь Иргэний хуулийн 457 дугаар зүйлд заасны дагуу зохицуулагдахыг;

4.1.3.“санхүүгийн түрээс /лизинг/” гэж Санхүүгийн түрээс /лизинг/-ийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1-т заасныг;

4.1.4.“гадаад валютын арилжаа” гэж иргэн, хуулийн этгээдээс гадаад валютыг бэлэн болон бэлэн бус хэлбэрээр худалдах, худалдан авах үйл ажиллагааг;

4.1.5.“өрийн хэрэгсэл” гэж Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 4.1.9-д заасныг;

4.1.6.“финтек” гэж санхүүгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг технологийн шийдэл ашиглан цахимаар хүргэхийг;

4.1.7. “тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч” гэж Аж ахуйн үйл ажиллагааны тухай хуулийн 3.1.2-т заасан хуулийн этгээдийг;

4.1.8.“тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэгж” гэж тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэрийн өмнөөс Хорооноос олгосон зөвшөөрлийн үндсэн дээр үйл ажиллагаа эрхлэх салбар, төлөөлөгчийн газрыг;

4.1.9.“тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн холбогдох этгээд” /цаашид “холбогдох этгээд” гэх/ гэж дараах этгээдийг:

4.1.9.а. Компанийн тухай хуулийн 99 дүгээр зүйлийн 99.1 дэх хэсэгт заасан нэгдмэл сонирхолтой этгээд;

4.1.9.б.хувьцаа эзэмшигч, төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дарга, гишүүн, гүйцэтгэх удирдлага, тэдгээрийн эхнэр, нөхөр, эцэг, эх, ах, эгч, дүү, хүүхэд;

4.1.10.в.Санхүүгийн зохицуулах хорооноос “холбогдох этгээд” гэж тодорхойлсон бусад этгээд.

4.1.10.“эцсийн өмчлөгч” гэж Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.6-д заасан этгээдийг;

4.1.11.“нөлөө бүхий хувьцаа эзэмшигч” гэж Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 4.1.29-д заасан этгээдийг;

4.1.12.“актив, пассив, өөрийн хөрөнгө” гэж олон улсын стандартад нийцүүлэн санхүү, бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон Хорооноос хамтран баталсан нягтлан бодох бүртгэлийн журамд тодорхойлсныг;

4.1.13.“өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ” гэж тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн санхүүгийн болон үйл ажиллагааны эрсдэлээс үүсэх алдагдлыг хаахад хүрэлцэхүйц хэмжээний өөрийн хөрөнгөтэй эсэхийг тодорхойлсон үнэлгээг;

4.1.14. “өөрийн хөрөнгийн шаардлага” гэж Хорооноос тогтоосон, энэ хуулийн 4.1.13-д заасан өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний доод хэмжээг;

4.1.15. “зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлт” гэж тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хөрөнгийн болон үйл ажиллагааны эрсдэлийг урьдчилан тооцох, үнэлэх Хорооноос тогтоосон харьцаа үзүүлэлтүүдийг;

4.1.16. “тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг өөрчлөн байгуулах” гэж Компанийн тухай хуульд заасны дагуу нийлүүлэх, нэгтгэх, хуваах, тусгаарлахыг;

4.1.17. “нэгдсэн хяналт, шалгалт” гэж энэ хуулийн нэгдлийн оролцогчийн үйл ажиллагаанд заасан этгээдийн санхүүгийн үйл ажиллагаанд дангаар болон холбогдох төрийн бусад чиг үүрэг бүхий байгууллагатай хамтран хяналт шалгалт хийхийг;

4.1.18. “төсөл хөтөлбөр дамжуулан хэрэгжүүлэх” гэж жижиг, дунд бизнес эрхлэх иргэн, хуулийн этгээд, зорилтод бүлэг, орон нутгийн хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрийг дамжуулан хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг;

4.1.19. “хуулийн нэгдлийн оролцогч” гэж Компанийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.14-т заасан хуулийн этгээдийг;

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

БАНК БУС САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЭРХЛЭХ

5 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээд

5.1. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээд нь Монгол Улсын Компанийн тухай хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан байна.

5.2. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн хувьцаа эзэмшигч нь иргэн, хуулийн этгээд байх ба хувьцаа эзэмшигч нь хуулийн этгээд байх тохиолдолд нөхөрлөл, компани байна.

5.3. Гадаадын хуулийн этгээд нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааг энэ хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн хүрээнд Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөлтэй эрхэлнэ.

5.4. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн хувьцаа эзэмшигч нь хуулийн этгээдийн нэгдлийн оролцогч байж болно.

5.5. Шашны болон улс төрийн байгууллага, төрийн бус байгууллага, Иргэний хуулийн 36 дугаар зүйлд заасан этгээд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх, хувьцаа эзэмшихийг хориглоно.

6 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа

6.1. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа нь үндсэн, нэмэлт үйл ажиллагаанаас бүрдэнэ.

6.2.Банк бус санхүүгийн үндсэн үйл ажиллагаанд дараах үйл ажиллагаа хамаарна:

- 6.2.1.зээл;
- 6.2.2.итгэлцэл;
- 6.2.3.факторинг;
- 6.2.4.валют арилжаа;

6.3.Банк бус санхүүгийн нэмэлт үйл ажиллагаанд дараах үйл ажиллагаа хамаарна:

- 6.3.1.мөнгөн гуйвуулга;
- 6.3.2.санхүүгийн түрээс;
- 6.3.3.баталгаа, батлан даалт гаргах;
- 6.3.4.санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх;
- 6.3.5.хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр зөвлөгөө мэдээлэл өгөх;
- 6.3.6.төсөл хөтөлбөр дамжуулан хэрэгжүүлэх;
- 6.3.7.хууль тогтоомжоор хориглоогүй Хорооноос зөвшөөрсөн бусад ажил, үйлчилгээ.

6.4.Банк бус санхүүгийн үндсэн үйл ажиллагааг Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд эрхэлнэ.

6.5.Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааг дараах байдлаар ангилна:

6.5.1.энэ хуулийн 6.2.3-т зааснаас бусад үйл ажиллагааг эрхлэх хуулийн этгээдийг хөрөнгө удирдлагын;

6.5.2. энэ хуулийн 6.2.2, 6.2.3-д зааснаас бусад үйл ажиллагааг эрхлэх хуулийн этгээдийг зээлийн;

6.5.3.энэ хуулийн 6.2.3-д заасан үйл ажиллагааг эрхлэх хуулийн этгээдийг факторингийн;

6.5.4.энэ хуулийн 6.2.4-т заасан үйл ажиллагааг эрхлэх хуулийн этгээдийг валютын арилжааны;

6.6.Энэ хуулийн 6.5.1, 6.5.2-т заасан ангилалд хамаарах хуулийн этгээд нь энэ хуулийн 6.3-т заасан нэмэлт үйл ажиллагааг үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд эрхэлнэ.

6.7. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээд нь нэмэлт үйл ажиллагааг дангаар эрхлэхгүй.

6.8.Энэ хуулийн 6.5.1, 6.5.2-т заасан ангилалд хамаарах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь Монголбанкны зөвшөөрөлтэйгөөр дараах үйл ажиллагааг нэмж эрхэлж болно:

- 6.8.1.цахим мөнгө гаргах;
- 6.8.2.төлбөрийн хэрэгсэл гаргах;

6.8.3.төлбөр тооцооны үйлчилгээ;

6.9.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу тусгай зориулалтын компаниар дамжуулан хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас, өрийн хэрэгсэл гаргаж болно.

6.10.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн энэ хуулийн 6.5-т заасан үйл ажиллагааны ангилал өөрчлөгдсөн тохиолдолд ангилал шилжихээс өмнө нь байгуулсан хэлцлээс үүссэн шаардах эрх хэвээр хадгалагдана.

6.11.Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд тавигдах нөхцөл шаардлагыг Хороо тогтооно.

7 дугаар зүйл. Итгэлцлийн үйл ажиллагаа

7.1.“Итгэлцлийн үйл ажиллагаа” гэж итгэмжлэгчийн активыг үнэгүйдлээс хамгаалж, үр шим олж өгөх зорилгоор тэдгээртэй харилцан тохиролцож байгуулсан хөрөнгө итгэмжлэн удирдах итгэмжлэгдэгчээс гэрээнд заасан хугацаанд хянах, ашиглах, захиран зарцуулах үйл ажиллагааг хэлнэ.

7.2.“Үр шим” гэж Иргэний хуулийн 88.2-т заасныг;

7.3.Итгэлцлийн үйл ажиллагаанд итгэмжлэгч нь хөрөнгө итгэмжлэх гэрээгээр актив хөрөнгийг итгэмжлэгдэгчид шилжүүлэх, итгэмжлэгдэгч нь актив хөрөнгийг хүлээн авч, итгэмжлэгчийн эрх ашиг, сонирхолд нийцүүлэн захиран зарцуулна.

7.4.Хөрөнгө итгэмжлэх гэрээг Иргэний хуулийн 406.2-т заасны дагуу бичгээр байгуулах ба итгэмжлэгч нь гэрээнээс үүсэх аливаа эрсдэлийг Иргэний хуулийн 406.3-т заасны дагуу хүлээж, үр шимийг хүртэнэ.

7.5.Итгэмжилсэн хөрөнгийн эх үүсвэрийг итгэмжлэгдэгч нь хөрөнгө итгэмжлэх гэрээнд заасны дагуу Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаанд захиран зарцуулна.

7.6.Итгэмжлэгдэгч нь хөрөнгө итгэмжлэх гэрээний үндсэн дээр итгэмжлэгчийн актив хөрөнгийг гэрээнд заасан хугацаанд хянах, ашиглах, захиран зарцуулахтай холбоотой үүссэн үүргийг гуравдагч этгээдийн өмнө хариуцна.

7.7.Итгэмжлэгч нь итгэмжилсэн хөрөнгийн эцсийн өмчлөгч байх ба хөрөнгийн гарал үүслийг итгэмжлэгдэгч нь шалгах үүрэгтэй.

8 дугаар зүйл. Факторингийн үйл ажиллагаа

8.1.“Факторингийн үйл ажиллагаа” гэж бэлтгэн нийлүүлэгч, зээлдүүлэгчээс борлуулсан бараа, ажил, үйлчилгээ болон хэлцлээс хүлээгдэж буй шаардах эрхээ шилжүүлэх, энэхүү эрхийг хүлээн авагч нь бэлтгэн нийлүүлэгч, зээлдүүлэгчтэй харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр санхүүжилт олгох болон худалдан авагч, зээлдэгчээс нэхэмжлэлийн дагуу шаардах эрхээ хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг хэлнэ.

8.2.Факторингийн үйл ажиллагаа нь урьдчилгаа санхүүжилтийн, авлагын удирдлагыг хэрэгжүүлэх төрөлтэй байх бөгөөд Хорооноос бусад төрлийг нэмж тогтоож болно.

8.3.Бэлтгэн нийлүүлэгч, зээлдүүлэгч нь факторингийн компанид шаардах эрхээ гэрээгээр шилжүүлэх бөгөөд шилжүүлэхдээ худалдан авагч буюу үүрэг гүйцэтгэгчид энэ талаар мэдэгдэнэ.

8.4.Факторингийн компани нь шаардах эрхийг хүлээн авахдаа бэлтгэн нийлүүлэгч, зээлдүүлэгчийн санхүүгийн байдал, төлбөрийн чадвар, зах зээлийн байдал, өрсөлдөх чадварыг үнэлнэ.

8.5.Факторингийн компани нь бэлтгэн нийлүүлэгч, зээлдүүлэгчээс шаардах эрхийг хүлээн авч, мөнгөн төлбөрийг саадгүй, бүхэлд нь хэрэгжүүлэх ба тэдгээрийг шүүх, прокурор, авлигатай тэмцэх байгууллага, цагдаагийн байгууллага зэрэг гуравдагч этгээдийн өмнө бүрэн төлөөлнө.

8.6.Бэлтгэн нийлүүлэгч, зээлдүүлэгчээс шаардах эрхээ факторингийн компанид шилжүүлсэн тохиолдолд үүрэг гүйцэтгэгч, зээлдэгч, бусад гуравдагч этгээд нь факторингийн компанийг хүлээн зөвшөөрөх үүрэгтэй.

9 дүгээр зүйл. Санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх үйл ажиллагаа

9.1.“Санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх” гэж үнэт цаас болон түүнтэй адилтгах санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах үйл ажиллагааг хэлнэ.

9.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвараа алдагдуулахгүйгээр Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд заасан санхүүгийн хэрэгсэл, Засгийн газар болон Төв банкны үнэт цаасанд хөрөнгө оруулж болно.

9.3.Хөрөнгө оруулалтаас үүсэх алдагдлыг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч өөрийн хөрөнгөөрөө хариуцна.

10 дугаар зүйл. Мөнгөн гуйвуулгын үйл ажиллагаа

10.1.“Мөнгөн гуйвуулгын үйл ажиллагаа” гэж төлбөр шилжүүлэгч, төлбөр хүлээн авагчийн нэр дээр данс үүсгэхгүйгээр мөнгөн гуйвуулгын үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн харилцах дансаар дамжуулан бусдын мөнгөн хөрөнгийг шилжүүлэх үйл ажиллагааг хэлнэ.

10.2.Мөнгөн гуйвуулгын үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн банкан дахь харилцах дансаар дамжуулан гүйцэтгэнэ.

10.3.Мөнгөн гуйвуулгын мэдээлэл нь шилжүүлэх дүн, гуйвуулагчийн овог нэр, регистрийн дугаар, хүлээн авагчийн овог, нэр, регистрийн дугаар хүлээн авах улс, хот зэрэг мэдээллийг агуулсан байх ба нууц шифр, хяналтын дугаартай байна.

10.4.Мөнгөн гуйвуулгын үйл ажиллагааг тухайн улсад зөвшөөрөл авсан ижил төрлийн үйл ажиллагаа эрхэлж буй хуулийн этгээдээр дамжуулан гүйцэтгэх тохиолдолд тухайн хуулийн этгээдтэй гэрээ байгуулсан байна.

10.5.Мөнгөн гуйвуулгын үйл ажиллагааг зөвшөөрөлгүй этгээдээр дамжуулан гүйцэтгэх, бэлэн мөнгөөр шилжүүлэг хийхийг хориглоно.

11 дүгээр зүйл. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэр

11.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн оноосон нэр нь дор дурдсан дэлгэрэнгүй эсхүл товчилсон тэмдэглэгээнээс бүрдэнэ:

11.1.1.энэ хуулийн 6.5.1-д заасан үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн хувьд оноосон нэрийн ард “Хөрөнгө удирдлагын банк бус санхүүгийн байгууллага” гэсэн дэлгэрэнгүй тэмдэглэгээ, эсхүл “Хөрөнгө удирдлагын ББСБ”;

11.1.2.энэ хуулийн 6.5.2-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн хувьд оноосон нэрийн ард “Зээлийн банк бус санхүүгийн байгууллага” гэсэн дэлгэрэнгүй тэмдэглэгээ, эсхүл “Зээлийн ББСБ”;

11.1.3. энэ хуулийн 6.5.3-д заасан үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх хуулийн этгээд нь оноосон нэрийн ард “факторинг” гэсэн дэлгэрэнгүй тэмдэглэгээ;

11.1.4. энэ хуулийн 6.5.4-д заасан үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх хуулийн этгээд нь оноосон нэрийн ард “валют арилжаа” гэсэн дэлгэрэнгүй тэмдэглэгээ.

11.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэгж нь энэ хуулийн 11.1-т заасан тэмдэглэгээг хэрэглэнэ.

11.3.Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлгүй хуулийн этгээд нь энэ хуулийн 11.1-т заасан тэмдэглэгээ хэрэглэхийг хориглоно.

12 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд тавигдах хязгаарлалт

12.1.Энэ хуулийн 4.1.8-т заасан этгээдэд олгох зээл, зээлтэй адилтган тооцох бусад актив хөрөнгө, баталгааны дээд хэмжээ нь өөрийн хөрөнгийн 10 хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 30 хувиас хэтрэхгүй.

12.2.Энэ хуулийн 4.1.8-т олгосон зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгийн төлөгдөх хугацаа болон гаргасан баталгаа, батлан даалтын дуусах хугацаа нь 6-аас дээш сараар хэтэрсэн бол уг этгээд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн удирдах үйл ажиллагаанд аливаа хэлбэрээр оролцохгүй байх.

12.3. Санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 50 хувиас хэтэрч болохгүй бөгөөд нэг компанийн гаргасан хувьцааны 20 хувиас хэтрэхгүй.

12.4.Нөөцийн сан, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар, өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ, зээл төлөгдөхөд учирч болзошгүй алдагдлаас хамгаалах сан, гадаад валютын болон бусад зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг Хороо тогтооно.

13 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид хориглох зүйл

13.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид дараах үйл ажиллагаа эрхлэхийг хориглоно:

13.1.1.тусгай зөвшөөрөлд зааснаас өөр үйл ажиллагаа эрхлэх;

13.1.2.бусдаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн эх үүсвэрийг тусгай зөвшөөрөлгүй үйл ажиллагаанд зарцуулах;

13.1.3.иргэн, хуулийн этгээдээс хадгаламж татах;

13.1.4.банк, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээдээс бусад этгээдээс зээл авах;

13.1.5.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэр дээрх данснаас бусад дансаар гүйлгээ хийх;

13.1.6.хувьцаа эзэмшигчид хувь нийлүүлсэн хөрөнгөө барьцаалан зээл олгох, зээлтэй адилтган тооцох бусад актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалт гаргах;

13.1.7.харилцагч болон гуравдагч этгээд нууц гэж үзсэн аливаа мэдээллийг энэ хуулийн 22.2-т зааснаас бусад этгээдэд гаргаж өгөх, задруулах, ашиглуулах, олон нийтэд мэдээлэх;

13.1.8.итгэлцлээр татан төвлөрүүлэх мөнгөн хөрөнгөд хүү тооцох, үр шимийг нийтэд зарлах;

13.1.9.тайлан тэнцэлд тусгаагүй хөрөнгийг өөрийн үйл ажиллагаанд ашиглах;

13.1.10.өрийг хувьцаагаар солих;

13.1.11.тухайн гүйлгээний утга, үнийн дүн, гүйцэтгэсэн хэлбэр, он, сар, өдөр, дансны дугаар, гүйлгээний бусад оролцогч болон данс эзэмшигчийн талаарх мэдээллийг буруу ташаа мэдүүлэх;

13.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс бусад этгээд нь энэ хуульд заасан үйл ажиллагааг зөвшөөрөлгүй эрхлэхийг хориглоно.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ, ЗӨВШӨӨРӨЛ ОЛГОХ, БҮРТГЭХ, ТҮДГЭЛЗҮҮЛЭХ, СЭРГЭЭХ, ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОХ

14 дүгээр зүйл. Тусгай зөвшөөрөл олгоход тавигдах шаардлага

14.1.Тусгай зөвшөөрөл олгоход дараах шаардлагыг тавина:

14.1.1.хувь нийлүүлсэн хөрөнгө нь хууль ёсны татвар төлсний дараах орлогоос бүрдсэн мөнгөн хөрөнгө байх ба Хорооноос тогтоосон доод хэмжээг хангасан байх;

14.1.2.дүрэм, үйл ажиллагаа эрхлэхэд мөрдөх эрх зүйн баримт бичиг нь энэ хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид нийцсэн байх;

14.1.3.төлөөлөн удирдах зөвлөл, гүйцэтгэх удирдлага, нэгжийн удирдлага нь 20.4-т заасан болон Хорооноос тогтоосон холбогдох шаардлагыг хангасан байх;

14.2.Энэ хуулийн 14.1.1-т заасан шаардлага нь хувьцаат компанийн нөлөө бүхий хувьцаа эзэмшигчид мөн адил хамаарах ба бусад хувьцаа эзэмшигчдэд хамаарахгүй.

14.3.Тусгай зөвшөөрөл олгохтой холбогдуулан банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн дүрэм, үйл ажиллагаа эрхлэхэд мөрдөх эрх зүйн баримт бичиг, бизнес төлөвлөгөө, төлөөлөн удирдах зөвлөл, гүйцэтгэх удирдлага,

боловсон хүчин, ажлын байр, техник, програм хангамжийн байдалд тавигдах шаардлагыг Хороо тогтооно.

14.4.Тусгай зөвшөөрөл олгоход бүрдүүлэх баримт бичгийг Хороо тогтооно.

15 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрөл олгох

15.1.Үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсч ирүүлсэн өргөдөл, баримт бичгийг энэ хуулийн 14.1-14.4-т заасан шаардлага болон Хорооноос тогтоосон баримт бичгийг бүрэн хангасан тохиолдолд цахимаар эсхүл цаасаг хэлбэрээр хүлээн авна. Тусгай зөвшөөрлийн баримт бичгийн бүрдэл дутуу, шаардлага хангаагүй гэж үзвэл Хороо баримт бичгийг хүлээн авахгүй.

15.2.Хороо шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт баримт бичиг шаардах бөгөөд холбогдох байгууллагаас тодорхойлолт, лавлагаа гаргуулан авч болно.

15.3.Тусгай зөвшөөрлийн хүсэлт, холбогдох баримт бичгийг бүрэн хангасан гэж үзсэнээс хойш Хороо ажлын 30 хоногийн дотор Хорооны хуралдаанаар шийдвэрлэнэ.

15.4.Тусгай зөвшөөрлийг хугацаагүй олгох ба уг зөвшөөрөл нь олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

16 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрөл олгохоос татгалзах

16.1.Хороо банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг дараах тохиолдолд олгохоос татгалзана:

16.1.1.энэ хуулийн 14 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангаагүй;

16.1.2.хууль тогтоомж зөрчсөн нь үндэслэл бүхий баримтаар тогтоогдсон;

16.1.3.баримт бичгийг хуурамчаар бүрдүүлсэн нь тогтоогдсон;

16.1.4.хувь нийлүүлсэн хөрөнгийг зээлийн эх үүсвэрээр бүрдүүлсэн нь баримтаар тогтоогдсон;

16.1.5.энэ хуулийн 15.2-т заасан нэмэлт баримт бичгийг шаардсан өдрөөс хойш 90 хоногийн хугацаанд бүрэн бүрдүүлж ирүүлээгүй.

16.2.Тусгай зөвшөөрөл олгохоос татгалзсан тухай хүсэлт гаргагчид албан бичгээр мэдэгдэнэ.

16.3.Тусгай зөвшөөрөл олгохоос татгалзсан тохиолдолд Хороо тухайн хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулагч, хувьцаа эзэмшигчээс банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх хүсэлтийг 1 жилийн дотор дахин хүлээн авахгүй.

17 дугаар зүйл.Зөвшөөрөл, бүртгэл

17.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дараах тохиолдолд Хорооноос тогтоосон журмын дагуу зөвшөөрөл авна.

17.1.1 оноосон нэр өөрчлөх;

17.1.2 нэгж байгуулах, татан буулгах;

17.1.3 өрийн хэрэгсэл гаргах;

17.1.4 хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, хувьцаа эзэмшигчдийн бүрэлдэхүүн, бүтцэд өөрчлөлт оруулах;

17.1.5 шинээр хувьцаа гаргах, хувьцаанд хамаарах үнэт цаас гаргах, хувьцаагаа нийтэд санал болгох, худалдах, шилжүүлэх, үүнтэй төстэй бусад хэлцэл хийх.

17.2. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дараах тохиолдолд өөрчлөлтийг Хороонд бүртгүүлнэ.

17.2.1 гүйцэтгэх болон нэгжийн удирдлага;

17.2.2 хаяг байршил;

17.2.3 төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн, тэдгээрийн өөрчлөлт.

17.3.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь энэ хуулийн 6.2, 6.3-т заасан үйл ажиллагааг финтек ашиглан эрхлэх тохиолдолд Хорооноос тогтоосон журмын дагуу зөвшөөрөл авна.

17.4.Энэ хуулийн 6.2, 6.3-т заасан үйл ажиллагааг финтек ашиглан эрхлэхээр зөвшөөрөл авсан этгээд нь харилцагчийг таньж мэдэх үйл ажиллагааг дэвшилтэт технологи ашиглан хэрэгжүүлж болно.

17.5.Энэ хуулийн 6.2, 6.3-т заасан үйлчилгээ үзүүлэхэд нууцлалын шаардлага хангасан хэрэгслийг үйл ажиллагааны онцлогт тохируулан ашиглаж болох бөгөөд эдгээрээр хийгдсэн гэрээ, хэлцлийг Иргэний хуулийн 42¹, 196 дугаар зүйлд заасантай адилаар хэлцэл хийсэн гэрээ байгуулсанд тооцно.

18 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох

18.1.Тухайн төрлийн үйл ажиллагааг хэсэгчлэн эсхүл тусгай зөвшөөрлийг бүхэлд нь түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох үндэслэлийг Хороо тогтоож, шийдвэрлэнэ.

18.2.Тусгай зөвшөөрлийг дараах үндэслэлээр гурван сар хүртэл хугацаагаар түдгэлзүүлнэ:

18.2.1.тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг хангаагүй;

18.2.2.энэ хуулийн 13.1-т заасан хориглосон үйл ажиллагааг эрхэлсэн;

18.2.3.газар дээрх шалгалтын дүгнэлтийг үндэслэн;

18.2.4.хяналт шалгалтаас санаатайгаар зайлсхийсэн;

18.2.5.хууль тогтоомжид заасан бусад үндэслэлээр.

18.3.Хорооноос тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн шийдвэр гаргасан өдрөөс хойш тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагааны чиглэлээр шинээр аливаа гэрээ, хэлцэл байгуулах, нэмэлт өөрчлөлт оруулахыг хориглоно.

18.4.Түдгэлзүүлсэн үндэслэлд заасан зөрчил дутагдлыг арилгаж, хэвийн үйл ажиллагааг хангасан гэж үзсэн тохиолдолд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хүсэлтийг үндэслэн Хороо тусгай зөвшөөрлийг сэргээж болно.

18.5.Тусгай зөвшөөрлийг дараах үндэслэлээр хүчингүй болгоно:

18.5.1. өөрөө хүсэлт гаргасан;

18.5.2.түдгэлзүүлсэн хугацаанд гаргасан зөрчлийг арилгах талаар арга хэмжээ авч хэрэгжүүлээгүй;

18.5.3. түдгэлзүүлсэн хугацаанд тухайн үйлчилгээг эрхэлсэн;

18.5.4.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дампуурсан буюу төлбөрийн чадваргүй болсныг эсхүл татан буугдсан тухай эрх бүхий байгууллага, хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаас зарласан;

18.5.5.хуульд заасан бусад.

18.6.Хороо банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон тухай олон нийтэд мэдээлнэ.

18.7.Хорооноос тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон шийдвэр гарснаар банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа нь дуусгавар болно.

18.8.Хороо тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосноос хойш 1 жилийн дотор тухайн хуулийн этгээдээс дахин зөвшөөрөл хүссэн хүсэлтийг хүлээн авахгүй.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ ЭЗЭМШИГЧИЙН ЭРХ, ҮҮРЭГ, УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

19 дүгээр зүйл. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг:

19.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх барих дээд байгууллага нь хувьцаа эзэмшигчдийн хурал байх ба Компанийн тухай хуульд заасан эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ.

19.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дараах эрхтэй:

19.2.1.хууль тогтоомжид өөрөөр заагаагүй бол тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагааны удирдлага, шийдвэрт нь хөндлөнгийн нөлөөлөл оруулахаас татгалзах;

19.2.2.тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа, эрх, бүртгэлийн талаар зохицуулагч байгууллагаас мэдээлэл авах;

19.2.3.хөрөнгө оруулагч, хувьцаа эзэмшигчийн эрх ашгийг хамгаалуулах;

19.2.4.Хорооны шийдвэрийг үндэслэлгүй гэж үзвэл шүүхэд гомдол гаргах;

19.2.5.хуульд заасан бусад.

19.3.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үүрэг:

19.3.1.хөрөнгө оруулагч, харилцагчийн хөрөнгийн бүрэн бүтэн байдлыг хариуцах;

19.3.2.өөрийн үйл ажиллагааны талаар харилцагч этгээдэд үнэн зөв мэдээлэх;

19.3.3.харилцагч, үйлчлүүлэгчийн эрх ашгийг хөндөхгүй байх ;

19.3.4.Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль, холбогдох журам, зааврыг үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллах;

19.3.5.хуульд заасан бусад.

20 дугаар зүйл. Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, гүйцэтгэх удирдлага

20.1.Энэ хуулийн 6.5.2, 6.5.3-т заасан ангилалд хамаарах эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол төлөөлөн удирдах зөвлөлтэй байж болно.

20.2.Энэ хуулийн 6.5.1-т заасан ангилалд хамаарах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь гурваас доошгүй гишүүн бүхий төлөөлөн удирдах зөвлөл, дотоод хяналтын бүтэцтэй байна.

20.3. Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гуравны нэгээс доошгүй хувь нь хараат бус гишүүн байна.

20.4.Төлөөлийн удирдах зөвлөл, гүйцэтгэх удирдлага, нэгжийн удирдлага нь дараах шаардлагыг хангана:

20.4.1.зээлийн гэрээ буюу өөрийн нэрийн өмнөөс гуравдагч этгээдэд төлбөрийн баталгаа, батлан даалтаар хүлээсэн чанаргүй зээлийн өрийн үлдэгдэлгүй;

20.4.2.эдийн засгийн гэмт хэрэгт ял шийтгүүлж байгаагүй;

20.4.3.эдийн засаг, банк, санхүү, мэдээллийн технологи, хууль эрх зүйн дээд боловсролтой, эсхүл банк, санхүүгийн салбарт ажилласан туршлагатай;

20.4.4.сүүлийн 5 жилийн хугацаанд аливаа хуулийн этгээдийн татан буугдах, дампууралд буруутай болохыг шүүхээс тогтоож байгаагүй;

20.4.5.Компанийн тухай хуулийн 37.8-д заасан шаардлагыг хангасан байх.

20.5.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнд энэ хуулийн 20.4.3 дахь заалт хамаарахгүй.

21 дүгээр зүйл. Сонирхлын зөрчил

21.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн ажил үүрэг, эд хөрөнгийг шууд болон шууд бусаар хариуцдаг захирал, ажилтан нь хариуцаж байгаа албан үүргийнхээ хувьд сонирхлын зөрчил үүсгэж болзошгүй тохиолдолд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн гүйцэтгэх удирдлага болон Төлөөлөн удирдах зөвлөл /байхгүй бол хувьцаа эзэмшигчдийн хурал/-д энэ сонирхлоо үнэн зөв, бүрэн хэмжээнд зохих ёсоор мэдүүлнэ.

21.2.Сонирхлын зөрчилтэй холбоотой энэ хуульд заагаагүй харилцааг Компанийн тухай хуулийн 12 дугаар бүлэгт зааснаар зохицуулна.

22 дугаар зүйл. Мэдээллийн нууцлал

22.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь үйл ажиллагааныхаа хүрээнд олж авсан харилцагчийн нууцыг Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу хамгаалах үүрэгтэй.

22.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, түүний харилцагч болон гуравдагч этгээдийн нууц гэж үзсэн аливаа мэдээллийг дор дурдсан тохиолдолд гаргаж өгч болно:

22.2.1.тухайн этгээд бичгээр өөрөө зөвшөөрсөн;

22.2.2.Хорооны хянан шалгагч, улсын байцаагчийн хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан шаардсан;

22.2.3.шүүх, прокурорын байгууллагын удирдлага хүсэлт гаргасан, эсхүл авлигатай тэмцэх байгууллага, цагдаагийн байгууллагын хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах ажиллагааны шаардлагаар, түүнчлэн тагнуулын байгууллага мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй холбогдсон мэдээллийг шалгах шаардлагаар мөрдөгчийн саналыг прокурор зөвшөөрсөн.

22.3.Энэ хуулийн 23, 24 дүгээр зүйлд заасан тайлан, мэдээлэл, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс олгосон зээлийн талаарх эрх бүхий байгууллага хоорондын мэдээлэл, зээлийн мэдээллийн санд гаргаж өгөх мэдээлэл нь энэ хуулийн 13.1.7-д заасанд хамаарахгүй.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛ, ТАЙЛАГНАЛ, АУДИТ

23 дугаар зүйл. Нягтлан бодох бүртгэл

23.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартыг дагаж мөрдөнө.

23.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн санхүүгийн тайлангийн үзүүлэлт, дансны жагсаалт, маягт нь олон улсын стандарт, санхүү, бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн, Хорооны даргын хамтран баталсан нягтлан бодох бүртгэлийн багц журам, зааварт нийцсэн байна.

23.3.Хувьцаа эзэмшигч хувь нийлүүлсэн хөрөнгөд оруулсан хөрөнгийн хэмжээгээр санхүүгийн хариуцлага хүлээж, алдагдлыг нөхнө.

23.4.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь нягтлан бодох бүртгэлийн баримт бичгээ 10 жилээс доошгүй хугацаагаар хадгална.

24 дүгээр зүйл. Санхүүгийн тайлан, тайлагнал

24.1.Санхүүгийн тайлан нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуульд заасан бүрэлдэхүүнтэй байна.

24.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь Хорооноос баталсан зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тайлан, санхүүгийн тайланг улирал бүрийн дараа сарын 10-ны өдрийн дотор, жилийн тайланг дараа оны эхний сарын 10-ны өдрийн дотор цахимаар болон хэвлэмэл байдлаар Хороонд ирүүлнэ.

24.3.Хорооноос эдийн засгийн нөхцөл, цаг үеийн байдалтай уялдуулан үйл ажиллагаатай холбоотой тайлан, мэдээг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс тухай бүр гаргуулан авч болно.

24.4.Санхүүгийн тайлантай холбогдсон нэмэлт нотлох баримт, тодруулгыг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, нэгдлийн оролцогчоос Хороо шаардах эрхтэй ба тайлбар, тодруулгыг цаг хугацаанд нь үнэн зөв, бүрэн гаргаж өгнө.

24.5.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн санхүүгийн тайлан, мэдээллийн үнэн зөв эсэхэд Хороо хяналт тавьж, зохих журмыг баримтлаагүй, буруу, ташаа, алдаатай бол залруулахыг шаардаж, биелэлтэд хяналт тавьж ажиллана.

24.6.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь санхүүгийн үйл ажиллагааны мэдээллийн санг давагдашгүй хүчин зүйл, бусад аюулаас сэргийлэх зорилгоор архивын биет болон цахим хэлбэрээр хадгална.

24.7.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тайлант хугацаа бүрт банк бус санхүүгийн нэмэлт үйл ажиллагаанаас аль нэг төрлийг эрхлээгүй тохиолдолд Хороонд мэдэгдэнэ.

25 дугаар зүйл. Санхүүгийн тайлангийн аудит, түүнийг нийтэд мэдээлэх

25.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь санхүүгийн тайлан, бусад шаардлагатай баримт бичгийг энэ хуулийн 25.2-т заасан аудитын байгууллагаар жилд 1-ээс доошгүй удаа шалгуулж, баталгаажуулна.

25.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид санхүүгийн тайланд аудит хийх байгууллага нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

25.2.1.Аудитын тухай хуульд заасан аудитын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй байх;

25.2.2.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн санхүүгийн тайланг баталгаажуулах эрхийг Хорооноос авсан байх.

25.3.Хороо энэ хуулийн 25.2-т заасан эрх бүхий аудитын байгууллагын нэрсийн жагсаалт болон түүнд орсон өөрчлөлтийг тухай бүр нийтэд мэдээлнэ.

25.4.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь аудитын байгууллагыг аудит хийх нөхцөл, боломжоор хангана.

25.5.Аудитын байгууллага нь санхүүгийн тайланг баталгаажуулсан дүгнэлтийг тухайн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцаа эзэмшигч, төлөөлөн удирдах зөвлөлд танилцуулна.

25.6.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь аудитын дүгнэлтийг дараагийн санхүүгийн жилийн 4 сарын 30-ны өдрийн дотор баталгаажуулж, дараа сарын 10-ны өдрийн дотор Хороонд ирүүлнэ.

25.7.Аудитор нь тухайн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн санхүүгийн тайлан баримт бичигт үндэслэн дараах дүгнэлтийг гаргавал энэ талаархи дүгнэлтээ Хороонд даруй мэдээлнэ:

25.7.1.санхүүгийн онц хүндрэлтэй байдалд орж болзошгүй байгаа;

25.7.2. тухайн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн боловсон хүчин нь санхүүгийн байдалд сөргөөр нөлөөлсөн шударга бус, хууль тогтоомж зөрчсөн үйл ажиллагаанд оролцсон гэж үзсэн.

25.8.Аудитын байгууллагаар баталгаажуулсан санхүүгийн тайланг цахим хуудас, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дараагийн санхүүгийн жилийн 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотор Хорооноос баталсан маягтын дагуу нийтэд мэдээлнэ.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ

ЗОХИЦУУЛАГЧ БАЙГУУЛЛАГЫН БҮРЭН ЭРХ, ХЯНАЛТ

26 дугаар зүйл. Зохицуулагч байгууллагын бүрэн эрх

26.1.Хороо нь Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуульд заасан эрхээс гадна тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагааг зохицуулахтай холбогдуулан хэм хэмжээний акт батлах, түүнийг дагаж мөрдүүлэх, түүний хэрэгжилтэд хяналт тавих дараах эрхийг хэрэгжүүлнэ:

26.1.1.тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, зөвшөөрөл олгох, бүртгэх, тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг биелүүлж байгаа эсэхэд хяналт тавих харилцааг зохицуулсан журам, заавар батлах;

26.1.2.банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд шаардагдах хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээг улсын эдийн засгийн байдал, төгрөгийн ханшийн өөрчлөлт, салбарын хөгжлийн чиг хандлага, эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл, газар зүйн байршлыг харгалзан тогтоох;

26.1.3.хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, хувьцаа эзэмшигчдийн бүрэлдэхүүн, бүтцэд өөрчлөлт оруулах харилцааг зохицуулсан журам, заавар батлах;

26.1.4. энэ хуулийн 6.2, 6.3-т заасан үйл ажиллагааг зохицуулсан журам, заавар батлах,

26.1.5.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг тооцож, хяналт тавих харилцааг зохицуулсан журам, заавар батлах;

26.1.6.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн активыг ангилах, түүнд эрсдэлийн санг байгуулах, захиран зарцуулахад мөрдөх харилцааг зохицуулсан журам, заавар батлах;

26.1.7.санхүү, бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнтэй хамтран банк бус санхүүгийн байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлийн багц журам, заавар батлах;

26.1.8.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс төвлөрүүлэх зохицуулалтын үйлчилгээний хөлсний хэмжээг тооцох харилцааг зохицуулсан журам, заавар батлах;

26.1.9. банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаатай холбогдох финтект суурилсан үйлчилгээтэй холбоотой журам, зааврыг батлах;

26.1.10.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд зайны болон эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалт, газар дээрх хяналт болон үнэлгээ хийх журам, заавар батлах;

26.1.11.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгч, удирдах албан тушаалтанд тавигдах тохиромжтой этгээдийг тодорхойлох журам, заавар батлах;

26.1.12.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах тухай зөвшөөрөл авахтай холбогдох харилцааг зохицуулсан журам, заавар батлах;

26.1.13.өрийн хэрэгсэл гаргах харилцааг зохицуулсан журам, заавар батлах;

26.2.Хороо нь хууль тогтоомжийн хүрээнд эдийн засгийн нөхцөл байдал, мөнгөний ханшийн өөрчлөлт, цаг үеийн нөхцөл байдалтай уялдуулан тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаатай холбоотой энэ хуулийн 26.1-т зааснаас бусад захиргааны хэм хэмжээний актыг баталж болно.

26.3.Хороо зээлийн зохистой бодлогыг хэрэгжүүлэх арга, хэрэгслийг тогтоож болно.

26.4.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн хооронд болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, үйлчлүүлэгчийн хооронд гарсан маргааныг Хороо урьдчилан шийдвэрлэнэ.

26.5.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, үйлчлүүлэгч нь Хорооны шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл шүүхэд гомдол гаргаж болно.

26.6.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн хооронд болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, үйлчлүүлэгчийн хооронд гарсан маргааныг хянан шийдвэрлэх журмыг Хороо тогтооно.

26.7. Улс орныг хамарсан байгалийн гамшиг, гэнэтийн болон давагдашгүй хүчин зүйлийн шинжтэй нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд Хороо бодлого, зохицуулалтын хүрээнд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа, актив пассив хөрөнгө, бусад санхүүгийн үзүүлэлтэд тусгайлан шаардлага тавьж, хязгаарлалт хийж болно.

26.8.Алслагдсан дүүрэг, хөдөө орон нутагт хямд өртөгтэй олон төрлийн санхүүгийн үйлчилгээг иргэдэд хүргэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг дэмжих бодлого, зохицуулалт, хэм хэмжээг тогтоож болно.

26.9.Хороо нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл солилцох, харилцан туслалцаа үзүүлэх үйл ажиллагааг дэмжих зорилгоор гадаад улсын эрх бүхий зохицуулагч байгууллага болон олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах санамж бичиг болон гэрээ байгуулж болно.

27 дугаар зүйл. Хяналт шалгалт

27.1.Хороо нь энэ хууль, холбогдох бусад хууль тогтоомж, тэдгээрт нийцүүлэн гаргасан дүрэм, журам, Хорооны шийдвэрийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хэрхэн биелүүлж байгаа байдалд эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлнэ.

27.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд Улсын ерөнхий байцаагчийн томилсон улсын байцаагч хяналт, шалгалтыг хэрэгжүүлнэ.

27.3.Хорооны улсын байцаагч нь Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хууль, улсын байцаагчийн дүрэмд зааснаас гадна дараах эрхтэй байна:

27.3.1. хууль тогтоомжийг чанд сахих, хөндлөнгийн нөлөөнд үл автах, төр, банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгч, харилцагчийн хууль ёсны ашиг сонирхол, нэр төрийг хүндэтгэх, өөртэйгээ болон гэр бүлийн гишүүн, садан, төрлийн хүмүүст холбогдох асуудлыг шалгах аас татгалзах, хяналт шалгалтыг бүрэн гүйцэд хийх;

27.3.2. хяналт шалгалтын дүнг үндэслэн акт тогтоох, түүний гүйцэтгэлийг хангуулах, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах талаар хугацаатай үүрэг, албан шаардлага өгч, биелэлтийг хангуулах;

27.3.3. энэ хуулийн 27.3.2-т заасан үүрэг, албан шаардлагыг биелүүлээгүй, эсхүл хяналт шалгалтын явцад хууль тогтоомжийг ноцтой зөрчсөн нь нотлогдсон тохиолдолд хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэх, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд заасан журмын дагуу үйл ажиллагааг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн түр зогсоох, энэ тухай нийтэд мэдээлэх, шаардлагатай гэж үзвэл тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох саналыг Хороонд оруулж шийдвэрлүүлэх;

27.3.4.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээ, судалгаа, бусад баримтыг хадгалж байгаа албан байранд нэвтрэн орж, үзлэг хийх, тооллого явуулах, баримт бичиг, эд хөрөнгийг Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд заасан журмын дагуу хураах, хяналт шалгалтын ажил хийх;

27.3.5.улсын байцаагч мэдээ, мэдээлэл, баримт цуглуулах зорилгоор тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн орлого, зарлага, ажил гүйлгээний мэдээлэл бүхий компьютер, техник хэрэгсэл, программ хангамжид нэвтрэх;

27.3.6.хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай магадлагаа, баримтын хуулбар, мэдээ, судалгаа, дансны хуулга, холбогдох бусад баримт бичиг, мэдээллийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, түүнтэй харилцагч аж ахуйн нэгж, байгууллага, хувь хүн, санхүүгийн байгууллагаас үнэ төлбөргүй гаргуулан авах;

27.3.7.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаатай холбогдуулан мэдээ, тайлан, гэрээ, хэлцлийг хамтран үйл ажиллагаа явуулсан гуравдагч этгээдээс шаардах;

27.3.8.тусгай зөвшөөрөлгүй үйл ажиллагаа эрхэлж буй иргэн, хуулийн этгээдийн ажлын байранд нэвтрэх, биед нь үзлэг шалгалт хийх, үйл ажиллагааг шалгах, таслан зогсоох, хууль бусаар олсон орлогыг хураах;

27.3.9. хуульд заасны дагуу Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага оногдуулах;

27.3.10. хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

27.4.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, хувь хүн, хуулийн этгээд хууль тогтоомжид заасан бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд хөндлөнгөөс оролцож дарамт, шахалт үзүүлэхийг хориглоно.

28 дугаар зүйл. Нэгдсэн хяналт, шалгалт хийх

28.1.Хороо нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэгдлийн оролцогчийн үйл ажиллагаанд нэгдсэн хяналт шалгалт хийх шаардлагатай гэж үзвэл дангаараа эсхүл холбогдох төрийн байгууллагатай хамтран хийх бөгөөд түүнд хамрагдах хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайланг нэгдсэн байдлаар гаргаж үнэлэлт, дүгнэлт өгнө.

28.2.Нэгдсэн хяналт шалгалтад тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэгдлийн оролцогчийг хамруулах, тэдгээрийн санхүүгийн тайлан, холбогдох бусад мэдээллийг гаргаж тайлагнах, хяналт шалгалт хийх харилцааг холбогдох төрийн байгууллагатай хамтран баталсан удирдамжийн дагуу зохицуулна.

28.3.Нэгдлийн оролцогч нь өөр улсад бүртгэгдсэн буюу байршдаг бол Хороо тухайн орны эрх бүхий байгууллагатай мэдээлэл солилцох, хамтран ажиллаж нэгдсэн хяналт, шалгалтыг хэрэгжүүлж болно.

28.4.Энэ хуулийн 28.1-т заасан нэгдсэн хяналт шалгалтыг нэгдлийн оролцогчдын санхүү, төлбөрийн чадвар, тэдгээрийн хоорондох хөрөнгийн урсгал, нэг оролцогчоос нөгөөд оруулсан хөрөнгө, өглөг, авлага, зээл, нэгдлийн оролцогчдын хоорондын санхүүгийн бусад үүрэг, ажил, гүйлгээний хамаарлыг тэдгээрийн болон тэдгээртэй холбогдох этгээдийн санхүүгийн үйл ажиллагааны мэдээ, мэдээлэлд үндэслэн тодорхойлж, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч болон тэдгээрийн нэгдлийн оролцогчийн санхүү, төлбөрийн чадвар нь шаардлагыг хангаж байгаа эсэхийг дангаар нь болон нэгдсэн байдлаар тодорхойлон үнэлэлт, дүгнэлт өгөх байдлаар хийнэ.

28.5.Хорооноос шаардсан мэдээллийг тогтоосон хугацаанд тухайн нэгдлийн оролцогч өөрөө, эсхүл тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээр дамжуулан гаргаж өгнө.

29 дүгээр зүйл. Нэгдсэн хяналт шалгалтад хамрагдахгүй байх нөхцөл

29.1.Хороо нэгдсэн хяналт шалгалтын үйл ажиллагаанд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэгдлийн оролцогчийг дараах тохиолдолд оролцуулахгүй байж болно:

29.1.1.үйл ажиллагааны төрөл, хэмжээ нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн санхүү, төлбөрийн чадварын байдалд нөлөө үзүүлдэггүй;

29.1.2.тухайн хуулийн этгээдийг нэгдсэн хяналт шалгалтад хамруулахгүй байх нь нэгдсэн хяналт шалгалтын үйл ажиллагааг зохих ёсоор хэрэгжүүлэхэд саад болохооргүй;

29.1.3.нэгдсэн хяналт шалгалтад хамруулахгүй бол энэ тухай Хороо тухайн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, түүний толгой компани, тухайн оролцогчид мэдэгдэнэ.

30 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид хүлээлгэх албадлагын арга хэмжээ

30.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь энэ хууль болон бусад хууль тогтоомж, эсхүл Хорооноос тогтоосон хэм хэмжээг зөрчсөн бол зөрчлийн шинж байдлыг харгалзан Хорооны улсын байцаагч дор дурдсан албадлагын арга хэмжээ авна:

30.1.1.албан бичгээр сануулах, зөрчлийг арилгах талаар хугацаатай үүрэг, даалгавар өгөх;

30.1.2.үйл ажиллагааг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн түр зогсоох;

30.1.3.тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох талаар Хороонд санал оруулах;

30.1.4.хууль тогтоомжид заасан бусад.

30.2.Албадлагын арга хэмжээ авах тухай улсын байцаагчийн шийдвэрийг үндэслэлгүй гэж үзвэл тухайн этгээд Хорооны ерөнхий байцаагч болон шүүх, хяналтын байгууллагад гомдол гаргаж болно.

30.3.Албадлагын арга хэмжээ ногдуулсан нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, түүний эрх бүхий албан тушаалтныг бусад хууль тогтоомжийн дагуу хүлээлгэх хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

30.4.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, нэгдлийн оролцогч, түүнтэй холбогдох этгээд болон эрх бүхий албан тушаалтан, ажилтан нь Хорооны улсын байцаагчийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх нөхцөл, бололцоогоор хангах үүрэгтэй.

ДОЛООДУГААР БҮЛЭГ

ӨӨРЧЛӨН БАЙГУУЛАХ, ТАТАН БУУЛГАХ, БУСАД

31 дүгээр зүйл. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэрээр өөрчлөн байгуулах, татан буулгах

31.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг Хорооны зөвшөөрлийг үндэслэн холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу өөрчлөн байгуулж, татан буулгаж болно.

31.2. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах тухай зөвшөөрөл авахад бүрдүүлэх баримт бичиг, тавигдах шаардлагыг Хороо тогтооно.

31.3.Хороо нь тухайн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах тухай хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэр хууль тогтоомж зөрчсөн, харилцагчийн эрх ашигт сөргөөр нөлөөлөхөөр бол зөвшөөрөл өгөхөөс татгалзана.

31.4.Энэ хуулийн 31.2-т заасан баримт бичгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 30 хоногийн дотор тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах асуудлыг Хороо шийдвэрлэж, нийтэд мэдээлнэ.

31.5.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь Хорооноос өөрчлөн байгуулах, татан буулгах шийдвэрийг гаргаснаас хойш ажлын 10 хоногийн дотор харилцагчдад мэдэгдэнэ.

31.6.Өөрчлөн байгуулах, татан буулгах зөвшөөрөл олгосны дараа тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах ажиллагаа эхлэх ба Хороо татан буулгах комисст хугацаатай үүрэг өгч, өөрчлөн байгуулах, татах буугдах үйл ажиллагаанд хяналт тавина.

32 дугаар зүйл. Хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

32.1.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

32.2.Энэ хуулийг зөрчсөн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, ажилтан, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

33 дугаар зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

33.1.Энэ хуулийг 20.. оны ... дүгээр сарын...-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООНЫ ЭРХ ЗҮЙН БАЙДЛЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1 дэх заалтын “байгууллагын” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгчийн” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**БАНК БУС САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ
ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.2002 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр баталсан Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**АЖ АХУЙ НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.2.3 дахь заалтын “байгууллагын” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгчийн” гэж, 14 дүгээр зүйлийн 14.5 дахь хэсгийн “7.1.1-д” гэснийг “7 дугаар зүйлийн 7.2-д” гэж, 15 дугаар зүйлийн 15.1.11 дэх заалтын “байгууллагын” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгчийн” гэж, 16 дугаар зүйлийн 16.1.11 дэх заалтын “байгууллага” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж, 18 дугаар зүйлийн 18.10 дахь хэсгийн “байгууллагын” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.1 дэх хэсгийн “байгууллагад” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгчийн” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

БАНКНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Банкны тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.4.6 дахь заалтын “байгууллагад” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгчийн” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ВАЛЮТЫН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Валютын зохицуулалтын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.6 дахь хэсгийн “байгууллага” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЗЭЭЛИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Зээлийн мэдээллийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1, 4 дүгээр зүйлийн 4.1.7, 9 дүгээр зүйлийн 9.1.7, 28 дугаар зүйлийн 28.1, 28.2 дахь хэсгийн “байгууллага” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН БАНКНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Монгол Улсын хөгжлийн банкны тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.5.7 дахь заалтын “байгууллагын” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгчийн” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МӨНГӨ УГААХ БОЛОН ТЕРРОРИЗМЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХТЭЙ ТЭМЦЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.2 дахь заалтын "байгууллага" гэснийг "үйл ажиллагаа эрхлэгч" гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**НЭМЭГДСЭН ӨРТГИЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай заалт нэмсүгэй.

1/13 дугаар зүйлийн 13.5.20 дахь заалт:
“13.5.20.банк бус санхүүгийн үйлчилгээ.”

2 дугаар зүйл.Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.14, 13.5.7 дахь заалтын “байгууллага” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТАТВАРЫН ЕРӨНХИЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Татварын ерөнхий хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.4 дэх хэсэг, 34.4.2 дахь заалт, 60 дугаар зүйлийн 60.9 дэх хэсгийн тайлбарын “байгууллага” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ТӨЛБӨР ТООЦООГ ҮНДЭСНИЙ МӨНГӨН ТЭМДЭГТЭЭР ГҮЙЦЭТГЭХ
ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Төлбөр тооцоог үндэсний мөнгөн тэмдэгтээр гүйцэтгэх тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.4 дэх хэсгийн “байгууллагын” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгчийн” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар

ХОТ

УЛСЫН ТЭМДЭГТИЙН ХУРААМЖИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.3.11 дахь заалтын "байгууллагын" гэснийг "үйл ажиллагаа эрхлэгчийн" гэж, 18 дугаар зүйлийн 18.3.12 дахь заалтын "байгууллагыг" гэснийг "үйл ажиллгаа эрхлэгч хуулийн этгээдийг" өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ҮНЭТ ЦААСНЫ ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.18 дахь заалтын “байгууллага” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШООНЫ ТУХАЙ
ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1.20 дахь заалтын “байгууллага” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН САНГИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хөрөнгө оруулалтын сангийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.3 дахь хэсгийн “байгууллага” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.4 дэх заалтын “байгууллагаар” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгчээр” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ХӨРӨНГӨӨР БАТАЛГААЖСАН ҮНЭТ ЦААСНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.4 дэх хэсгийн “байгууллага” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ЧӨЛӨӨТ БҮСИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Чөлөөт бүсийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.2 дахь хэсгийн “байгууллага” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгч” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЗӨРЧЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Зөрчлийн тухай хуулийн 11.5 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулгатай 7, 8 дахь хэсэг нэмсүгэй:

“7.
8.”

2 дугаар зүйл.Зөрчлийн тухай хуулийн дараах хэсгийг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай.

1/11.5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг:

“1.Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгч нь зөвшөөрөлгүй салбар нээсэн, эсхүл банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчээс бусад этгээд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхэлсэн бол хууль бусаар олсон хөрөнгө, орлогыг хурааж хүнийг дөрвөн мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг дөчин мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.”

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны дугаар
сарын-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭНД ГАЗАР ӨМЧЛҮҮЛЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.1.4 дэх заалтын “байгууллагад” гэснийг “үйл ажиллагаа эрхлэгчид” гэж өөрчилсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

БАНК БУС САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ШИНЭЧЛЭН НАЙРУУЛАХ ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДАЛСАН СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

*Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг
шинэчлэн найруулах тухай хуулийн төсөл боловсруулах тухай*

Ерөнхий мэдээлэл:

Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэлийн 85-д Банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагааны онцлог, цар хүрээ, учирч болзошгүй эрсдэлийн түвшинд нийцсэн санхүүгийн үйлчилгээний шинэ загвар, бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэх, хууль, эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх, эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалтын тогтолцоог бий болгох зорилгоор Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг шинэчлэн найруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж, батлуулахаар тусгагдсан.

Мөн Их Хурлын 2019 оны 54 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2020 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэл”-ийн 2.6-д “Санхүүгийн салбарын өрсөлдөөн болон хүртээмжийг дэмжих, бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, зохицуулалтыг боловсронгуй болгох хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх”, 2.7-д “Банкнаас бусад санхүүгийн салбарт олгох тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулж, хугацааг уртасган, давхардсан хяналт шалгалт, хүнд суртлыг арилгах”, Их Хурлын 2019 оны 98 дугаар тогтоолоор баталсан “Төрөөс мөнгөний бодлогын талаар 2020 онд баримтлах үндсэн чиглэл”-ийн 2.1-д “Банк, санхүүгийн салбарын хууль, эрх зүйн шинэтгэлийг үргэлжүүлнэ” гэж заасны дагуу хууль тогтоомжийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх ажлыг шуурхай зохион байгуулахыг Санхүүгийн зохицуулах хороонд үүрэг болгосон.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг шинэчлэн найруулах хуулийн төслийг боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагыг “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”¹-ын дагуу хийж гүйцэтгэлээ.

НЭГ.АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН БАЙДАЛ

Банк бус санхүүгийн салбар эрчимтэй хөгжиж, эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө нэмэгдэж байгаагаас санхүүгийн салбарт баримтлах бодлогыг оновчтой тодорхойлж, шинээр үүсэн бий болж буй харилцааг төрөөс зөв зохистой, үр дүнтэй зохицуулах, улмаар олон улсын жишигт нийцсэн эрх зүйн орчныг төлөвшүүлэх замаар санхүүгийн салбарын хяналт, хариуцлагын тогтолцоог бэхжүүлэх хэрэгцээ шаардлага үүсээд байна.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль 2002 онд батлагдан гарснаас хойшхи хугацаанд банк бус санхүүгийн байгууллагууд Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлд өөрийн орон зайг бүрдүүлж, жижиг, дунд үйлдвэрлэл, бизнесийг дэмжих, иргэдийн болон өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэхэд тодорхой хувь нэмрийг оруулсаар ирсэн салбарын нэг юм.

¹ Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралт.

Улсын Их Хурлын 2009 оны 38 дугаар тогтоолын хавсралтаар батлагдсан "Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2012 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл", Улсын Их Хурлын 2009 оны 3 дугаар сарын 03-ны өдрийн 22 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан "Санхүү, эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах арга хэмжээний тухай" тогтоолд **"Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж, батлуулах"**-аар тусгагдаж байсан.

Дээрх шийдвэрийн хэрэгжилтийн хүрээнд хуулийн төслийг боловсруулж, Засгийн газрын 2010 оны 9 дүгээр сарын 15-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн бөгөөд хуралдаанаас **"хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг шинэчилсэн найруулгын төсөл болгон дахин боловсруулах"**, УИХ-аас 2010 онд батлагдсан **"Банкны тухай хуулийн үзэл баримтлал, зарчим, зарим зохицуулалтыг тусгах"** нь зүйтэй гэсэн санал дүгнэлтийг 48 дугаар тэмдэглэлээр өгсөн байна.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль 2002 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр УИХ-аар батлагдсанаас хойш 18 жилийн хугацаанд 9 удаагийн нэмэлт өөрчлөлт орсон бөгөөд 2012-2013 онд Хууль зүйн яамнаас "Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай" хуульд шинжилгээ хийж, хуулийн зохицуулалт сул, зөвшөөрлийн тоог бууруулах, бизнесийн таатай орчин бүрдүүлж, шинэчлэх шаардлагатай гэсэн дүгнэлт гаргасан байдаг.

Санхүүгийн зохицуулах хороо Засгийн газраас өгсөн чиглэлийн дагуу Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчлсэн найруулгын төслийг боловсруулж, Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн 2013 оны 10 дугаар сарын 04-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн бөгөөд тус хуралдаанаас хуулийн төслийг Сангийн ямаар дамжуулан өргөн бариулахаар шийдвэрлэсэн байна. Улмаар Сангийн яам хуулийн төсөлд холбогдох яамдууд, мэргэжлийн байгууллагаас санал авч, Засгийн газарт хүргүүлсэн бөгөөд ЗГХЭГ-ийн 2014 оны 833 албан тоот албан тоот албан бичгээр өгсөн зөвлөмжийн дагуу хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг дахин хянан боловсруулж, Засгийн газрын 2014 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж байсан.

УИХ-ын 2016 оны 71 дүгээр тогтоолоор баталсан "Эдийн засгийг сэргээх хөтөлбөр, Засгийн Газрын "2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр" "Монгол улсын санхүүгийн зах зээлийг 2025 он хүртэл хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр"-т санхүүгийн зах зээлийн хууль эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, иргэндээ ээлтэй, эдийн засагтаа үр өгөөжтэй банк санхүү, хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлэх зорилтыг тавьсан нь Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн төслийг шинэчлэн найруулах шаардлагатай уялдаж байгаа юм.

Хэдийгээр санхүүгийн салбарт өөрийн орон зайгаа өргөжүүлж байгаа хэдий ч банк бус санхүүгийн салбарын эрх зүйн зохицуулалтыг олон улсын жишигт нийцүүлэн боловсронгуй болгох, эрх зүйн реформ хийх, бизнесийн таатай орчинг бүрдүүлэх, санхүүгийн зах зээлд шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэвтрүүлэх, учирч болзошгүй эрсдэлээс сэргийлэх, банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага, хориглох асуудал оновчтой, тодорхой тусгах, зохицуулалтын арга хэрэгслээр хангах шаардлагатай байна.

Иймд аргачлалын 3-т заасны дагуу дүн шинжилгээ хийхдээ асуудлыг тодорхойлж, шийдвэрлэх гэж байгаа тухайн асуудлын мөн чанар, цар хүрээг тогтоож, тухайн асуудлаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэн,

аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлж, асуудлыг үүсгэж байгаа шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлсон болно.

1.1. Асуудлын мөн чанар, цар хүрээг тодорхойлсон байдал

Санхүүгийн зохицуулах хороо нь санхүүгийн зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, санхүүгийн үйлчилгээг зохицуулах, санхүүгийн үйлчилгээтэй холбогдох хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих, хөрөнгө оруулагч, үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах чиг үүрэг бүхий хараат бус, бие даасан төрийн байгууллага юм.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль 2002 онд батлагдсанаас хойш тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид үйл ажиллагаандаа дэвшилтэт техник технологи ашиглан бүтээгдэхүүн үйлчилгээг харилцагчиддаа түргэн шуурхай хүргэх, хөрөнгийн зах зээлд оролцох, бүтэц зохион байгуулалтын хувьд илүү гүнзгийрч, үйл ажиллагааны цар хүрээгээ тэлж байгаагийн улмаас өнөөгийн хууль эрх зүйн хүрээнд үүсээд байгаа нөхцөл байдлыг зохицуулах боломжгүй байна.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн хүрээнд зохицуулах шаардлагатай асуудлыг тодорхойлох зорилгоор Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголын банк бус санхүүгийн байгууллагын холбоо, иргэд, аж ахуйн нэгж, ББСБ-уудыг оролцуулан санал асуулгыг цахимаар зохион байгуулсан бөгөөд асуулгын дүнгээс үзэхэд оролцогчдын 86.4 хувь одоогийн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа хуулийг зах зээлийг өргөжүүлэх, цар хүрээг нэмэгдүүлэх чадамжгүй, үүсээд байгаа харилцааг бүрэн зохицуулж чадахгүй гэж дүгнэсэн.

Түүнчлэн хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй холбогдуулан зохицуулалтын байгууллагын төлөөлөлтэй уулзалт зохион байгуулж, санал солилцож, шийдвэрлэх арга замыг судалсан бөгөөд хэлэлцүүлгээс “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай” хуулийг шинэчлэн боловсруулах практик шаардлагыг дараах байдлаар тодорхойлсон. Үүнд:

- Салбарын хөгжил, тогтвортой байдлыг хангах, цар хүрээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх;
- Шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нэвтрүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, олон улсын чиг хандлагад нийцүүлэх;
- Үйл ажиллагааг эрсдэлийн түвшинтэй нь уялдуулан зохицуулах тогтолцоог бий болгох;
- Төрийн үйлчилгээг ил тод, түргэн шуурхай хүргэх хяналт, шалгалтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх.

Мөн Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль нь Захиргааны ерөнхий хууль, Хууль тогтоомжийн тухай хуулиас өмнө батлагдсан тул зах зээлийг зохицуулах журам, зааврыг нийцүүлж батлахад хүндрэлтэй, ойлгомжгүй нөхцөл байдал үүсэж байна.

Түүнчлэн санхүүгийн салбарыг тэнцвэртэй хөгжүүлэх эрх зүйн орчин боловсронгуй болгох, шинэ тутам нэмэгдэж буй санхүүгийн үйлчилгээ, үйл ажиллагааг зах зээлд нэвтрүүлэхэд төрийн нэгдсэн зохицуулалтыг бий болгох шаардлага зайлшгүй тулгарч байна.

Иймд Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт

оруулах практик хэрэгцээ, шаардлагыг дараах байдлаар тодорхойлж байна. Үүнд:

- 1.1.1.хуулийн нэр томъёоны эрх зүйн зохицуулалтын хувьд;
- 1.1.2.банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд баримтлах зарчмын хувьд;
- 1.1.3.банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны хувьд;
- 1.1.4.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрхлэх үйл ажиллагаа чиглэлийн хувьд;
- 1.1.5.тусгай зөвшөөрөл олгох, бүртгэх, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох эрх зүйн зохицуулалтын хувьд;
- 1.1.6.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн бүрэн эрх, үүрэг, удирдлага, зохион байгуулалтын хувьд;
- 1.1.7.сонирхлын зөрчил, мэдээллийн нууцлалын хувьд;
- 1.1.8. нягтлан бодох бүртгэл, тайлагнал, баталгаажуулалтын хувьд;
- 1.1.9. зохицуулагч байгууллагын бүрэн эрх, хяналтын эрх зүйн зохицуулалтын хувьд;
- 1.1.10.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах, түүнд тавих хяналтын хувьд.

1.2. Хуулийн зохицуулалтын цар хүрээ:

“Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай” хууль батлагдсан 2002 оны нөхцөл байдалтай харьцуулахад өнөөдөр Монгол Улсын эдийн засаг, банк санхүүгийн салбар гүнзгийрч, зах зээлийн орчин өөрчлөгдсөн бөгөөд дэвшилтэд технологи, шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээ нэвтэрч, хөрөнгө оруулалтын дотогшлох мөнгөн урсгал, үйл ажиллагааны цар хүрээ тэлж байгаатай уялдуулан салбарын эрсдэл даах чадварыг сайжруулах, тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулах, олон тулгуурт санхүүгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг дэмжих зорилгоор хуулийг шинэчлэн найруулах зайлшгүй шаардлага гарч байна. Тухайлбал:

хуулийн нэр томъёо;

- банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд баримтлах зарчим;
- банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага;
- тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрхлэх үйл ажиллагаа чиглэл;
- тусгай зөвшөөрөл олгох, бүртгэх, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох;
- тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн бүрэн эрх, үүрэг, удирдлага, зохион байгуулалт;
- сонирхлын зөрчил, мэдээллийн нууцлал;
- нягтлан бодох бүртгэл, тайлагнал, баталгаажуулалт;
- тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд тавих хяналт, шалгалт;
- тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах.

1.3. Тухайн асуудлаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлох:

Тухайн асуудлын хүрээнд салбарт үйл ажиллагаа эрхэлж буй тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, үйлчилгээ авч буй иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллага, гадаад дотоодын хөрөнгө оруулагчид, мэргэжлийн холбоо, тэдгээртэй хамтран ажиллаж буй төрийн болон төрийн бус байгууллага орно.

1.4. Тухайн асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлох:

“Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай” хуулийн хамрах хүрээ, зохицуулалт өнөөгийн санхүү, эдийн засгийн нөхцөл байдал, санхүүгийн систем, салбарын зохицуулалт, хяналтын зарим харилцааг зохицуулахад хангалттай бус байгаа нь дээр тодорхойлсон асуудлуудын үндсэн шалгаан болж байна.

Иймд аргачлалын 3-т заасны дагуу дүн шинжилгээ хийхдээ асуудлыг тодорхойлж, шийдвэрлэх гэж байгаа тухайн асуудлын мөн чанар, цар хүрээг тогтоож, тухайн асуудлаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлж, асуудлыг үүсгэж байгаа шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлсон болно.

ХОЁР. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ ТОДОРХОЙЛСОН БАЙДАЛ

Хуулийн төслийг боловсруулах зорилго нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтоож, тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг, түүний удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны үндсэн зарчмыг тогтоох, үйл ажиллагаанд хяналт тавих харилцааг зохицуулахад оршино.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг шинэчлэн найруулах практик шаардлагаас үүдэн дүн шинжилгээ хийсний үндсэн дээр шалтгаан, нөхцөлийг шийдвэрлэхэд чиглэсэн дараах зорилгыг тодорхойлов. Үүнд:

- салбарын зах зээлийн хөгжлийг дэмжсэн, үйлчилгээний цар хүрээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлсэн эрх зүйн орчин бүрдүүлэх;
- бизнес эрхлэгчдийн таатай орчныг бүрдүүлсэн зохицуулалтыг бий болгох;
- салбарын үйл ажиллагааг гүнзгийрүүлж, төрөлжүүлэх;
- тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулах;
- салбарын хяналт, зохицуулалтыг боловсронгуй болгох.

ГУРАВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ТЭДГЭЭРИЙН ЭЕРЭГ СӨРӨГ ТАЛЫГ ХАРЬЦУУЛСАН ХАРЬЦУУЛАЛТ

Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Засгийн газрын 59 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын дагуу асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой хувилбаруудыг тогтоож, аргачлалын 5-д заасны дагуу судалж үзлээ.

3.1. Тэг хувилбар буюу шинээр зохицуулалт хийхээс татгалзах:

Энэ хувилбарын дагуу Хууль зүйн яамнаас “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай” хуульд хийсэн дүгнэлтэд дурдагдсан хуулийн зохицуулалт сул, зөвшөөрлийн тоог бууруулах, бизнесийн таатай орчин бүрдүүлэх шаардлагатай гэсэн дүгнэлтийг хэвээр үлдээж, энэхүү хуулийн эрх зүйн чадамжгүй байдлыг үргэлжлүүлснээр салбарын хөгжил, үйлчилгээний цар хүрээ, санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, хяналт, зохицуулалтыг сайжруулах нөхцөл бүрдэхгүй байх, олон улсын жишигт хүрэх боломжгүй нөхцөл үүсэх бөгөөд асуудлыг шийдвэрлэхэд үр нөлөө үзүүлэхгүй.

3.2. Хэвлэл мэдээлэл болон бусад хэрэгслийг ашиглан олон нийтэд хандсан ухуулга, сурталчилгааны ажил өрнүүлэх хувилбар

Асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд одоогийн хүчин төгөлдөр мөрдөж байгаа хуулийг олон нийтэд сурталчлан таниулах ажил өрнүүлэх нь зорилгыг хангах арга зам биш юм. Эрх зүйн зохицуулалтын хувьд дутагдалтай хуулийг олон нийтэд хэвлэл мэдээлэл болон бусад хэрэгслээр дамжуулан ухуулах нь үйл ажиллагааг бүрэн зохицуулах, хяналт, хариуцлагыг тодорхой болгох боломжийг бүрдүүлэхгүй. Энэхүү хувилбар нь тодорхой хэмжээний зардал, хөрөнгийг шаардах хэдий ч үүсээд буй нөхцөл байдлын шалтгааныг арилгаж, үр дагаврыг бууруулах боломжгүй тул банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны нэгдсэн зохицуулалтыг бий болгоход үр дүн өгөхгүй юм.

3.3. Зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслийг ашиглан төрөөс зохицуулах хувилбар

Санхүүгийн зохицуулах хороо төрийн зохицуулагч байгууллагын хувьд банк бус санхүүгийн байгууллагын салбарын үйл ажиллагаанд хяналт, зохицуулалтыг хийж, салбарын тогтвортой байдлыг ханган ажиллаж байгаа хэдий ч цаашид хэрэгжүүлэх зохицуулалтын шинэ тогтолцоо, зах зээлийн хөгжлийг дэмжсэн өргөн цар хүрээтэй бодлогыг хэрэгжүүлэх, эрх зүйн таатай орчинг бий болгоход эрх зүйн орчин нь хангалтгүй байна. Иймд тухайн байгууллагын эрх зүйн зохицуулалтгүйгээр зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслийг ашиглан дан ганц төрөөс зохицуулах хувилбар нь үр нөлөөгүй бөгөөд зардал, хөрөнгийг хэмнэх боломжтой ч тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэж чадахгүй буюу тулгарч байгаа бэрхшээлийг арилгахад нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бууруулж чадахгүй гэж дүгнэж байна.

3.4. Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх хувилбар:

Энэхүү хувилбарыг ашиглан төрөөс интервенц хийх нь зардал хөрөнгө зарцуулах сөрөг талтайгаас гадна асуудлын шалтгааныг арилган зорьж буй үр дүнд хүрэхгүй бөгөөд сөрөг үр дагаврыг бууруулахгүй. Хуулийн зохицуулалттай холбоотой бүтцийн шинжтэй асуудал учир энэхүү хувилбарыг хэрэгжүүлснээр зорьж буй үр дүнд хүрэх боломжгүй буюу асуудлын шалтгааныг арилгахад нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бууруулхгүй гэж үзлээ.

3.5. Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүрэг гүйцэтгүүлэх хувилбар:

Одоогийн дагаж мөрдөж буй Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулиар тодорхойлсон чиг үүрэг нь зөвхөн төрийн байгууллагын чиг үүрэгт тусгайлан харьяалуулсан зохицуулалт, хяналтын тогтолцоонд багтдаг бөгөөд өнөөгийн санхүүгийн зах зээлийн орчны байдлаас хамааран банкнаас бусад санхүүгийн салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн бус байгууллага болох мэргэжлийн холбооны үйл ажиллагаагаар дамжуулан асуудлыг шийдвэрлэх боломжгүй юм.

3.6. Захиргааны шийдвэр гаргах хувилбар:

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн төслийг шинэчлэн найруулахгүйгээр Захиргааны ерөнхий хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан захиргааны акт, захиргааны гэрээ, захиргааны хэм хэмжээний акт буюу захиргааны шийдвэр гаргах ажиллагаа хийх замаар асуудлыг шийдвэрлэх боломжгүй юм. Учир нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавихад төрийн байгууллагын хувьд

зөвхөн хуулиар тусгайлан эрх олгосон тохиолдолд зөвшөөрөгддөг тул энэ нь хууль дээдлэх зарчимд тулгуурласан байх шаардлагад нийцэх учиртай тул захиргааны шийдвэр гаргах замаар зохицуулах боломжгүй гэж дүгнэлээ.

3.7. Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбар:

Өнөөдөр хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хууль тогтоомжийн хүрээнд Асуудалд хийсэн дүн шинжилгээний үр дүнд тогтоосон асуудлыг шийдвэрлэх зорилгыг хангах боломжгүй гэх судалгааны үр дүн тогтоогдож байгаа тул тухайн зорилтуудыг хангахад зөвхөн хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах замаар шийдвэрлэх боломжтой тул хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбарыг хамгийн оновчтой, үр дүнтэй хувилбар гэж дүгнэж байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 2. Төр нь нийтийн болон хувийн өмчийн аливаа хэлбэрийг хүлээн зөвшөөрч, өмчлөгчийн эрхийг хуулиар хамгаална. 3. Өмчлөгчийн эрхийг гагцхүү хуульд заасан үндэслэлээр хязгаарлаж болно. 4. Төр нь үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдал, аж ахуйн бүх хэвшлийн болон хүн амын нийгмийн хөгжлийг хангах зорилгод нийцүүлэн эдийн засгийг зохицуулна гэсэн зохицуулалтаас үзвэл зөвхөн хуулиар эрх олгосны хүрээнд Хороо нь зохицуулалт хийж, хяналт тавьж болохоор байна. Иймээс хуулийн зорилтыг бүрэн гүйцэд ханган хэрэгжүүлэхийн тулд эдгээр хамаарах субъектуудын эрх, үүргийг зөвхөн хууль тогтоомжоор бий болгох нь оновчтой байна.

3.8. Асуудлыг шийдвэрлэх хувилбаруудын харьцуулалт

Хуулийн шинэчилсэн төсөл боловсруулснаар одоогийн мөрдөж байгаа хуулийн зөрчил, дутагдлыг арилгах, Монгол Улсын эдийн засаг, санхүүгийн салбарт банк бус санхүүгийн байгууллагуудын гүйцэтгэх үүргийг нэмэгдүүлэх, салбарын зах зээлийн хөгжлийг дэмжсэн, үйлчилгээний цар хүрээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, хяналт, зохицуулалтыг боловсронгуй болгох тогтолцоог бэхжүүлнэ гэж үзэж байна.

Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Засгийн газрын 59 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын дагуу асуудлыг зохицуулах хувилбаруудыг тогтоож, эерэг болон сөрөг талуудыг харьцуулан судалж, санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, үр ашигтай эрсдэлгүй байдлаар хяналт зохицуулалт, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох зорилгыг хангах хүрээнд гарах зардал, үр өгөөжийн харьцаа, хувилбарыг харьцуулан судалж дараах дүгнэлтийг гаргалаа.

Асуудлыг шийдвэрлэх хувилбарыг харьцуулан, тоймлосныг Хүснэгт 1-т үзүүлэв.

Хувилбар	Зорилгод хүрэх байдал	Зардал, үр өгөөжийн харьцаа	Үр дүн
1 Тэг хувилбар	Зохицуулалт хийхийг шаардаж буй асуудлуудыг шийдвэрлэхгүй тул зорилгод хүрэх боломжгүй.	Нэмэлт зардал гарахгүй ч, сөрөг үр дагавар улам бүр нэмэгдэнэ.	Үр дүн сөрөг
2 Хэвлэл мэдээллийн	Асуудлыг шийдвэрлэх боломж бүрдэхгүй тул	Зардал тодорхой хэмжээнд гарах ч	Үр дүн

	хэрэгслээр ухуулга, сурталчилгаа хийх	зорилгод хүрэх боломжгүй.	асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгахад нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бууруулж чадахгүй .	сөрөг
3	Зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх	Хорооноос банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, зохицуулалт, хяналт тавих чиг үүрэгтэй ч дээрх зорилгыг бүрэн биелүүлэхэд хангалтгүй.	Тодорхой хэмжээний зардал гарна. Гэвч асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгахад нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бууруулж чадахгүй .	Дангаараа үр дүнд хүрэхгүй
4	Төрөөс санхүүгийн интервенци хийх	Асуудлыг шийдвэрлэх боломж бүрдэхгүй тул зорилгод хүрэх боломжгүй.	Зардал шаардагдана. Асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгахад нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бууруулж чадахгүй.	Үр дүнд хүрэхгүй
5	Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвслээр тодорхой чиг үүрэг гүйцэтгүүлэх	Асуудлыг шийдвэрлэх оновчтой арга биш төдийгүй зорилгод хүрэх боломжгүй.	Зардал хөрөнгө зарцуулах төдийгүй асуудлын шалтгааныг арилгахгүй бөгөөд сөрөг үр дагаврыг буруулахгүй.	Үр дүнд хүрэхгүй.
5	Захиргааны шийдвэр гаргах	Холбогдох хуулиар зохицуулж байгаа харилцааг Захиргааны ерөнхий хууль, захиргааны шийдвэрээр нь зөвхөн зохицуулснаар зорилгод хүрэх боломжийг олгохгүй ба үр дүнд төдийлөн ахиц гаргаж чадахгүй.	Асуудлыг үүсгэж байгаа шалтгааныг арилгахад цогцоор нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бүрэн бууруулж чадахгүй .	Үр дүнд хүрэхгүй.
6	Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах	Асуудлыг шийдвэрлэх зохицуулалтыг бий болгож, зорилгод хүрэх боломжийг бүрдүүлнэ.	Зардал гарах боловч энэ нь хувилбар нь асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгахад чухал нөлөө үзүүлэх боломжтой.	Үр дүнтэй

Хуулийг шинэчлэн найруулах төсөл бэлтгэх хэрэгцээ, шаардлага байна гэж үзсэн зохицуулагч байгууллага, үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа хуулийн этгээд (банк бус санхүүгийн байгууллагын төлөөлөл, мэргэжлийн холбоо) болон судалгаанд оролцсон хувь хүн, мэргэжилтнүүдийн дүгнэлтэд тулгуурлан тандан судлах ажиллагаа үргэлжлүүлэн гүйцэтгэлээ. Асуудлын шалтгаан нь одоогийн мөрдөж байгаа “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай” хуульд шинэ зохицуулалт, хяналт, хариуцлагын тогтолцоог оруулах замаар өөрчлөлт хийж, шинэчлэн боловсруулна.

Зорилгод хүрэх байдал, эерэг болон сөрөг талын зардал, үр өгөөжийг хувилбар тус бүрээр харьцуулан үзэж, “хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” хувилбар нь асуудлыг бүрэн шийдвэрлэх үр дүнтэй гарц гэж дүгнэлээ.

ДӨРӨВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ

Сонгосон хувилбарын зорилгод хүрэх байдал, зардал, үр өгөөжийн харьцааны эерэг, сөрөг талыг харьцуулан судалбал:

Хууль, тогтоомж боловсруулах аргачлалын 6-д заасны дагуу өмнөх үе шатанд сонгон авсан хуулийн төсөл боловсруулах хувилбарын үр нөлөөг аргачлалд заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн гаргалаа. Жич: Хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөг шалгуур асуултын дагуу тандсан байдлыг хүснэгт 1, 2, 3, 4-өөс үзнэ үү.

4.1.Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө:

Сонгосон хувилбарын хүрээнд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны харилцааг оновчтой зохицуулж өгснөөр зах зээлд оролцогчдын болон үйлчлүүлэгчдийн үйл ажиллагааг дэмжих, үйлчилгээг зохистой сувгаар хүргэх, санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, үр ашигт байдал, эдийн засаг дахь оролцоо сайжрах боломжийг бүрдүүлэх ба хуулийн өөрчлөлт нь хүний эрхэд аливаа сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй.

Монгол улсын Үндсэн хуулийн Тав дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Төр нь үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдал, аж ахуйн бүх хэвшлийн болон хүн амын нийгмийн хөгжлийг хангах зорилгод нийцүүлэн эдийн засгийг зохицуулна.” гэж заасан байдаг бөгөөд төрөөс эдийн засгийг зохицуулах үүргийг хүлээдэг. Улс орны нийт эдийн засаг сайн байгааг илтгэх нэг тодорхойлогч хүчин зүйл нь банк бус санхүүгийн салбарын тогтвортой байдал юм. Төрөөс санхүүгийн салбарын зах зээлийн тогтвортой байдлыг хангах, санхүүгийн үйлчилгээг зохицуулах, хяналт тавих, хөрөнгө оруулагч үйлчлүүлэгчдийн эрх ашиг сонирхлыг хамгаалах чиг үүргээ сайн биелүүлж чадсанаар улс орны эдийн засгийн өсөлтөд дэмжлэг үзүүлж, үүний үр дүнд нийт иргэдээс эдийн засгийн эрхээ хэрэгжүүлэх суурийг бэхжүүлж байдаг ба иргэд энэ зохицуулалтын нийгэмд үзүүлэх үр өгөөжийг адил тэгш хүртэж байдаг.

Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хуулийн этгээд, хөрөнгө оруулагч, үйлчлүүлэгч нь санхүүгийн салбарын эрх зүйн харилцаанд сайн дурын үндсэн дээр оролцдог. Өөрөөр хэлбэл, Төрөөс эдийн засгийг зохицуулахдаа банк бус санхүүгийн салбарын эрх зүйн харилцаан дахь эдгээр иргэн, хуулийн этгээдийн эдийн засгийн эрхийг хязгаарлаагүй, тэдгээрээс заавал энэ харилцаанд үргэлжлүүлэн оролцохыг шаардлага болгосон агуулгатай зүйл эрх зүйн зохицуулалтад тусгаагүй тул аливаа эдийн засгийн болоод эрх зүйн бусад үйл ажиллагаанд оролцох эрхийг хөндөөгүй, хөндөх боломжгүй юм. Үүнд хүнийг ялгаварлан гадуурхах асуудлыг авч үзэх боломжгүй байна.

Тодруулбал, асуудлыг шийдвэрлэх зорилтын нэг нь Хорооны үйл ажиллагаа, шийдвэр, улсын байцаагчийн үйл ажиллагаа, шийдвэрт гомдол гаргах, шийдвэрлэх процессыг тодорхой болгох замаар хүний эрх, эрх чөлөөг хамгаалах оновчтой тогтолцоог бий болгоход чиглэж байгаа.

Харин тус харилцаанд оролцогч талуудын эрх зүйн байдал тодорхойлогдож, үйл ажиллагааны эрх зүйн орчин сайжирч, хяналт, зохицуулалт боловсронгуй болж,

тухайн зах зээлийн оролцогчдын санхүүгийн хариуцлага дээшилж, хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал, хариуцлагын талаар төрөөс авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнд ахиц дэвшил гарна гэж үзэж байна.

Иймд эдгээр асуудлыг цогцоор нь шийдвэрлэхийн тулд хуулиар зохицуулах хувилбарыг сонгох нь илүү эерэг нөлөөтэй байна.

Хүснэгт 2

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт	Тайлбар
Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж буй эсэх	1.1. Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх		
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Тийм	Хөндсөн зохицуулалт тусгагдаагүй
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх	Үгүй	Хөндсөн зохицуулалт тусгагдаагүй
	1.1.3.Энэ нь тодорхой бүлгийн эмзэг байдлыг дээрдүүлэхийн тулд авч буй түр тусгай арга хэмжээ мөн бол олон улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээнд нийцэж буй эсэх	Тийм	Өрсөлдөөнийг шударга, хэрэглэгчдэд ээлтэй байх зарчимд тулгаарлан сөрөг үр дагаварыг буруулахад зохицуулалтын зорилго чиглэгдэнэ.
	1.2. Оролцоог хангах		
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Тийм	Хөндсөн зохицуулалт тусгагдаагүй
	1.2.2.Ялангуяа зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж буй, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	
	1.3. Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал хариуцлага		
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхүүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц	Тийм	Харшлах зохицуулалт байхгүй

	дэвшил гарах эсэх			
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, НҮБ-ын хүний эрхийн механизмаас тухайн асуудлаар өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Харшлах байхгүй зохицуулалт
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Тийм		Хууль зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагыг зохицуулна.
Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1. Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах бол энэ нь хууль ёсны зорилгод нийцсэн эсэх		Үгүй	Хөндсөн байхгүй зохицуулалт
	2.2. Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх		Үгүй	Хөндсөн байхгүй зохицуулалт
Эрх агуулагч	3.1. Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Тийм		Банк бус санхүүгийн байгууллага
	3.2. Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх		Үгүй	Хөндсөн байхгүй зохицуулалт
	3.3. Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх			Хөндсөн байхгүй зохицуулалт
	3.4. Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх /хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй/		Үгүй	Хөндсөн байхгүй зохицуулалт

Үүрэг хүлээгч	4.1. Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		Үүрэг хүлээгч хулийн этгээдэд Санхүүгийн зохицуулах хороо зөвшөөрөл олгоно
Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1. Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм		Хүйсээр ялгаварлах асуудалгүй
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Тийм		Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд хүйсээр хязгаарлах зохицуулалт тусгагдаагүй

4.2.Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө:

Зохицуулалтыг олон улсын практик туршлага, стандартад нийцүүлэн боловсронгуй болгох замаар тухайн сонгосон хувилбарыг хэрэгжүүлснээр салбарын тогтвортой байдлыг дэмжиж, үйлчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, салбарын эрсдэл, үйлчилгээний өртгийг бууруулах замаар эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих эерэг нөлөөтэй байна.

Хүснэгт 2

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл өрсөлдөх чадвар дээр	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	Тийм		Зохицуулалтай харилцаа бий болсноор мэдээлэл ил тод болж, хөрөнгө оруулалт нэмэгдэх таатай орчин бүрдэнэ
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх	Тийм		Зохицуулалт, хяналт сайжирна.
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	үнийн хөөрөгдлийг бий болгох эсэх			
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй

	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй.
6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	Тийм		Зохицуулалтыг шинээр хийнэ.
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	Тийм		Үйлчилгээний чанар, үнэ буурах нөлөө үзүүлнэ.
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх	Тийм		Хуулийн зохицуулалт сайжирснаар учирч болзошгүй эрсдэлийг бууруулна.
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Харилцагчдыг үйлчилгээ, мэдээлэл авахад эерэг нөлөө үзүүлнэ
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Тийм		хуулийн этгээд шинээр бий болно
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Санхүүгийн үйлчилгээ авах, бизнесийн орчинд таатай байдал бий болох эерэг нөлөө үзүүлнэ.

9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Шинээр байгуулагдах хуулийн этгээд Улсад татвар төлнө
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх		Үгүй	Шинээр төрийн байгууллага байгуулагдахгүй
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх	Тийм		Нэгдсэн хяналт шалгалттай холбоотой чиг үүрэг нэмэгдэнэ.
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд байгууллага	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Тийм		Эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	10.3.Инфляци нэмэгдэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Зөрчилдөөн үүсэхгүй.

4.3.Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө:

Аливаа нийгмийн хөгжлийг биежүүлэн хангагч гол хөшүүргийн нэг нь санхүүгийн хэрэгсэл буюу санхүүгийн баталгаа, эх үүсвэр байдаг. Харин энэхүү санхүүгийн эх үүсвэрийн багагүй хэсгийг банк бус санхүүгийн салбарын зөв зохистой үйл ажиллагааны үр шимээр бүрдүүлэх боломжтой тул салбарын бодлогын хэрэгжилтийг хангах, хяналтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх зохицуулалтын үүрэг нь төрд байдаг.

Энэ ч агуулгаар хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн чиг хандлагын дагуу боловсронгуй болгож сайжруулах нь нийгэмд эерэг үр нөлөөг үзүүлэх үр дагавартай юм. Тухайлбал салбарт итгэх олон нийтийн итгэлийг нэмэгдүүлэх, зохицуулалтын байгууллагын хариуцлагыг өндөржүүлэх, иргэн, аж ахуйн санхүүгийн хэрэгцээг хангах гэх мэт.

Хүснэгт 3

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт	Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Тийм	Шинээр ажлын байр нэмэгдэнэ.

байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх		Үгүй	Шинэ стандарт гаргахгүй
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Нийгмийн аливаа бүлэгт сөрөг нөлөөлөлгүй
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл,	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй

хэвлэл мэдээлэл, суртахуун ёс	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх үйл	Тийм		Нэгдсэн шалгалтын Монголбанктай хэрэгжүүлнэ. хяналт хүрээнд хамтран
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм		Зохицуулалт, хяналттай холбоотой чиг үүрэг нэмэгдэнэ.
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй

	байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх			
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Соёлын өвийг хөндсөн зохицуулалт тусгагдаагүй бөгөөд ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөөлөлгүй

4.4.Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө:

Байгаль орчинд ямар нэгэн шууд болон шууд бус сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй.

Хүснэгт 4

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт	Тайлбар
-------------------	---------------------	---------	---------

1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Нөлөөлөлгүй
2.Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх		Үгүй	Нөлөөлөлгүй
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Нөлөөлөлгүй
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Сөрөг нөлөөлөлгүй
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Нөлөөлөлгүй
3.Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	нэмэгдүүлэх эсэх			
6.Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх		Үгүй	Нөлөөлөлгүй
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	Нөлөөлөлгүй
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	Нөлөөлөлгүй
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхийг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх		Үгүй	Нөлөөлөлгүй
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх		Үгүй	Нөлөөлөлгүй

4.5.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хуультай нийцэж байгаа эсэх:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 5.1-т “Монгол Улс дэлхийн эдийн засгийн хөгжлийн түгээмэл хандлага, өөрийн орны өвөрмөц онцлогт нийцсэн олон хэвшил бүхий эдийн засагтай байна.”, 5.4-т “Төр нь үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдал, аж ахуйн бүх хэвшлийн болон хүн амын нийгмийн хөгжлийг хангах зорилгод нийцүүлэн эдийн засгийг зохицуулна.” хэмээн тус тус төрийн чиг үүргийг тодорхойлсон.

Монгол Улсын Засгийн Газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт иргэндээ ээлтэй, эдийн засагтаа үр өгөөжтэй банк санхүү, хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлэх, Монгол улсын санхүүгийн зах зээлийг 2025 он хүртэл хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөрт санхүүгийн зах зээлийн хууль эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгохоор зорилтыг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай боловсронгуй болгохоор тусгасан.

Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах хувилбар нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцэх бөгөөд өнөөдөр үйлчилж байгаа бусад хууль тогтоомжийг аливаа хэлбэрээр зөрчөөгүй тул Үндсэн хууль болон бусад хуулийн зүйл, заалт, зорилттой нийцнэ гэж дүгнэж байна.

ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫГ ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ

Аргачлалын Тав дахь хэсэгт заасан үе шатанд хуулийн төсөл боловсруулах хувилбарын үр нөлөөг тандан судлахад:

- Байгаль орчинд ямар нэгэн шууд болон шууд бус сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй;
- хүний эрхэд сөргөөр хөндөх асуудал байхгүй, хүний эрхийг ханган баталгааг бэхжүүлэх зорилттой буюу эерэг нөлөөтэй;
- банк бус санхүүгийн салбарын эрсдэлийг бууруулах, түүний хяналт шалгалтыг олон улсын практик туршлага, стандартад нийцүүлэн боловсронгуй болгох, сайжруулах, банк бус санхүүгийн салбарын тогтвортой байдлыг хангах, ингэснээр улс орны нийт эдийн засгийн хөгжилд дэмжлэг үзүүлэх эерэг нөлөөтэй;
- Монгол Улсын Үндсэн хууль болон хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцэх бөгөөд хүчин төгөлдөр үйлчилж буй бусад хууль тогтоомжийг аливаа хэлбэрээр зөрчөөгүй бөгөөд Үндсэн хууль болон бусад хуулийн зүйл, заалт, зорилттой нийцэхээр байна. Энэхүү хувилбарын дүгнэлтийг хүснэгтээр оруулав.

Хүснэгт 5

Зохицуулалтын хувилбар:	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулснаар одоогийн мөрдөж байгаа хуулийн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох, эдийн засаг, санхүүгийн салбарт банк бус санхүүгийн байгууллагуудын гүйцэтгэх үүргийг нэмэгдүүлэх, салбарын зах зээлийн хөгжлийг дэмжих, үйлчилгээний цар хүрээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, хяналт, зохицуулалтыг боловсронгуй болгох тогтолцоог бэхжүүлнэ.
Зорилгод хүрэх байдал (Банк бус санхүүгийн зах зээлд оролцогч нэмэгдэж, үйлчилгээний чанар, хүртээмж нэмэгдэх тайлагналтын чанар сайжирч, хяналт үр дүнтэй болох)	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны нарийвчилсан зохицуулалт хуульчлагдаж, зохицуулалт, хяналтын сайжирч, салбарын тогтвортой байдалд дэмжлэг болно.
Хүний эрх, эдийн засаг байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө	Эерэгээр нөлөөлнө.
Зардал үр өгөөжийн харьцаа	Хуулийг хэрэгжүүлснээр улсын төсвөөс тусгайлан зардал гарахгүй.
Гарч болох сөрөг үр дагаврыг илрүүлэх	Байхгүй.
Хууль тогтоомжтой нийцтэй эсэх	Нийцэж байгаа.
Тухайн зохицуулалтаар хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөх этгээдийг тогтоох	Салбарын үйл ажиллагаанд оролцогчдын болон үйлчлүүлэгчдийн эрх ашигт эерэгээр нөлөөлнө.

Хууль батлан хэрэгжүүлснээр салбарыг хөгжүүлэх эрх зүйн орчин боловсронгуй

болж, үйл ажиллагаа эрхлэх таатай орчинг бүрдүүлснээр хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх, салбарын хөгжлийг бататгаж, улмаар нийгэм, эдийн засагт банк бус санхүүгийн байгууллагын гүйцэтгэх үүргийг нэмэгдүүлэх, жижиг, дунд бизнесийг дэмжих, бага орлоготой иргэд, өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэх таатай нөхцөл бүрэлдүүлэх, хяналт, зохицуулалтын оновчтой тогтолцоо бүрдэх зэрэг тулгамдсан асуудлыг цогцоор шийдвэрлэх боломжтой болно.

Иймээс Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах хувилбарыг сонгосноор аливаа байдлаар сөрөг үр дагавар үүсэхээргүй байгаа тул хуулийн төслийн хувилбарын зохицуулалтын талаар олон улсын болон бусад улсын эрх зүйн зохицуулалтын харьцуулсан судалгааг хийх нь зүйтэй гэж үзлээ.

ЗУРГАА. ТУХАЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТАЛААРХ ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА

Тухайн улс орны банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны зохицуулалт нь эдийн засаг, санхүүгийн салбарын бүтэц, салбарын хөгжлөөс ихээхэн хамааралтай байна. Олон улсад банк бус санхүүгийн байгууллагад үнэт цаасны, даатгалын, зээлийн байгууллага, хадгаламж, зээлийн хоршоо, хөрөнгө оруулалтын болон итгэлцлийн, тэтгэврийн санг хамтад нь буюу дангаар нь авч үзэж зохицуулж байна. Тухайлбал, БНСУ-д банк бус санхүүгийн байгууллага нь үйл ажиллагааныхаа хүрээгээр дотроо 5 том төрөл болон хуваагддаг. Үүнд: банк бус хадгаламжийн байгууллага, даатгалын байгууллага, үнэт цаастай холбоотой компаниуд, бусад санхүүгийн байгууллагууд, ба туслах санхүүгийн байгууллагууд, Казахстанд банк бус санхүүгийн байгууллагад даатгалын салбар, үнэт цаасны зах зээл болон тэтгэвэрийн сангууд, ОХУ-д бичил санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагаа үзүүлдэг байгууллагууд болох зээлийн байгууллага, зээлийн хоршоод, муж/хотын хөгжлийн сан болон хагас албаны байгууллагууд, Хятадад банк бус санхүүгийн байгууллагад хот суурин болон хөдөө орон нутгийн зээлийн хоршоод, хөрөнгө оруулалт, итгэлцлийн компаниуд болон бусад санхүүгийн байгууллагууд багтаан үздэг байна.

Олон улсын хууль, эрх зүйн орчин /Хөгжингүй орон/

САНХҮҮГИЙН
ЗОХИЦУУЛАХ
ХӨРӨНГӨ

Үйл ажиллагааны ангилал:

- Хөрөнгөд суурилсан санхүүгийн компани
 - Даатгалын компани
 - Зээлийн байгууллага
- Зохицуулагч байгууллага:
- Холбооны нөөцийн сан
 - Санхүүгийн хэрэгшлэлийн эрх зүйн хамгаалах хороо

Үйл ажиллагааны ангилал:

- Даатгалын компани
- Тэтгэврийн сан
- Итгэлцлийн сан
- Бусад санхүүгийн байгууллагууд

Зохицуулагч байгууллага:

- Санхүүгийн зохицуулагч байгууллага
 - Хөрөнгөд суурилсан санхүүгийн холбоо
 - Сангийн яам
- Хууль эрх зүйн зохицуулалт:
- Бизнесийн гэрээний тухай хууль (2018)
 - Санхүүгийн үйлчилгээ болон зах зээлийн тухай хууль (2000)
 - Хэрэгшлэлийн зээлийн тухай хууль (1974)

Үйл ажиллагааны ангилал:

- Банк бус хадгаламжийн байгууллага
- Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын байгууллагууд
- Даатгалын байгууллагууд
- Зуучлагчид
- Бусад санхүүгийн байгууллага /Зээлээр төрөлжсөн санхүүгийн байгууллага/

Зохицуулагч байгууллага:

- Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хууль эрх зүйн зохицуулалт:

- Банкны тухай хууль (1950)
- Зээлээр төрөлжсөн санхүүгийн үйлчилгээний тухай хууль (1997)

Үйл ажиллагааны ангилал:

- Хадгаламж татдаг байгууллагууд
- Хадгаламж татдаггүй санхүүгийн байгууллагууд
- Даатгал
- Сан

Зохицуулагч байгууллага:

- Австралийн үнэт цаас хөрөнгө оруулалтын хороо

• *AFS /Australian financial service/ лиценз:* Санхүүгийн бүтээгдэхүүний талаар зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх, Санхүүгийн бүтээгдэхүүн арилжаалах, Санхүүгийн бүтээгдэхүүн зах зээлд гаргах нийлүүлэх, Мэдээллийн сангийн үйл ажиллагаа явуулах, Хадгаламжийн үйлчилгээ үзүүлэх, уламжлалт итгэмжлэгдсэн компанийн үйлчилгээ үзүүлэх

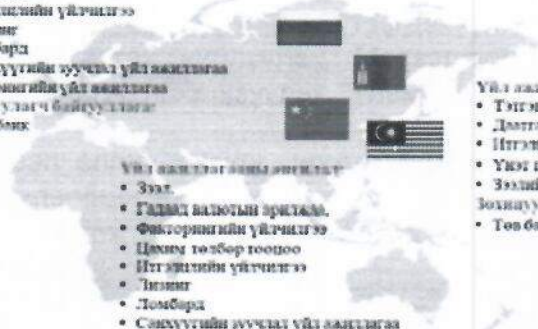
• *Зээлийн лиценз:* Зээл олгох, лизинг, ипотека болон төлбөрийн баталгаа гаргах, Зээлдэгч болон зээлдүүлэгчийн эрхийг хэрэгжүүлэх эсвэл үүргээ биелүүлэх, тодорхой зээлийн гэрээ санал болгож туслалцаа үзүүлэх, Санхүүгийн зуучлагчийн үүрэг гүйцэтгэх

Олон улсын хууль, эрх зүйн орчин /Хөгжиж буй орон/

САХУУГИЙН
ЗОХИУУЛАХ
ХӨРӨӨ

Үйл ажиллагааны ангилал:

- Зээл
- Факторингийн үйлчилгээ
- Гадаад валютын арилжаа
- Цахим төлбөр тооцоо, мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ
- Итгэмжийн үйлчилгээ
- Лизинг
- Домбард
- Санхүүгийн нууцлал үйл ажиллагаа
- Клирингийн үйл ажиллагаа
- Зохицуулагч байгууллага
- Төл банк

Үйл ажиллагааны ангилал:

- Зээл
- Гадаад валютын арилжаа
- Факторингийн үйлчилгээ
- Цахим төлбөр тооцоо
- Итгэмжийн үйлчилгээ
- Лизинг
- Домбард
- Санхүүгийн нууцлал үйл ажиллагаа
- Зохицуулагч байгууллага
- Төл банк
- Хяналтын хороо

Үйл ажиллагааны ангилал:

- Төгрөгийн сан
- Дамтгал
- Итгэмжийн сан
- Үнэт цаас
- Зээлийн байгууллагууд
- Зохицуулагч байгууллага
- Төл банк

д/д	Үзүүлэлт	Америк	ОХУ	Хятад	Солонгос	Польш	Казахстан
1	Банк бус санхүүгийн байгууллага	үнэт цаасны компани, томоохон даатгалын компаниуд болон төрөл бүрийн санхүүгийн зах зээлийн системийн хувьд маш чухал хэрэгслүүд багтана.	ОХУ-д бичил санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагаа үзүүлдэг байгууллагууд болох зээлийн байгууллага, зээлийн хоршоод, байгууллага, зээлийн хоршоод, муж/хотын хөгжлийн сан болон хагас албаны байгууллагууд.	Банк бус санхүүгийн байгууллагад хот суурин болон хөдөө орон нутгийн зээлийн хоршоод, хөрөнгө оруулалт, итгэлцэлийн компаниуд болон бусад санхүүгийн байгууллага, ба туслах санхүүгийн байгууллага багтана.	Банк бус санхүүгийн байгууллага нь үйл ажиллагааны-хаа хүрээгээр дотроо 5 том төрөл болон хуваагддаг. Үүнд: банк бус хадгаламжийн байгууллага, даатгалын байгууллага, үнэт цаастай холбоотой компаниуд, бусад санхүүгийн байгууллага, ба туслах санхүүгийн байгууллага багтана.	Банк бус санхүүгийн байгууллагад даатгал, зээлийн хоршоодын салбарууд, брокерийн компани болон бусад санхүүгийн зуучлагч байгууллагууд багтана.	Банк бус санхүүгийн байгууллагад даатгалын салбар, үнэт цаасны зах зээл болон тэтгэвэрийн сангууд багтана.

2	Эрх зүйн зохицуулалт	1940 оны Хөрөнгө оруулалтын компаниудын акт, 1933 оны Үнэт цаасны акт, 1934 оны Үнэт цаасны арилжааны акт, 1974 оны Албан хаагчдын тэтгэврийн орлогын итгэлцлийн хууль, Холбооны улсын банкны хууль	Зохицуулагчид: Төв Банк Сангийн Яам Холбооны Санхүүгийн зах зээлийн үйлчилгээг зохицуулах байгууллага Банк болон банк бус санхүүгийн байгууллагын хууль; Банк болон банкны үйл ажиллагааны талаарх хууль; Төв Банкны тухай хууль; Зээл хөнгөлөлтийн тухай хууль.	Бичил санхүүгийн компаниуд болон ашгийн бус байгууллага бусад нь Хятадын Банкны зохицуулалт, хороогоор зохицуулалт гдана	Үнэт цаас, хөрөнгө оруулалт, итгэлцлийн компаний акт. Үнэт цаас хөрөнгө оруулалтын компанийн акт.	Даатгалын үйл ажиллагааны, хөрөнгө оруулалтын сангийн, арилжааны компаниудын хуулиудаар.	Санхүүгийн хяналтын агентлаг нь банкны салбар, даатгалын салбар, үнэт цаасны зах зээл болон тэтгэврийн сангуудын бүхий л зохицуулал-тыг хийдэг.
---	----------------------	---	--	--	---	--	---

3	Тусгай зөвшөөрөл	Үнэт цаасны арилжааны зохицуулах хороо, Таваарын арилжааны зохицуулах хороо, Валютын арилжааны хяналтын алба, Холбооны хадгаламж, даатгалын корпораци, Улсын Зээлийн хоршоодын тамгын газар, Хуримтлалын хяналтын алба,	ОХУ-ын төв банк олгодог.	Хятадын Банкны зохицуулах хороогоор олгогдоно.	Санхүүгийн хяналтын хороо /FSC/ олгоно.	Польшийн Санхүүгийн хяналтын захиргаа олгоно.	Санхүүгийн хяналтын агентлаг 2004 онд ББСБ, даатгалын байгууллагууд, ипотекийн фирмүүд, санхүүгийн түрээсийн байгууллага болон зээлийн хоршоодын хяналтын бүрэн эрхийг авсан боловч 2005 оноос хойш Казакстаны төв банк /NBK/ ББСБ болон зээлийн хоршоодын хяналтыг авч, тусгай звшөөрлийг олгодог байна.
---	------------------	---	--------------------------	--	---	---	---

4	Хяналт шалгалт	Байнгын аудитор, газар дээр хяналт шалгалт болон зайны хяналт шалгалт.	Бичил санхүүгийн байгууллага нь 2010 оны Банк болон банк бус санхүүгийн байгууллагын тухай хуулиар хяналт шалгалт нь зохицуулагд даг. Сангийн яам улсын бичил санхүүгийн байгууллагын бүртгэлийг хөтөлдөг.	Хятадын Банкны зохицуулах хороо.	Өмнөд Солонгосын Санхүүгийн Хяналтын Үйлчилгээний /FSS/ байгууллага нь санхүүгийн байгууллагуудын нэгдсэн хяналт шалгалтыг явуулдаг	Польшийн Санхүүгийн хяналтын захиргааны газар нь хөрөнгийн зах зээл, даатгал, тэтгэвэр, цахим санхүүгийн байгууллагуудын үйл ажиллагаанд хяналт тавьдаг.	Санхүүгийн хяналтын агентлаг /AFS/ нь банкны салбар, даатгалын салбар, үнэт цаасны зах зээл болон тэтгэврийн сангуудад хяналт тавих үүрэгтэй.
---	----------------	--	--	----------------------------------	---	--	---

Олон улсын банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай судалгаа

Хүснэгт 7

Орон	Хуулийн Нэр	Үйл Ажиллагаа	Үйл ажиллагаа эрхлэх этгээдэд хоргилох зүйл	Санал
------	-------------	---------------	---	-------

Оросын Холбооны Улс	Банк болон банктай ижил төстэй үйл ажиллагааны тухай хууль	3 дахь этгээдэд өрийн бичгийн баталгаа гаргаж өгөх 3 дахь этгээдээс өрийн бичиг худалдаж авах Итгэлцлийн үйл ажиллагаа эрхлэх Түрээсийн үйлчилгээ эрхлэх Хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн чиглэлээр зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх Цахим төлбөр тооцоо, мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ	Орон нутгийн засаг захиргаа болон Засгийн газар санхүүгийн үйл ажиллагаанд оролцохыг хориглон, хуулинд тусгаж өгөөгүй бол Бичил санхүүгийн байгууллага Төв банкны гаргасан өрийн бичигт хариуцлага хүлээхгүй	Банкны нууцлал
Боливи Улс	Банк санхүүгийн байгууллагын хууль	Хадгаламж татах Өрийн бичиг гаргах Баталгаат бонд гаргах Гадаад валютын арилжаа хийх Түрээсийн гэрээ хэлэлцээ хийх Итгэлцлийн үйлчилгээ хийх		

Кени Улс	Бичил санхүүгийн хууль	Бага орлогтой иргэдэд зээл олгох	Данс нээх Итгэлцлийн үйл ажиллагаа эрхлэх Их хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийх Гадаад худалдааны үйл ажиллагаа эрхлэх	Олон Улсын нягтлан бодох бүртгэлийн стандартийг дагаж мөрдөх
Казахстан улс	Бичил санхүүгийн байгууллагын хууль	Итгэлцлийн үйлчилгээ эрхлэх Бичил санхүүгийн чиглэлээр зөвлөгөө өгөх Түрээсийн үйл ажиллагаа эрхлэх Богино хугцаат санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх	Зохицуулалтанд тусгагдаагүй үйл ажиллагааны талаар сурталчилгаа хийх	Зээлдэгчийн эрх ашигийг хамгаалах
Уганд Улс	Санхүүгийн байгууллагын хууль	Богино хугцаат санхүүгийн санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх Хадгаламж татах Факторингийн үйлчилгээ	Төв банк санхүүгийн холбогдолтой буруу ташаа сурталчилгааг хориглох	Мөнгө угаах

Бангладеш Улс	Бичил зээлийн зохицуулалтын хууль	Зээл олгох Хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн чиглэлээр зөвлөгөө өгөх Гишүүдээсээ хадгаламж татах Хөгжлийн сан болон банкаас зээл авах Зээлдэгч нартай даатгалын үйлчилгээ санал болгох Бичил санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхэлсний дагуу төлбөр авах Данс нээх ба бага хэмжээний зээл олгох	Бичил санхүүгийн байгууллагууд зөвхөн гишүүдээсээ хадгаламж татаж эрхтэй	
---------------	--	--	---	--

ДОЛОО. ЗӨВЛӨМЖ

Одоогийн дагаж мөрдөж буй Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулиар салбарын зохицуулалт, хяналтыг хангах боломжгүй, эрх зүйн орчин дутмаг байгаагаас тухайн хууль тогтоомжийг шинэчлэн боловсруулах бодит хэрэгцээ, шаардлага байгааг судалгааны үр дүнгүүдээр тогтоогдож байна. Хуулийн төслийг шинэчлэн найруулах хувилбарыг сонгосноор аливаа байдлаар сөрөг үр дагавар үүсэхээргүй байгаа тул хуулийн төслийн хувилбарын зохицуулалтын талаар бусад улсын эрх зүйн зохицуулалтын харьцуулсан судалгаа, хууль зүйн болон практик хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн дараахь чиглэлүүдээр хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зайлшгүй шаардлагатай гэж дүгнэлээ.

Монгол улстай адил төстэй эрх зүйн соёл, эх сурвалжийн ангилал бүхий улс орнуудын хууль тогтоомжийн харьцуулсан судалгаа, Европын сэргээн босголтын банкны зөвлөмж дээр үндэслэн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж, доорх үр дүнд хүрнэ:

- ✓ Банк бус санхүүгийн байгууллагын удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалтыг хуульчилж, хариуцлагыг өндөржүүлэх;
- ✓ Төр, засгийн байгууллагаас баримталж буй тусгай зөвшөөрлийн тоог цөөрүүлэх бодлогын хэрэгжилтийг хангах чиглэлээр банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдийн нэр бүхий 10 төрлийн үйл ажиллагаа тус бүр дээр тусгай зөвшөөрөл авахаар зохицуулагдаж байгааг төрөлжүүлэн эрхлэх боломжтой болгох;
- ✓ Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрхэлж буй үйл ажиллагааны онцлог, цар хүрээ, учирч болзошгүй эрсдэлийн түвшинд нийцсэн санхүүгийн үйлчилгээний шинэ загвар, бүтээгдэхүүнийг дэмжих, зохицуулалтыг бий болгож, санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх;
- ✓ Банк бус санхүүгийн байгууллагыг хөрөнгийн зах зээлд нэвтрэх орчныг бүрдүүлэх;
- ✓ Тусгай зөвшөөрөл хүссэн этгээдийн бүрдүүлэх баримт бичиг, тусгай зөвшөөрөл олгохоос татгалзах, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох үндэслэлийг ойлгомжтой, ил тод болгох;
- ✓ Банк бус санхүүгийн салбарт төсөл, хөтөлбөр дамжуулан хэрэгжүүлэх;
- ✓ Зохицуулалт, хяналтын хүрээнд Хорооноос батлах, тогтоох журам зааврын жагсаалтыг хуульд нийцүүлэх тусгах, салбарын зохицуулалт, хяналтын хүрээнд ашиглагдаж буй нэр томъёог хуульд бүрэн тусгах;
- ✓ Санхүүгийн тайлан, мэдээ, нэмэлт тодруулгыг зөвхөн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс бус түүний нэгдлийн оролцогч толгой компани, тэдгээрийн хараат болон охин компаниас шаардах, тэдгээрт хийх нэгдсэн хяналт, шалгалтыг тогтолцоог шинээр бүрдүүлэх.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны зохицуулалтын эрх зүйн орчин боловсронгуй болж, үйл ажиллагааны цар хүрээ өргөжиж, санхүүгийн салбар дахь хөрөнгө оруулалт, эх үүсвэрийг нэмэгдэж, санхүүгийн зуучлалын шинэ үйлчилгээ бүхий тогтолцоо улам боловсронгуй болж, эдийн засагт гүйцэтгэх үүрэг дээшилнэ.⁸

Банк бус санхүүгийн байгууллагаас жижиг, дунд үйлдвэрлэл, бизнес эрхлэгчид, бага орлоготой иргэдийн санхүүгийн хэрэгцээг хангах боломж, үйлчилгээний нэр

төрөл, чанар нэмэгдүүлснээр Монгол улсад ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулахад томоохон хувь нэмэр оруулж, цаашдын хөгжлийг нь тэтгэхэд ач холбогдлоо өгөх болно.

_____оОо_____

**БАНК БУС САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН
ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ АЖЛЫН ТАЙЛАН**

**Улаанбаатар хот
2021 он**

НЭГ.ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн зүйл, заалтад тодорхой шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүн шинжилгээ хийн, түүний үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчил байгаа эсэхийг тогтоож арилгах, хуулийн зүйл, заалтыг ойлгомжтой хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулах, улмаар хуулийн төслийн чанарыг сайжруулахад энэхүү үнэлгээний ажлын зорилго оршино.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн /цаашид “хуулийн төсөл” гэх/ үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх, тооцох аргачлал”-д заасны дагуу¹:

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох;
3. Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох;
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх гэсэн үе шатыг баримтлан гүйцэтгэлээ.

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэхдээ үндсэн 5 шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд тэдгээрийг шалгах хэрэгслийг ашиглан хуулийн төслийн зохицуулалтууд нь уг хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн эсэх, хуулийн төслийн зорилгод нийцсэн, түүнд хүрэх боломжтой байдлаар тусгагдсан эсэхэд дүн шинжилгээ хийснээс гадна хуулийн төслийн зохицуулалтын практикт хэрэгжих боломжид дүн шинжилгээ хийсэн болно.

Мөн хуулийн төслийн зохицуулалтууд нь хүлээн зөвшөөрөгдөх боломжтой, ойлгомжтой байдлаар тусгагдсан эсэх тухай холбогдох байгууллагаас санал авч, хуулийн төслийн зохицуулалтууд нь ойлгомжтой, харилцан уялдаатай байгаа эсэхийг дээр дурдсан аргачлалын дагуу асуултад хариулах байдлаар дүгнэсэн бөгөөд, гарсан үр дүнд анхаарах асуудлын талаар хууль санаачлагчид зөвлөмж өгсөн.

Энэхүү үнэлгээг хийснээр Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны зохицуулалтын эрх зүйн орчин боловсронгуй болж, үйл ажиллагааны цар хүрээ өргөжиж, санхүүгийн салбар дахь хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн эх үүсвэр нэмэгдэж, санхүүгийн зуучлалын шинэ үйлчилгээ бүхий тогтолцоо улам боловсронгуй болж, эдийн засагт гүйцэтгэх үүрэг дээшлэх эсэхэд хариулт өгсөн болно.

¹ Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралт, Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг тооцох аргачлал (2016)

**ХОЁР: ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН ҮНДЭСЛЭЛ, ХУУЛИЙН
ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨ ТООЦОХ ХЭСГИЙГ
ТОГТООСОН БАЙДАЛ**

Тус судалгааны ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан аргачлалд дурдсан нийт 6 шалгуур үзүүлэлтээс ажлын хэсгийн гишүүд дараах 5 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал
2. Практикт хэрэгжих боломж
3. Ойлгомжтой байдал
4. Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал
5. Харилцан уялдаа зэрэг болно.

Эдгээр шалгуур үзүүлэлтийг тухайлан сонгох болсон үндэслэл нь Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн үндсэн зорилго хийгээд зохицуулах харилцааны онцлогтой холбоотой.

1. Зорилгод хүрэх байдал: Хуулийн төслийн зохицуулалтууд нь тулгамдаж буй асуудлуудыг шийдвэрлэж чадах эсэх, хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх, хуулийн төслөөр тавьсан зорилгод хүрч чадах эсэхийг тооцох зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

2. Практикт хэрэгжих боломж: Хуулийн төсөлд шинээр бий болж байгаа чиг үүрэг, эрх хэмжээ хэрэгжих боломжтой эсэхийг тодруулах шаардлагатайг харгалзан тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

3. Ойлгомжтой байдал: Хуулийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх субъектүүдийн /банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээд, уг үйлчилгээг хүртдэг хувь хүн, хуулийн этгээд гэх мэт/ хувьд ойлгомжтой байгаа эсэх, агуулга, хэл зүй, найруулгын хувьд тодорхой, ойлгомжтой эсэхийг тогтоох зорилгоор энэ шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо.

4. Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал: Хуулийн зохицуулалтын үр дагаварт шууд хамаарах субъектүүд /банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг хуулийн этгээд, уг үйлчилгээг хүртдэг хувь хүн, хуулийн этгээд гэх мэт/ хуулийн төслийг хүлээн зөвшөөрч хэрэгжүүлэх эсэхийг үнэлэх зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

5. Харилцан уялдаа: Хуулийн төслийн зүйл, заалт нь өөр хоорондоо болон бусад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэх, хуулиар үүрэг хүлээсэн субъектүүдийн чиг үүрэг давхардсан, эсхүл зөрчилдөж байгаа эсэхэд үнэлгээ хийх шаардлагатай гэж үзэж тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 12.1.4 дэх хэсэгт заасан аргачлалын дагуу нарийвчлан тооцох тул “Зардал тооцох” шалгуур үзүүлэлтийг хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэхэд сонгоогүй болно.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үр нөлөөг үнэлэхэд хамруулах хэсэг, түүнийг шалгах хэрэгслийг дараах байдлаар тогтоолоо.

Д/д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	Зорилт 1: Хуулийн төслийн 6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 17, 18, 27, 29, 31 дүгээр зүйл Зорилт 2: Хуулийн төслийн 6, 27 дугаар зүйл Зорилт 3: Хуулийн төслийн 28, 29 дүгээр зүйл	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төсөл боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн эсэхэд дүн шинжилгээ хийх.
2	Практикт хэрэгжих боломж	Хуулийн төслийн 6, 7, 8, 9, 10, 18, 27, 28, 30 дугаар зүйл	Хуулийн төслийн зохицуулалт нь практикт хэрэгжих боломжтой эсэхэд дүн шинжилгээ хийх.
3	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төслийг бүхэлд нь хамруулах	Хуулийн төсөлд иргэд, хуулийн этгээд, холбогдох байгууллагуудаас ирүүлсэн саналуудад дүгнэлт хийх, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 4 дүгээр бүлэг болон 12.1.1 дэх хэсэгт заасан аргачлалд нийцсэн эсэхийг шалгах.
4	Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал	Хуулийн төслийг бүхэлд нь хамруулах	Хуулийг хэрэглэх иргэн, хуулийн этгээдээс хуулийн төсөлд бичгээр ирүүлсэн санал болон, хуулийн төслийн хэлэлцүүлгүүдээс гарсан саналуудад дүн шинжилгээ хийх.
5	Харилцан уялдаа	Хуулийн төслийг бүхэлд нь хамруулах	ХТТХ-ийн 29.1.1, 29.1.5, 29.1.7, 29.1.10 дахь хэсэг

			болон “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-ын 4.10-д заасан шаардлага, шалгуурыг хангасан эсэхийг шалгах.
--	--	--	--

3.1. “Зорилгод хүрэх байдал”-ыг үнэлэх хэсгийг сонгосон талаар:

Хуулийн төслийг боловсруулахад дэвшүүлсэн зорилтыг хуулийн төслөөр хангах эсэхийг үнэлэх хэсгийг дараах байдлаар сонголоо. Үүнд:

Зорилт 1: Салбарын зохицуулалтын орчныг боловсронгуй болгох, санхүүгийн үйлчилгээний шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэхэд таатай, эрсдэлийг бууруулсан орчныг бүрдүүлэх;

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд салбарын зохицуулалтын орчныг илүү ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой, хийдэл, давхардалгүй болгох, зах зээлд оролцогчид, харилцагчдын эрх ашгийг хамгаалах, эрсдэлийг бууруулахад чиглэсэн заалтуудыг оруулсан. Хуулийн төслөөс эдгээр асуудалтай холбоотой дараах зүйл, заалтуудыг үнэлэхээр сонгож авлаа.

Сонгож авсан зохицуулалт: 6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 17, 18, 27, 29, 31 дүгээр зүйл

Зорилт 2: Төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай, чирэгдэл багатай хүргэх зохицуулалт бий болгох;

Хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгад банк бус санхүүгийн байгууллагуудын эрхэлдэг нэр бүхий 10 үйлчилгээний тусгай зөвшөөрлийг бууруулж, эрхлэх үйл ажиллагааны төрлийг нэмэгдүүлсэн. Энэ асуудалтай холбоотой дараах зүйл, заалтуудыг үнэлэхээр сонгож авлаа.

Сонгож авсан зохицуулалт: 6, 7 дугаар зүйл

Зорилт 3: Хяналт, шалгалтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх;

Хороо эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалтын тогтолцоог бий болгох, банк бус санхүүгийн байгууллагын нэгдлийн оролцогчийн үйл ажиллагаанд нэгдсэн хяналт, шалгалт хийх зохицуулалтыг хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд оруулсан бөгөөд эдгээр зүйл, заалтуудыг үнэлэхээр сонгож авлаа.

Сонгож авсан зохицуулалт: 33, 34, 35 дугаар зүйл

3.2. “Практикт хэрэгжих боломж”-ийг үнэлэх хэсгийг сонгосон талаар:

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын эзэмших тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулах, банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зохицуулалтыг илүү тодорхой, ойлгомжтой болгохтой холбоотой 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 дугаар зүйл, төрийн үйлчилгээний зарим чиг үүргүүдийг төрийн бус байгууллагуудад шилжүүлэх, зах

зээлийн оролцогчдыг дэмжсэн бодлого баримтлахтай холбоотойгоор 6, 7 дугаар бүлэг, мөн хяналт, шалгалт, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах зорилгоор 10 дугаар бүлгийг хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд оруулсан бөгөөд дээрх зүйл, заалтуудыг “практикт хэрэгжих боломж”-ийг үнэлэх хэсгээр сонгон авлаа.

3.3. “Ойлгомжтой байдал”-ыг үнэлэх хэсгийг сонгосон талаар:

Хуулийн төсөл нь боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг, түүнчлэн хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүд хуулийг ойлгож хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгон авч “Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийг үнэлэхээр тогтоолоо.

3.4. “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал”-ыг үнэлэх хэсгийг сонгосон талаар:

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандахад шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах шаардлагатай нь тодорхой байгаа бөгөөд Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах замаар холбогдох асуудлыг цогцоор шийдвэрлэх учир хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгож хуулийг хэрэглэх этгээдүүдээс санал авах нь зүйтэй гэж үзсэн.

3.5. “Харилцан уялдаа”-г үнэлэх хэсгийг сонгосон талаар:

Хуулийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хууль, тогтоомжтой уялдсан эсэх, хуулийн төслийн зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо болон бусад хуультай зөрчилдөөгүй, давхардаагүй эсэх зэргийг шалгахад хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгох нь зүйтэй гэж үзлээ.

ДӨРӨВ. УРЬДЧИЛАН СОНГОСОН ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

4.1. Шалгуур үзүүлэлт: Зорилгод хүрэх байдал

Хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах зүйлийн хүрээ, агуулгад дүн шинжилгээ хийж үзвэл банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны хяналт, зохицуулалт, эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгосноор салбарын үйлчилгээний цар хүрээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, зах зээлийн хөгжлийг дэмжихэд хуулийн төслийн үндсэн зорилго оршиж байна.

Энэ зорилгын хүрээнд зарчмын шинжтэй зорилтуудыг дэвшүүлэн тавьж тэдгээрийн биелэлтийг хангах үүднээс банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн төслийг шинэчлэн найруулах хувилбарыг сонгожээ.

Хуулийн төсөлд

1. Салбарын зохицуулалтын орчныг боловсронгуй болгох, санхүүгийн үйлчилгээний шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэхэд таатай, эрсдэлийг бууруулсан орчныг бүрдүүлэх;
2. Төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай, чирэгдэл багатай хүргэх зохицуулалт бий болгох;
3. Хяналт, шалгалтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх;

зорилтуудын хүрээнд банк бус санхүүгийн байгууллагад тавигдах шаардлага, банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны төрөл, банк бус санхүүгийн байгууллагын удирдлага зохион байгуулалт, үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг олгох, сэргээх, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох болон нэгдсэн хяналт шалгалтын талаарх эрх зүйн зохицуулалтуудыг тусган зарим нэр томьёоны заалтуудыг нэмж оруулсан байна.

Монгол Улсын Их Хурлын 2009 оны 38 дугаар “Үндсэн чиглэл батлах тухай” тогтоолын хавсралтаар батлагдсан “Монгол улсын хууль тогтоомжийг 2012 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”, Улсын Их Хурлын 2009 оны 3 дугаар сарын 03-ны өдрийн 22 дугаар “Санхүү, эдийн засгийн хүндрэлийг даван туулах арга хэмжээний тухай” тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Нэн тэргүүнд боловсруулж, батлуулах шаардлагатай хууль, шийдвэрийн төслийн жагсаалт”-д Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж, батлуулахаар тусгагдсан.

Дээр дурдсан баримт бичгүүдийг үндэслэн Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг Засгийн газрын 2010 оны 9 дүгээр сарын 15-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн бөгөөд тус хуралдаанаас хуулийн төсөлд өгөх санал, дүгнэлтийг дурдсан 48 дугаар тэмдэглэлийг гаргасан. Тус тэмдэглэлээр Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болгон дахин боловсруулах, 2010 оны 01 дүгээр сарын 28-ны өдөр УИХ-аар батлагдсан шинэчлэн найруулсан Банкны тухай хуулийн үзэл баримтлал, зарчим, зарим зохицуулалтыг тусгах нь зүйтэй гэсэн санал, дүгнэлтийг тус тус өгсөн.

Үүний дагуу Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг шинэчлэн найруулж, Банкны тухай хуулийг боловсруулахад баримталсан зарчим болон зарим зохицуулалтыг нэмж тусган эцэслэн боловсруулж, Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн 2013 оны 10 дугаар сарын 04-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж, танилцуулсан. Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын 2014 оны 5 дугаар сарын 08-ны өдрийн ХЭГ/833 албан тоотын дагуу хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хамт дахин боловсруулж, Сангийн сайд, Хууль зүйн сайдаар үзэл баримтлалыг батлуулж, Засгийн газрын 2014 оны 6 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн. Хуралдаанаас хуулийн төсөлтэй холбоотойгоор барьцаалан зээлдүүлэх зэрэг санхүүгийн үйлчилгээний зохицуулалтын талаар бусад орны жишгийг, шаардлагатай гэж үзвэл энэ хуулийн төсөлд тусгах эсэх талаар нэмж судлах даалгавар өгөгдсөний дагуу Санхүүгийн зохицуулах хорооноос холбогдох тойм

судалгааг хийж хүргүүлсэн бөгөөд яамны зүгээс эдгээр судалгааг хуулийн төслийн хамт Ерөнхий сайдад танилцуулахаар хэд хэдэн удаа хүсэлт гаргасан боловч хойшлогдож дараагийн Засгийн газрын холбогдох яамнаас дахин санал авч, үзэл баримтлалаа батлуулах болсон.

УИХ-ын 2016 оны 71 дүгээр тогтоолоор баталсан Эдийн засгийг сэргээх хөтөлбөрт эдийн засгийг сэргээхтэй холбоотой тэргүүний ээлжинд боловсруулж батлуулах хуулийг өргөн мэдүүлэх, Монгол Улсын Засгийн Газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт иргэндээ ээлтэй, эдийн засагтаа үр өгөөжтэй банк санхүү, хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлэх, Монгол улсын санхүүгийн зах зээлийг 2025 он хүртэл хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөрт санхүүгийн зах зээлийн хууль, эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгохоор зорилт тусгасан. Энэ зорилтыг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийг боловсронгуй болгох зорилго тавигдаж байна.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль нь 2002 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдөр УИХ-аар батлагдсанаас хойш 16 жилийн хугацаанд 9 удаагийн нэмэлт өөрчлөлт орсон бөгөөд Хууль зүйн яамнаас “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай” хуульд 2012 онд шинжилгээ хийн хуулийн зохицуулалт сул, зөвшөөрлийн тоог бууруулах бизнесийн таатай орчинг бүрдүүлж, шинэчлэх шаардлагатай гэсэн дүгнэлт гаргаж байсан.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль 2002 онд батлагдан гарснаас хойших хугацаанд банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь Монгол Улсын санхүүгийн зах зээлд өөрийн орон зайг бүрдүүлж чадсан ба жижиг, дунд үйлдвэрлэл, бизнесийг дэмжих, иргэдийн болон өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэхэд тодорхой хувь нэмэр оруулж ирсэн. Хэдийгээр санхүүгийн салбарт өөрийн орон зайгаа өргөжүүлж байгаа ч банк бус санхүүгийн салбарын эрх зүйн зохицуулалтыг олон улсын жишигт нийцүүлж боловсронгуй болгох, тэдгээрийн бизнесийн таатай орчинг бүрдүүлэх, санхүүгийн зах зээлд банк бус санхүүгийн шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэвтрүүлэх орчинг шинэчлэх, учирч болзошгүй эрсдэлээс сэргийлэх, банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага, хориглох асуудал оновчтой байх шаардлагатай байна.

Дээр дурдсан зорилтуудыг хангах эрх зүйн зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан байдлыг одоо авч үзвэл:

1. Салбарын зохицуулалтын орчныг боловсронгуй болгох, эрсдэлийг бууруулсан орчныг бүрдүүлэх (Зорилт 1)

Одоо мөрдөгдөж буй Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн дагуу банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчид нь нэр бүхий 10 төрлийн үйлчилгээг тусгай зөвшөөрлийн дагуу эрхлэх боломжтой ба банк бус санхүүгийн байгууллагуудын эрхэлж буй үйл ажиллагаа нь төрөл, эрсдэлийн түвшин, хүлээх үүрэг хариуцлагын хувьд ялгаатай хэдий ч нэгдсэн зохицуулалтад хамрагдаж, нийтлэг шаардлагуудыг мөрдөж ажилладаг. Хуулийн төслийн шинэчилсэн

найруулгын 6 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь 5 тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд нийт 17 төрлийн үйлчилгээг эрхлэх боломжтой байхаар тусгасан. Мөн банк бус санхүүгийн байгууллагуудыг эрхлэх үйл ажиллагааны төрөл, онцлогоос нь хамааруулан “Зээлийн компани”, “Санхүүгийн компани”, “Валют арилжааны компани” хэмээн ангилсан нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдэд нийцсэн зохицуулалтыг бий болгох, салбарын зохицуулалтын орчныг оролцогчдод ээлтэй, хийдэл, давхардалгүй, хэрэгжихүйц болгох хуулийн төслийн зорилттой нийцэж байна.

Шинэчилсэн найруулгын төслийн 9, 10 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагаанд тавигдах шаардлага, зохицуулалт, үйл ажиллагаа явуулахад хориглох зүйлс, 11, 12 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн байгууллагыг үүсгэн байгуулах, үүсгэн байгуулахад тавигдах шаардлагууд, 14, 15 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, олгохоос татгалзах нөхцөл, шаардлагууд, 17 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн байгууллагын тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгохтой холбоотой харилцаа, 18 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн байгууллагын үүсгэн байгуулагч, хувьцаа эзэмшигчдэд тавигдах шаардлагуудыг тус тус нарийвчлан зааж өгсөн нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчид болон шинээр зах зээлд оролцох гэж буй иргэд, хуулийн этгээдэд салбарын зохицуулалтын орчныг илүү ойлгомжтой, цогц болгоход чиглэсэн байна. Мөн банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зохицуулалт, тавигдах шаардлага, хориглох зүйл заалтуудыг зохих үндэслэлийн дагуу хуульчилж өгснөөр зах зээлийн эрсдэлийг бууруулах, зохицуулалтын орчны тодорхой бус байдлыг бууруулах, зах зээлд оролцогчдыг чадавхжуулах, тэдний хариуцлагыг өндөржүүлэхэд чиглэсэн бөгөөд хуулийн төслийн зорилттой нийцэж байна.

Хуулийн төслийн 27, 28 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын үйл ажиллагаанд тавих хяналт, шалгалт болон нэгдсэн хяналт шалгалттай холбоотой харилцааг хэрхэн зохицуулах талаар тусгасан.

Мөн хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгын 6.1.4-т Хууль тогтоомжоор хориглоогүй бөгөөд Хорооноос зөвшөөрсөн бусад үйлчилгээг тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр эрхлэх тухай заалтыг нэмж оруулсан нь банк бус санхүүгийн байгууллагууд техник, технологи, зах зээлийн хурдтай өөрчлөлтөд тохирсон шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээг салбарт нэвтрүүлэн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжийг нээх зорилгод нийцсэн зохицуулалт болжээ.

6 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн компанийн эрхлэх үйл ажиллагаа

6.1. Банк бус санхүүгийн компани нь дараах үйл ажиллагааг Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхэлнэ:

6.1.1. валют арилжааны үйл ажиллагаа;

6.1.2. зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд дараах төрлийн үйлчилгээг эрхэлнэ:

6.1.2.а. зээл;

6.1.2.б. баталгаа;

6.1.2.в. факторинг;

6.1.2.г. санхүүгийн түрээс;

6.1.2.д. энэ хуулийн 6.1.2.а-6.1.2.г-д заасан үйлчилгээний чиглэлээр зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх.

6.1.3. хөрөнгө удирдлагын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд дараах төрлийн үйлчилгээг эрхэлнэ:

6.1.3.а. цахим төлбөр тооцоо, мөнгөн гуйвуулга;

6.1.3.б. төлбөр тооцооны хэрэгсэл гаргах;

6.1.3.в. батлан даалт гаргах;

6.1.3.г. итгэлцэл;

6.1.3.д. санхүүгийн хэрэгсэл гаргах, худалдах, худалдан авах;

6.1.3.е. хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр зөвлөгөө, мэдээллийн үйлчилгээ.

6.1.4. энэ хуулийн 6.1.3-т заасан тусгай зөвшөөрөлтэй Банк бус санхүүгийн компани нь хуулиар хориглоогүй тохиолдолд дараах үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр давхар эрхэлж болно.

6.1.4.а. даатгалын зуучлагч;

6.1.4.б. андеррайтер;

6.1.4.в. үнэт зүйл хадгалах;

6.1.4.г. сэндбоксын зохицуулалттай санхүүгийн үйл ажиллагаа.

6.1.5. Банк бус санхүүгийн компани нь Хорооноос санхүүгийн үйлчилгээ гэж тооцсон бусад үйлчилгээг тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд эрхэлж болно.

6.2. Банк бус санхүүгийн компани нь Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.1, 10.1.4, 10.1.8-10.1.10-т заасан үйл ажиллагааг Хорооны дүгнэлтийг үндэслэн Монголбанкны зөвшөөрөлтэйгөөр эрхэлж төлбөрийн системд оролцож болно.

6.3. Банк бус санхүүгийн компанийг эрхэлж байгаа үйл ажиллагааны төрлөөс нь хамааруулан дараах байдлаар ангилна:

6.3.1. энэ хуулийн 6.1.1-д заасан үйл ажиллагаа эрхлэх Банк бус санхүүгийн компанийг "Валют арилжааны компани" гэж;

6.3.2. энэ хуулийн 6.1.2-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх Банк бус санхүүгийн компанийг "Зээлийн компани" гэх бөгөөд 6.1.1-д заасан үйл ажиллагааг нэмж эрхэлж болно;

6.3.3. энэ хуулийн 6.1.3-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх Банк бус санхүүгийн компанийг "Санхүүгийн компани" гэх бөгөөд 6.1.1, 6.1.2, 6.1.4-т заасан үйл ажиллагааг нэмж эрхэлж болно.

6.4. Энэ хуулийн 6.3-т заасан Банк бус санхүүгийн компани нь ангиллаа өөрчлөх бол тухайн ангилалд Хорооноос тавьсан шаардлагыг хангасан байна.

6.5.Банк бус санхүүгийн компани гэрээт төлөөлөгчөөр дамжуулан үйл ажиллагаа эрхлэх тохиолдолд гэрээт төлөөлөгч нь мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх сургалтад хамрагдсан байна.

6.6.Гэрээт төлөөлөгчийн бүртгэлийг Хороонд ирүүлнэ.

9 дүгээр зүйл. Банк бус санхүүгийн компанийн үйл ажиллагаанд тавигдах хязгаарлалт

9.1. Банк бус санхүүгийн компаниас нэг зээлдэгч болон түүнтэй холбогдох этгээдэд олгох зээл, зээлтэй адилтган тооцох бусад актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтын нийлбэр дүн нь тухайн банк бус санхүүгийн компанийн өөрийн хөрөнгийн 30 хувиас хэтрэхгүй байна.

9.2. Банк бус санхүүгийн компаниас гаргах баталгаа, батлан даалтын нийлбэр дүн нь тухайн банк бус санхүүгийн компанийн өөрийн хөрөнгийн нийт дүнгээс илүүгүй байна.

9.3. Тухайн банк бус санхүүгийн компанийн хувьцаа эзэмшигч, төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дарга, гишүүн, гүйцэтгэх захирал, бусад ажилтан болон энэ хуулийн 4.1.11-т заасан этгээдэд олгох зээл, зээлтэй адилтган тооцох бусад актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтын дээд хэмжээ нь банк бус санхүүгийн компанийн өөрийн хөрөнгийн 10 хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 25 хувиас тус тус хэтрэж болохгүй ба дараах шаардлагыг баримтална:

9.3.1. зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтад тавих шаардлага, хүү, нөхцөл нь тухайн банк бус санхүүгийн компанийн үйл ажиллагааны ердийн шаардлага, хүү, нөхцөлөөс хөнгөлөлттэй байж болохгүй;

9.3.2. олгосон зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгийн төлөгдөх хугацаа болон гаргасан баталгаа, батлан даалтын дуусах хугацаа нь зургаагаас дээш сараар хэтэрсэн бол уг этгээд банк бус санхүүгийн компанийн удирдах үйл ажиллагаанд аливаа хэлбэрээр оролцохгүй байх.

10 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд хориглох зүйл

10.1. Банк бус санхүүгийн компани нь дараах үйл ажиллагаа эрхлэхийг хориглоно:

10.1.1. тусгай зөвшөөрөлд зааснаас өөр үйл ажиллагаа эрхлэх;

10.1.2. өөрийн үйл ажиллагааны талаар буруу таашаа зар сурталчилгаа хийх, мэдээлэл тараах;

10.1.3. банк бус санхүүгийн компанийн тайлан тэнцэлд тусгаагүй эх үүсвэрийг өөрийн үйл ажиллагаанд ашиглах;

10.1.4. тухайн банк бус санхүүгийн компанийн хувьцаа эзэмшигчдэд хувьцааг барьцаалан зээл олгох, зээлтэй адилтган тооцох бусад актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалт гаргах;

10.1.5. өөрийн болон харилцагчийн төлбөр тооцоо, хэлцэл, санхүүгийн аливаа ажил, гүйлгээг жинхэнэ нэрээр нь гүйцэтгэхгүй байх.

10.2. Зээлийн барьцаалсан эд хөрөнгийг зээлийн төлбөр төлүүлэх, өр барагдуулах зорилгоор түр эзэмших болон өмчлөх, үйл ажиллагааны зардлаа нөхөх зориулалтаар хөлслүүлэх, түрээслүүлэх, худалдах үйл ажиллагаа нь энэ хуулийн 10.1.4-т хамаарахгүй.

11 дүгээр зүйл. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгоход тавигдах шаардлага

11.1.Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө нь мөнгөн хөрөнгөөс бүрдэх бөгөөд Хорооноос тогтоосон доод хэмжээг хангасан байна.

11.2.Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө нь хууль ёсны үйл ажиллагааны орлогоос хуримтлагдсан мөнгөн хөрөнгөнөөс бүрдсэн байна.

11.3.Банк бус санхүүгийн компанийн удирдлага нь энэ хуулийн 20 дугаар зүйлд заасан шалгуурыг хангасан байна.

11.4.Банк бус санхүүгийн компани энэ хуулийн 12, 13 дугаар зүйлд заасан шалгуурыг хангасан байна.

14 дүгээр зүйл. Банк бус санхүүгийн компанийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох

14.1.Тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа эрхлэхийг хүсэж ирүүлсэн өргөдөл, баримт бичгийг Хороо хүлээн авч энэ хууль болон холбогдох хууль тогтоомж, журмын дагуу хянаж, дараах шаардлагыг бүрэн хангасан тохиолдолд ажлын 30 хоногийн дотор Хорооны хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэнэ.

14.1.1.хувь нийлүүлсэн хөрөнгө нь Хорооноос тогтоосон доод хэмжээг хангасан;

14.1.2.хувь нийлүүлэх мөнгөн хөрөнгийн эх үүсвэр нь Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1-д зааснаас бусад хууль ёсны орлогоос бүрдсэн;

14.1.3.хувьцаа эзэмшигч болон удирдлага нь энэ хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2, 20 дугаар зүйлийн 20.2-д заасан шалгуурыг хангасан.

14.2.Ирүүлсэн баримт бичгийг магадлан шинжлэх зайлшгүй шаардлагатай тохиолдолд Хороо энэ хуулийн 14.1-д заасан хугацааг ажлын 10 хоногоор сунгаж болно.

14.3.Хороо банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгохыг хүссэн өргөдлийг энэ хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан баримт бичгийн бүрдлийг хангасан тохиолдолд хүлээн авна. Хэрэв нэмэлт материал шаардлагатай бол уг нэмэлт материалыг бүрдүүлж өгсөн өдрийг өргөдөл хүлээн авсан өдөрт тооцно.

14.4.Тусгай зөвшөөрлийг хугацаагүй олгох ба уг зөвшөөрөл нь олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.

15 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгохоос татгалзах

15.1.Хороо банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг дараах тохиолдолд олгохоос татгалзана:

15.1.1.энэ хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангаагүй.

15.1.2.үүсгэн байгуулах баримт бичгийг хуурамчаар бүрдүүлсэн.

15.1.3.хувь нийлүүлсэн хөрөнгийг эзэлийн эх үүсвэрээр бүрдүүлсэн нь баримтаар тогтоогдсон.

15.1.4.ирүүлбэл зохих баримт бичгийг анх хүсэлт тавьсан өдрөөс хойш 6 сарын хугацаанд бүрэн бүрдүүлээгүй.

2. Төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай, чирэгдэл багатай хүргэх зохицуулалт бий болгох, (Зорилт 2) 6

Банк бус санхүүгийн компанийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд төр, засгийн байгууллагаас баримталж буй тусгай зөвшөөрлийн тоог цөөрүүлэх бодлогын хэрэгжилтийг хангах чиглэлээр банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдийн нэр бүхий 10 төрлийн үйл ажиллагаа тус бүр дээр тусгай зөвшөөрөл авахаар зохицуулагдаж байгааг төрөлжүүлэн 5 тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд нэр бүхий 17 үйлчилгээг эрхлэх боломжтой болгосон. Энэхүү зохицуулалтыг Банк бус санхүүгийн компанийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын 6 дугаар зүйлд оруулсан болно.

3. Хяналт, шалгалтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх (Зорилт 3)

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн зургаадугаар бүлэгт “Банк бус санхүүгийн компанийн үйл ажиллагаанд тавих хяналт, шалгалт, хүлээлгэх албадлагын арга хэмжээ” гэсэн бүлэг заалтыг оруулсан ба салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй байгууллагуудын санхүүгийн тайлан, мэдээ, нэмэлт тодруулгыг зөвхөн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс бус түүний нэгдлийн оролцогч толгой компани, тэдгээрийн хараат болон охин компаниас шаардах, тэдгээрт хийх нэгдсэн хяналт, шалгалтын тогтолцоог шинээр бүрдүүлэх зорилготой юм.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны салбарын эрсдэлийг бууруулах, хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтийг шалгах, хангуулах, хяналт, шалгалт, зохицуулалтын орчинг боловсронгуй болгох зорилгоор хуулийн төслийн найм дугаар бүлэгт банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагаанд тавих хяналт, шалгалт, хүлээлгэх албадлагын арга хэмжээг тодорхойлсон зүйл заалтыг оруулсан. Мөн Хороо нь эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалтын тогтолцоог мөрдөж эхэлж буйтай холбоотойгоор хуулийн төслийн 27.2 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалт хийх журмыг Хороо боловсруулна гэж заасан ба үүнээс гадна нэгдсэн хяналт, шалгалт хийх, уг шалгалтад хамрагдахгүй байх нөхцөл, хүлээлгэх албадлагын арга хэмжээ зэргийг тодорхой зааж өгсөн нь хяналт, шалгалтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх хуулийн төслийн зорилтод нийцэж байна.

ЗУРГААДУГААР БҮЛЭГ
БАНК БУС САНХҮҮГИЙН КОМПАНИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ТАВИХ ХЯНАЛТ, ШАЛГАЛТ, ХҮЛЭЭЛГЭХ
АЛБАДЛАГЫН АРГА ХЭМЖЭЭ

27 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн компанийн үйл ажиллагаанд тавих хяналт, шалгалт

27.1.Хороо энэ хууль болон бусад хууль тогтоомжид заасны дагуу банк бус санхүүгийн компанийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, шалгалт хийнэ.

27.2.Банк бус санхүүгийн компанийн үйл ажиллагаанд зайны болон эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалт, газар дээрх хяналт болон үнэлгээ хийх журмыг Хороо батална.

27.3.Хороо нь хяналт, шалгалт болон шаардлагатай бусад тохиолдолд тухайн банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор бусад этгээдээс тодруулга, мэдээлэл авах эрхтэй.

28 дугаар зүйл. Нэгдсэн хяналт, шалгалт хийх

28.1.Хороо нь банк бус санхүүгийн компанийн нэгдлийн оролцогчийн үйл ажиллагаанд нэгдсэн хяналт шалгалт хийх шаардлагатай гэж үзвэл дангаараа эсхүл санхүүгийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон Монголбанкт хамтран хийх бөгөөд түүнд хамрагдах хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайланг нэгдсэн байдлаар гаргаж үнэлэлт, дүгнэлт өгнө.

28.2.Нэгдсэн хяналт шалгалтад банк бус санхүүгийн нэгдлийн оролцогчийг хамруулах, тэдгээрийн санхүүгийн тайлан, холбогдох бусад мэдээллийг гаргаж тайлагнах, хяналт шалгалт хийх харилцааг Хороо, Монголбанк, санхүүгийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран баталсан журмаар зохицуулна.

28.3.Нэгдлийн оролцогч нь өөр улсад бүртгэгдсэн буюу байршдаг бол Хороо тухайн орны эрх бүхий байгууллагатай мэдээлэл солилцох, хамтран ажиллаж нэгдсэн хяналт, шалгалтыг хэрэгжүүлж болно.

28.4.Энэ хуулийн 28.1-т заасан нэгдсэн хяналт шалгалтыг нэгдлийн оролцогчдын санхүү, төлбөрийн чадвар, тэдгээрийн хоорондох хөрөнгийн урсгал, нэг оролцогчоос нөгөөд оруулсан хөрөнгө, өглөг, авлага, зээл, нэгдлийн оролцогчдын хоорондын санхүүгийн бусад үүрэг, ажил, гүйлгээний хамаарлыг тэдгээрийн болон тэдгээртэй холбогдох этгээдийн санхүүгийн үйл ажиллагааны мэдээ, мэдээлэлд үндэслэн тодорхойлж, банк бус санхүүгийн компани болон тэдгээрийн нэгдлийн оролцогчийн санхүү, төлбөрийн чадвар нь шаардлагыг хангаж байгаа эсэхийг дангаар нь болон нэгдсэн байдлаар тодорхойлон үнэлэлт, дүгнэлт өгөх байдлаар хийнэ.

28.5.Нэгдлийн оролцогч нь Хорооноос шаардсан мэдээллийг тогтоосон хугацаанд тухайн нэгдлийн оролцогч санхүүгийн үйл ажиллагааны банк бус санхүүгийн компаниар дамжуулан гаргаж өгнө.

28.6.Нэгдлийн оролцогч нь Хорооноос шаардсан мэдээллийг тогтоосон хугацаанд гаргаж өгнө.

29 дүгээр зүйл. Нэгдсэн хяналт шалгалтад хамрагдахгүй байх нөхцөл

29.1.Хороо нэгдсэн хяналт шалгалтын үйл ажиллагаанд банк бус санхүүгийн компанийн нэгдлийн оролцогчийг дараах тохиолдолд оролцуулахгүй байж болно:

29.1.1.үйл ажиллагааны төрөл, хэмжээ нь банк бус санхүүгийн компанийн санхүү, төлбөрийн чадварын байдалд нөлөө үзүүлдэггүй;

29.1.2.тухайн хуулийн этгээдийг нэгдсэн хяналт шалгалтад хамруулахгүй байх нь нэгдсэн хяналт шалгалтын үйл ажиллагааг зохих ёсоор хэрэгжүүлэхэд саад болохооргүй;

29.1.3.нэгдсэн хяналт шалгалтад хамруулахгүй бол энэ тухай Хороо тухайн банк бус санхүүгийн компани болон түүний толгой компани, тухайн оролцогчид мэдэгдэнэ.

30 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн компанид хүлээлгэх албадлагын арга хэмжээ

30.1.Банк бус санхүүгийн компани нь энэ хууль болон бусад хууль тогтоомжид заасан шаардлага, Хорооны бүрэн эрхэд хамаарах асуудлаар гаргасан шийдвэрийг зөрчсөн нь хяналт, шалгалтаар тогтоогдсон нөхцөлд Хороо дор дурдсан албадлагын арга хэмжээ авна:

30.1.1.албан бичгээр сануулах, зөрчлийг арилгах талаар хугацаатай үүрэг, даалгавар өгөх;

30.1.2.Зөрчлийн тухай хуульд заасан захиргааны шийтгэл ногдуулах;

30.1.3.үйл ажиллагааг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн түр зогсоох, түдгэлзүүлэх;

30.1.4.тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох;

30.2.Албадлагын арга хэмжээ авах тухай Хорооны шийдвэрийг үндэслэлгүй гэж үзвэл тухайн этгээд шүүх, хяналтын байгууллагад гомдол гаргаж болно.

30.3.Албадлагын арга хэмжээ ногдуулсан нь бусад хууль тогтоомжийн дагуу хүлээлгэх хариуцлагаас банк бус санхүүгийн компани, түүний эрх бүхий албан тушаалтныг чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

30.4.Банк бус санхүүгийн компани, нэгдлийн оролцогч, түүнтэй холбогдох этгээд болон эрх бүхий албан тушаалтан, ажилтан нь Хорооны хянан шалгагчийг бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх нөхцөл, бололцоогоор хангах үүрэгтэй.

4.2. Шалгуур үзүүлэлт: *Практикт хэрэгжих боломж*

“Практикт хэрэгжих боломж” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх болон хэрэгжих боломжтой эсэх гэсэн үндсэн асуудлыг хөндөхийг зорилоо.

1. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдийн тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулахтай холбоотой зохицуулалтыг үнэлсэн байдал:

Одоо мөрдөгдөж буй хуулийн зохицуулалт	Шинэчилсэн найруулгын төслийн зохицуулалт
7 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх 7.1. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа гэж дараах үйл ажиллагааг ойлгоно: 7.1.1.зээл; 7.1.2.факторингийн үйлчилгээ; 7.1.3.төлбөрийн баталгаа гаргах; 7.1.4.төлбөр тооцооны хэрэгсэл гаргах; 7.1.5.цахим төлбөр тооцоо, мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ; 7.1.6.гадаад валютын арилжаа; 7.1.7.итгэлцлийн үйлчилгээ; 7.1.8.богино хугацаат санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх; 7.1.9.хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн чиглэлээр зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх; 7.1.10.үл хөдлөх эд хөрөнгө барьцаалахтай холбоотой санхүүгийн зуучлалын үйл ажиллагаа;	6 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн компанийн эрхлэх үйл ажиллагаа 6.1.Банк бус санхүүгийн компани нь дараах үйл ажиллагааг Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхэлнэ: 6.1.1.валют арилжааны үйл ажиллагаа; 6.1.2.зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд дараах төрлийн үйлчилгээг эрхэлнэ: 6.1.2.а.зээл; 6.1.2.б.баталгаа; 6.1.2.в.факторинг; 6.1.2.г.санхүүгийн түрээс; 6.1.2.д.энэ хуулийн 6.1.2.а-6.1.2.г-д заасан үйлчилгээний чиглэлээр зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх. 6.1.3.хөрөнгө удирдлагын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд дараах төрлийн үйлчилгээг эрхэлнэ: 6.1.3.а.цахим төлбөр тооцоо, мөнгөн гуйвуулга; 6.1.3.б.төлбөр тооцооны хэрэгсэл гаргах; 6.1.3.в.батлан даалт гаргах; 6.1.3.г.итгэлцэл; 6.1.3.д.санхүүгийн хэрэгсэл гаргах, худалдах, худалдан авах; 6.1.3.е.хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр зөвлөгөө, мэдээллийн үйлчилгээ. 6.1.4.энэ хуулийн 6.1.3-т заасан тусгай зөвшөөрөлтэй Банк бус санхүүгийн компани нь хуулиар хориглоогүй тохиолдолд дараах үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр давхар эрхэлж болно. 6.1.4.а.даатгалын зуучлагч; 6.1.4.б.андеррайтер; 6.1.4.в.үнэт зүйл хадгалах; 6.1.4.г.сэндбоксын зохицуулалттай санхүүгийн үйл ажиллагаа. 6.1.5.Банк бус санхүүгийн компани нь Хорооноос санхүүгийн үйлчилгээ гэж тооцсон бусад үйлчилгээг тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд эрхэлж болно. 6.2.Банк бус санхүүгийн компани нь Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.1, 10.1.4, 10.1.8-10.1.10-т заасан үйл ажиллагааг Хорооны дүгнэлтийг үндэслэн

	Монголбанкны зөвшөөрөлтэйгөөр эрхэлж төлбөрийн системд оролцож болно. 6.3.Банк бус санхүүгийн компанийг эрхэлж байгаа үйл ажиллагааны төрлөөс нь хамааруулан дараах байдлаар ангилна: 6.3.1.энэ хуулийн 6.1.1-д заасан үйл ажиллагаа эрхлэх Банк бус санхүүгийн компанийг “Валют арилжааны компани” гэж; 6.3.2.энэ хуулийн 6.1.2-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх Банк бус санхүүгийн компанийг “Зээлийн компани” гэх бөгөөд 6.1.1-д заасан үйл ажиллагааг нэмж эрхэлж болно; 6.3.3.энэ хуулийн 6.1.3-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх Банк бус санхүүгийн компанийг “Санхүүгийн компани” гэх бөгөөд 6.1.1, 6.1.2, 6.1.4-т заасан үйл ажиллагааг нэмж эрхэлж болно. 6.4.Энэ хуулийн 6.3-т заасан Банк бус санхүүгийн компани нь ангиллаа өөрчлөх бол тухайн ангилалд Хорооноос тавьсан шаардлагыг хангасан байна. 6.5.Банк бус санхүүгийн компани гэрээт төлөөлөгчөөр дамжуулан үйл ажиллагаа эрхлэх тохиолдолд гэрээт төлөөлөгч нь мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх сургалтад хамрагдсан байна. 6.6.Гэрээт төлөөлөгчийн бүртгэлийг Хороонд ирүүлнэ.
--	--

Одоо мөрдөгдөж буй Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулиар ББСБ-ууд нийт 10 төрлийн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөл авдаг бөгөөд хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд уг тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулсан мөн хууль тогтоомжоор хориглоогүй бөгөөд Хорооноос зөвшөөрсөн бусад үйлчилгээг эрхлэх тухай заалт оруулсан нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдэд тусгай зөвшөөрөл хүсэх үйл ажиллагааг илүү хөнгөвчилсөн, шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээг зах зээлд нэвтрэхийг дэмжсэн зохицуулалт болсон ба практикт хэрэгжих бүрэн боломжтой юм.

Мөн банк бус санхүүгийн байгууллагуудын эрхэлж буй үйл ажиллагааны төрөл, онцлогийн дагуу “Валют арилжааны компани”, “Зээлийн компани”, “Санхүүгийн компани” хэмээн ангилан хуулийн төслийн 6 дугаар зүйлд оруулсан бөгөөд цаашид эдгээр ангиллын дагуу банк бус санхүүгийн байгууллагын эрхэлж буй үйл ажиллагаа, учирч болох эрсдэлд тохирсон зохицуулалт, хяналтыг тавих бүрэн боломжтой болох юм. Одоо мөрдөгдөж буй банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн дагуу банк бус санхүүгийн байгууллагуудад нэгэн ижил шаардлага тавьж байсан нь зах зээлийн оролцогчдод хэрэгжүүлэхэд төвөгтэй, уян хатан бус, үр ашиггүй байсан тул хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгад уг зүйл, заалтыг оруулсан байна.

6. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд тавигдах зохицуулалт, шаардлага, хориглох зүйлсийн талаар:

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэхэд тавигдах шаардлага, хориглох зүйл мөн банк бус санхүүгийн байгууллага байгуулахад тавигдах шаардлага, бүрдүүлэх баримт бичиг, дүрэм, тусгай зөвшөөрөл олгох болон олгохоос татгалзах нөхцөл, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаар өөрчлөн байгуулах, татан буулгах зэрэг банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагааг эрхлэхтэй холбоотой бүхий л харилцааг хуульчлан зохицуулж өгсөн нь практикт хэрэгжих бүрэн боломжтой ба зохицуулалтын орчны ойлгомжгүй байдал, хийдэл, давхардлыг арилгасан, зах зээлд оролцогчдод ойлгомжтой зохицуулалт болсон байна.

4.3.Шалгуур үзүүлэлт: Ойлгомжтой байдал

“Ойлгомжтой байдлыг судлах” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь хэрэгжүүлэх, хэрэглэх этгээдүүдэд ойлгомжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс хуулийн төсөлд санал авахаар банк бус санхүүгийн байгууллагуудад танилцуулж, хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төслийг хүргүүлж, саналыг авав.

Дээрх байгууллагуудаас ирүүлсэн саналуудаас хуулийн төслийн ойлгомжтой байдал гэсэн шалгах хэрэгслийн хүрээнд өгсөн саналыг нэгтгэн судлаад санал өгсөн байгууллагуудын тухайд ойлгомжгүй байгаа зохицуулалтуудыг дараах байдлаар тогтоолоо. МББСБХ-оос 87.8%-ийн саналаар хуулийн төслийг дэмжсэн бөгөөд хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах ажлын хэсэгт орж ажиллаж байгаа. Мөн хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгад олон нийтээс санал авахаар СЗХ-ны сайтад байршуулсан бөгөөд олон нийтээс санал ирээгүй.

№	Санал ирүүлсэн байгууллагын нэр	Саналын агуулга	Ойлгомжгүй байгаа хуулийн төслийн зохицуулалт
1	Монголын Банк Бус Санхүүгийн Байгууллагуудын Холбоо	Шинэчилсэн хуулийн төслийн үзэл санааг бүрэн дэмжсэн.	Байхгүй
2			

Түүнчлэн энэхүү шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавигдах нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг шалгахдаа Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн дараах заалтад заасан шаардлагыг хангасан эсэхэд хариулт өгөх замаар шалгалаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан Хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт	Хуулийн төслийн зохицуулалтад үнэлгээ хийсэн байдал
29.1.1. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Уг хуулийн төслийн зохицуулалт нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай нийцсэн байна.
29.1.2. тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.3. тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.4. тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.5. зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.6. хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.7. бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг иш татах, энэ тохиолдолд ишлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.8. тухай хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн	Шаардлага хангасан.

эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;	
29.1.9. шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт;	-Хууль хүчин төгөлдөр болох хугацаа тодорхой байгаа хэдий ч хууль буцаан хэрэглэх, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, эсхүл хасах заалт хуулийн төсөлд тусгагдаагүй байна.
29.1.10. шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	-Хуулийн төслийг боловсруулсан этгээд энэ талаар тодорхой санал гаргаагүй.
29.1.11. хуулийн төсөл нь хуулийн зорилго гэсэн зүйлтэй байж болох бөгөөд зорилгод тус хуулиар хангахаар зорьж байгаа иргэний үндсэн эрх, бэхжүүлэх үндсэн зарчим, хүрэх үр дүнг тусгана.	Шаардлага хангасан.
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага	
30.1.1. Монгол Улсын үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томьёог хэрэглэх;	Шаардлага хангасан.
30.1.2. нэг нэр томьёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Шаардлага хангасан.
30.1.3. үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	Шаардлага хангасан.
30.1.4. хүч оруулсан нэр томьёо хэрэглэхгүй байх;	Шаардлага хангасан.
30.1.5. жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Шаардлага хангасан.

4.4. Шалгуур үзүүлэлт: Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд заасны дагуу “Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд тухайн хуулийн төслийн зохицуулалт иргэд, байгууллагад хэрхэн нөлөөлөх, түүнийг эдгээр этгээдүүд хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг шалгадаг. Өөрөөр хэлбэл тухайн зохицуулалтаар иргэдийн эрх, эрх чөлөөг хязгаарлаж байгаа эсэх, аж ахуйн нэгжид шинээр үүрэг хүлээлгэсэн эсэх, эсхүл тухайн хуулийн төслийн хэрэгжүүлэх байгууллагын үйл ажиллагаанд нийцэх эсэхийг шалгав.

Санхүүгийн зохицуулах хорооны ажлын албаны даргын 2018 оны 68 дугаар тушаалаар Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийх, шинэчилсэн найруулгын төслийн үзэл баримтлал, танилцуулга, хуулийн төсөл боловсруулах, төслийн үр нөлөөний үнэлгээ, зардлын тооцоолол хийх, төслийг хэлэлцүүлж санал авах чиг үүрэг бүхий ажлын хэсэг Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголын банк бус санхүүгийн байгууллагын холбооны төлөөллийн бүрэлдүүнтэй байгуулагдаж хуулийн төслийг боловсруулсан. Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд банк бус санхүүгийн байгууллагын холбооны төлөөллийг оролцуулсан нь зохицуулагч байгууллага болон зохицуулалттай этгээдийн талаас баримталж буй байр суурь, бодлого чиглэлийг тусгах бүрэн боломжтой байна.

Хуулийн төслийн уулзалт, хэлэлцүүлгүүдийн үеэр оролцогчдоос ирүүлсэн санал болон аж, ахуй нэгж байгууллага, иргэдээс бичгээр ирүүлсэн саналуудыг нэгтгэн хуулийн төсөлд тусгах боломжтой саналуудыг хамгийн боломжит байдлаар томьёоллоо.

4.5. Шалгуур үзүүлэлт: Харилцан уялдаа

Тус шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үр нөлөөг шалгахдаа хуулийн төслийн тодорхой зүйл заалтыг бус хуулийн төслийн зарим зохицуулалтыг одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй Иргэний хууль, Компанийн тухай хууль, Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль, Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Банк эрх бүхий этгээд мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль зэрэг хуулиудтай харьцуулж үзлээ.

Ингэхдээ төсөлд тусгасан зүйл, заалт бүрийг харьцуулахыг оролдсонгүй. Учир нь энэхүү үр нөлөөг тооцох судалгааны ойлгомжтой байдал шалгуур үзүүлэлтийн хэсэг болон Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын үзэл баримтлалд “Уг хуулийн төслийн зохицуулалт нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай нийцсэн байна” гэж үзсэн.

Д/д	Иргэний хууль	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл
-----	---------------	---

	29 дүгээр зүйл. Хуулийн этгээдийн салбар, төлөөлөгчийн газар 29.2.Хуулийн этгээдийн оршин байгаа газраас өөр газар байрлаж, түүний үндсэн чиг үүргийг бүхэлд нь буюу заримыг нь гүйцэтгэдэг тусгай нэгжийг салбар гэнэ. 29.3.Хуулийн этгээдийн оршин байгаа газраас өөр газар байрлаж, түүний хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах буюу түүний нэрийн өмнөөс хэлцэл болон эрх зүйн бусад үйлдэл хийх үүрэг бүхий нэгжийг төлөөлөгчийн газар гэнэ. 457 дугаар зүйл. Банкны баталгааны гэрээ 457.1. Банкны баталгааны гэрээгээр банк нь үүрэг гүйцэтгүүлэгчийн бичгээр тавьсан шаардлагаар үүрэг гүйцэтгэгчийн өмнөөс мөнгөн төлбөрийг гүйцэтгэх, үүрэг гүйцэтгэгч нь баталгаа гаргагч банканд төлбөр төлөх үүргийг тус тус хүлээнэ. 458 дугаар зүйл. Батлан даалтын гэрээ 458.1. Батлан даалтын гэрээгээр батлан даагч нь үүрэг гүйцэтгэгч өөрийн үүргийг гүйцэтгэж чадна гэж үүрэг гүйцэтгүүлэгчийн өмнө баталж, гүйцэтгэхгүй бол өөрөө хариуцах үүрэг хүлээнэ.	16 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн компанийн зөвшөөрөл, бүртгэл 16.1.Банк бус санхүүгийн компанийн оноосон нэр, хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, бүтэц, хувьцаа эзэмшигчдийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах, салбар, төлөөлөгчийн газар шинээр нээх, татан буулгахад Хорооны даргын шийдвэрээр зөвшөөрөл авч, тусгай зөвшөөрлийн болон улсын бүртгэлийн гэрчилгээнд тэмдэглүүлнэ. 16.2.Банк бус санхүүгийн компанийн гүйцэтгэх болон салбарын удирдлага, хаяг байршил, төлөөлөн удирдах зөвлөлтэй бол гишүүд, тэдгээрийн өөрчлөлтийг Хороонд бүртгүүлнэ. 6 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн компанийн эрхлэх үйл ажиллагаа 6.1.2.зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд дараах төрлийн үйлчилгээг эрхэлнэ: 6.1.2.а.зээл; 6.1.2.б.баталгаа; 6.1.2.в.факторинг; 6.1.2.г.санхүүгийн түрээс; 6.1.2.д.энэ хуулийн 6.1.2.а-6.1.2.г-д заасан үйлчилгээний чиглэлээр зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх.
Д/д	Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл
	4 дүгээр зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт	6 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн компанийн эрхлэх үйл ажиллагаа

	4.1.6. “санхүүгийн хэрэгсэл” гэж үнэт цаас, үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл, мөнгөний болон зохицуулалттай зах зээлд арилжихыг зөвшөөрсөн бусад санхүүгийн хэрэгслийг	6.1.3.хөрөнгө удирдлагын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд дараах төрлийн үйлчилгээг эрхэлнэ: 6.1.3.а.цахим төлбөр тооцоо, мөнгөн гуйвуулга; 6.1.3.б.төлбөр тооцооны хэрэгсэл гаргах; 6.1.3.в.батлан даалт гаргах; 6.1.3.г.итгэлцэл; 6.1.3.д.санхүүгийн хэрэгсэл гаргах, худалдах, худалдан авах; 6.1.3.е.хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр зөвлөгөө, мэдээллийн үйлчилгээ.
Д/д	Компанийн тухай хууль	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл
1	75 дугаар зүйл. Төлөөлөн удирдах зөвлөл 75.8.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн болон төлөөлөн удирдах зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга нь компанийн засаглалын чиглэлээр сургалтад хамрагдаж, гэрчилгээ авсан байна.	20 дугаар зүйл. Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, гүйцэтгэх удирдлагад тавигдах шаардлага 20.1.Энэ хуулийн 6.3.3-т заасан үйл ажиллагаа эрхлэх санхүүгийн компани нь нийт гурваас доошгүй гишүүн бүхий төлөөлөн удирдах зөвлөлтэй байна. 20.2.Банк бус санхүүгийн компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөл, гүйцэтгэх болон салбарын удирдлага нь дараах шаардлагыг хангасан байна. 20.2.1.зээлийн гэрээ буюу өөрийн нэрийн өмнөөс гуравдагч этгээдэд төлбөрийн баталгаа, батлан даалтаар хүлээсэн чанаргүй зээлийн өргүй; 20.2.2.мөнгө угаах болон эдийн засгийн гэмт хэрэгт ял шийтгэлгүй, мөн өмнө ийм хэрэгт ял шийтгүүлж байгаагүй; 20.2.3.эдийн засаг, банк, санхүү, үнэт цаас, эрх зүйн аль нэг

		чиглэлээр мэргэжил эзэмшсэн, эсхүл тухайн салбарт ажилласан, банк, санхүүгийн компанид эрх бүхий албан тушаал хашсан туршлагатай байх; 20.2.4.Компанийн тухай хуулийн 75.8-д заасан шаардлагыг хангасан байна.
2	16 дугаар зүйл. Компанийн дүрэм 16.2.Компанийн дүрэмд дараах зүйлийг заавал тусгана: 16.2.1.компанийн бүрэн болон товчилсон оноосон нэр, түүний хэлбэрийг тодорхойлсон товчилсон ялгах тэмдэглэгээ; 16.2.2.компанийн зарласан болон гаргасан хувьцааны тоо, тэдгээрийн төрөл, нэрлэсэн үнэ, хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ; 16.2.3.компанийн дүрмээр давуу эрхийн хувьцааг зарласан нөхцөлд давуу эрхийн хувьцааны зарласан тоо, түүний эзэмшигчийн эрх; 16.2.4.хэрэв төлөөлөн удирдах зөвлөлтэй байхаар шийдвэрлэсэн бол төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдийн тоо; 16.2.5.хувьцаа эзэмшигчдийн хурал, төлөөлөн удирдах зөвлөлийн энэ хуулиар тодорхойлсноос бусад бүрэн эрх; 16.2.6.компанийн үйл ажиллагааны чиглэл; 16.2.7.компанийн дүрэмд тусгахаар энэ хуульд заасан бусад зүйл.	13 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн компанийн дүрэм 13.1.Банк бус санхүүгийн компанийн дүрэм нь Компанийн тухай хуульд заасан шаардлагыг хангасан байна. 13.2.Банк бус санхүүгийн компанийн дүрэм, дүрэмд орсон нэмэлт өөрчлөлтийг Улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад бүртгүүлж, бүртгүүлснээс хойш ажлын 15 хоногийн дотор Хороонд хүргүүлнэ.
3	18 дугаар зүйл.Компанийг өөрчлөн байгуулах 18.1.Компанийг энэ хуульд заасан журмын дагуу хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэрээр нийлүүлэх, нэгтгэх, хуваах, тусгаарлах, өөрчлөх замаар өөрчлөн байгуулж болно.	31 дүгээр зүйл. Банк бус санхүүгийн компанийг хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэрээр өөрчлөн байгуулах, татан буулгах 31.1.Банк бус санхүүгийн компанийг Хорооны зөвшөөрлийг үндэслэн Компанийн тухай хуульд заасны дагуу

18.2.Хуульд заасан тохиолдолд шүүх компанийг хуваах, тусгаарлах шийдвэр гаргаж болно. 18.3.Компанийг нэгтгэхээс бусад хэлбэрээр өөрчлөн байгуулж байгаа тохиолдолд шинээр бий болж байгаа компанийг улсын бүртгэлд бүртгэснээр компани өөрчлөн байгуулагдсанд тооцно. 18.4.Компанийг нэгтгэх хэлбэрээр өөрчлөн байгуулж байгаа тохиолдолд нэгдэж байгаа компанийг улсын бүртгэлээс хассанаар, хэрэв нэгтгэсэн компанийн дүрэмд өөрчлөлт орсон бол түүнийг улсын бүртгэлд бүртгэснээр тэдгээрийг өөрчлөн байгуулагдсанд тооцно. 18.5.Компанийг өөрчлөн байгуулах тухай шийдвэр гарснаас хойш ажлын 15 өдрийн дотор өөрчлөн байгуулагдсан компани нь зээлдүүлэгч болон бусад харилцагчид өөрчлөн байгуулагдсан тухайгаа бичгээр мэдэгдэх бөгөөд мэдэгдэлд дараах зүйлийг тусгана: 18.5.1.өөрчлөн байгуулсан арга, хэлбэр; 18.5.2.өөрчлөн байгуулагдсан болон түүний үр дүнд шинээр үүссэн компани тус бүрийн оноосон нэр болон байршил; 18.5.3.өөрчлөн байгуулах тухай шийдвэр гарсан он, сар, өдөр; 18.5.4.хуваах болон тусгаарлах замаар өөрчлөн байгуулж байгаа тохиолдолд хуваах баланс. 18.6.Хувьцаат компани нь өөрчлөн байгуулагдах, татан буулгах тухай шийдвэр гаргаснаас хойш энэ тухайгаа Санхүүгийн зохицуулах хороо болон үнэт цаасны арилжаа эрхлэх байгууллагад ажлын гурван өдрийн дотор мэдэгдэнэ. 18.7.Санхүүгийн зохицуулах хороо хувьцаат компанийн өөрчлөн	өөрчлөн байгуулж, татан буулгаж болно. 31.2.Банк бус санхүүгийн компанийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах тухай зөвшөөрөл авахад дор дурдсан баримт бичгийг Хороонд гаргаж өгнө: 31.2.1.өөрчлөн байгуулах, татан буулгах тухай хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэр; 31.2.2.өөрчлөн байгуулах, татан буулгах шаардлага, хэлбэр, нөхцөл, хугацааг заасан баримт бичиг, санхүүгийн үйл ажиллагааг дуусгавар болгохтой холбогдуулан авах арга хэмжээ, тэдгээрийн хугацаа, үе шат, хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаар хэлэлцэж, аудитын байгууллага /аудитор/-аар баталгаажуулсан санхүүгийн тайлан болон шаардлагатай бусад мэдээлэл; 31.2.3.өөрчлөн байгуулснаас гарах санхүүгийн үр дүнгийн тооцоо, өөрчлөн байгуулсны дараах санхүүгийн эхлэлтийн тайлан. 31.3.Хороо баримт бичгийг хүлээн авснаас хойш ажлын 30 хоногийн дотор банк бус санхүүгийн компанийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах тухай холбогдох асуудлыг шийдвэрлэж нийтэд мэдээлнэ. 31.4.Өөрчлөн байгуулах, татан буулгах зөвшөөрөл олгосны дараа банк бус санхүүгийн компанийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах ажиллагаа эхэлнэ. 31.5.Банк бус санхүүгийн компани нь Хорооноос өөрчлөн байгуулах, татан буулгах талаар гарсан шийдвэрийг гаргаснаас хойш ажлын 10 хоногийн дотор харилцагчдадаа мэдэгдэнэ. 31.6.Өөрчлөн байгуулах, татан буулгах тухай хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэр хууль тогтоомж зөрчсөн, харилцагчийн эрх ашигт
---	--

	байгуулагдах, татан буулгах тухай шийдвэрийг Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд заасан журмын дагуу зөвшөөрсөн бол уг бүртгэлийг улсын бүртгэлд бүртгүүлнэ.	сөргөөр нөлөөлөхөөр бол Хороо зөвшөөрөл өгөхөөс татгалзана.
Д/д	Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл
	11 дүгээр зүйл. Тусгай зөвшөөрөл авахад бүрдүүлэх баримт бичиг 11.1.Тусгай зөвшөөрөл хүсэгч дараах бичиг баримтыг бүрдүүлнэ: 11.1.1.тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл /эрхлэх үйлдвэрлэл, үйлчилгээний төрөл, хугацааг тодорхой дурдах/; 11.1.2.тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь хуулийн этгээд бол улсын бүртгэлийн гэрчилгээ; 11.1.3.тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь иргэн бол иргэний үнэмлэхийн хуулбар /баримт бичгийг хүлээн авч байгаа эрх бүхий этгээд хуулбарыг эх хувьтай нь тулгаж, хуулбар үнэн зөв болох тухай тэмдэглэгээг үнэ төлбөргүй хийнэ/, хэрэв шуудангаар ирүүлсэн бол нотариатаар гэрчлүүлсэн хуулбар; 11.1.4.улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт; 11.1.5.тухайн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний онцлогоос шалтгаалан хуульд заасан бусад баримт бичиг; 11.1.6.үйл ажиллагаа явуулах барилга байгууламжийн гаднах орчны аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор дүрс бичлэгийн техник, хэрэгсэл суурилуулж, энэ талаар цагдаагийн байгууллагын саналыг авсан байх;	12 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн компани үүсгэн байгуулахад бүрдүүлэх баримт бичиг 12.1.Банк бус санхүүгийн компанийн үүсгэн байгуулагч болон хувьцаа эзэмшигч нь Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан баримт бичгээс гадна дараах баримт бичгийг бүрдүүлнэ: 12.1.1.улсын бүртгэлийн гэрчилгээ; 12.1.2.үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл /Хорооноос баталсан маягтын дагуу/; 12.1.3.хувьцаа эзэмшигчдийн хамтын гэрээ; 12.1.4.дүрэм, холбогдох үйл ажиллагааны дүрэм, журам; 12.1.5.Хорооноос тогтоосон хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээг хангасан болохыг нотлох банкны тодорхойлолт, дансны баталгаажуулсан хуулга; 12.1.6.хувь нийлүүлэх хөрөнгийн эх үүсвэр нь Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1-д зааснаас бусад хууль ёсны орлогоос бүрдсэн болохыг нотлох баримт бичиг; 12.1.7.үйл ажиллагааны бизнес төлөвлөгөө; 12.1.8.санхүү, татварын тайлан;

		12.1.9.хувьцаа эзэмшигч, эрх бүхий албан тушаалтан, боловсон хүчний талаарх мэдээлэл. 12.2.Энэ хуулийн 12.1-д заасан баримт бичгийн бүрдэл дутуу, шаардлага хангаагүй гэж үзвэл Хороо нэмэлт баримт бичиг шаардах эрхтэй бөгөөд шаардлагатай асуудлаар холбогдох байгууллагаас тодорхойлолт, лавлагаа гаргуулан авч болно.
Д/д	Аудитын тухай хууль	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл
	10 дугаар зүйл.Санхүүгийн тайланд заавал аудит хийлгэх 10.2.Энэ хуулийн 10.1-д заасан аж ахуйн нэгж, байгууллага санхүүгийн тайлангийн аудитыг дараах хугацаанд хийлгэсэн байна: 10.2.1.хувьцаат компани нь тайлангийн жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг хэлэлцэх хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаас хоёр ба түүнээс доошгүй долоо хоногийн өмнө; 10.2.2.өөрчлөн байгуулагдаж байгаа болон татан буугдаж байгаа, эсхүл бүх хөрөнгөө дуудлага худалдаагаар худалдах гэж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага тухайн ажиллагааг хэрэгжүүлж эхлэхээс нэг сарын өмнө; 10.2.3.банк жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг дараагийн санхүүгийн жилийн 03 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотор; 10.2.4.бусад аж ахуйн нэгж, байгууллага санхүүгийн жилийн тайланг дараагийн санхүүгийн жилийн 04 дүгээр сарын 30-ны өдрийн дотор.	26 дугаар зүйл. Санхүүгийн тайланг аудитаар баталгаажуулах 26.1.Банк бус санхүүгийн компани нь жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг тусгай зөвшөөрөл бүхий аудитын байгууллагаар Аудитын тухай хуулийн 10.2.4-т заасан хугацаанд санхүүгийн тайлангаа баталгаажуулж, Хороонд хүргүүлнэ.

Д/д	Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хууль	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл
	10 дугаар зүйл. Монголбанкнаас олгох зөвшөөрөл 10.1.Монголбанк дараах үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрлийг олгоно: 10.1.1.төлбөрийн үйлчилгээ; 10.1.2.төлбөрийн үйлчилгээ үзүүлэхтэй хамаарал бүхий үйл ажиллагаа; 10.1.3.систем ажиллуулах; 10.1.4.төлбөрийн хэрэгсэл гаргах; 10.1.5.төлбөр тооцооны төлөөлөгчийн үүрэг гүйцэтгэх; 10.1.6.гэрээт төлөөлөгчөөр дамжуулан төлбөрийн үйлчилгээ үзүүлэх; 10.1.7.аутсорсингийн үйлчилгээ авах; 10.1.8.мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ үзүүлэх; 10.1.9.мөнгөн хөрөнгийн цахим шилжүүлэг хийх; 10.1.10.цахим мөнгө гаргах; 10.1.11.Монголбанкнаас тодорхойлсон бусад. 10.2.Энэ хуулийн 10.1.1-д заасан зөвшөөрөл бүхий этгээдэд 10.1.4-10.1.11-д заасан үйл ажиллагааны зөвшөөрлийг, энэ хуулийн 10.1.2, 10.1.3-т заасан зөвшөөрөл бүхий этгээдэд 10.1.7-д заасан зөвшөөрлийг олгоно.	6 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн байгууллагын эрхлэх үйл ажиллагаа 6.2.Банк бус санхүүгийн компани нь Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.1, 10.1.4, 10.1.8-10.1.10-т заасан үйл ажиллагааг Хорооны дүгнэлтийг үндэслэн Монголбанкны зөвшөөрөлтэйгөөр эрхэлж төлбөрийн системд оролцож болно.

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөө үнэлэх аргачлалд заасан дараах стандарт асуултад хариулах замаар хуулийн төслийн уялдаа холбоог бүхэлд нь шалгахыг зорилоо. Ингэхдээ хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын 4.10-т заасан шаардлага, шалгуурын дагуу үнэллээ:

Асуулт 1.Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх?

Хариулт: Тийм

Дүн шинжилгээ: Хуулийн төсөлд Салбарын зохицуулалтын орчныг боловсронгуй болгох, санхүүгийн үйлчилгээний шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэхэд таатай, эрсдэлийг бууруулсан орчныг бүрдүүлэх; төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай, чирэгдэл багатай хүргэх зохицуулалт бий болгох, шалгалтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх гэсэн зорилтыг тавьсан. Хуулийн төслийн зохицуулалтууд зорилтыг бүрэн хангаж байгааг “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийг ашиглан үнэлсэн.

Асуулт 2. Хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх?

Хариулт: Тийм

Дүн шинжилгээ: Хуулийн төслийн 2.1-д “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль тогтоомж нь Иргэний хууль, Компанийн тухай хууль, Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль, Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Банк эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль, Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль, Валютын зохицуулалтын тухай хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ” гэж тусгасан нь хамаарах бүх хуулийг оруулж чадсан байна.

Асуулт 3. Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томьёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томьёотой нийцэж байгаа эсэх?

Хариулт: Тийм

Дүн шинжилгээ: Энэ талаар “Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээнд тодорхой тусгасан.

Асуулт 4. Хуулийн төслийн зүйл заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх?

Хариулт: Тийм

Дүн шинжилгээ: Хуулийн төслийн тодорхой зүйл заалтыг одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй Иргэний хууль, Компанийн тухай хууль, Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль, Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Банк эрх бүхий этгээд мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль зэрэг хуулиудтай харьцуулж үзэхэд хуулийн төслийн зүйл заалтууд нийцэж байна.

Асуулт 5. Хуулийн төслийн зүйл заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх?

Хариулт: Үгүй

Дүн шинжилгээ: Хуулийн төсөлд холбогдох бусад хууль тогтоомжид заасан зүйл, заалттай ижил агуулга бүхий зүйл, заалтыг оруулахдаа иш татан оруулсан буюу давхардсан зүйл, заалт оруулаагүй байна.

Асуулт 6. Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх?

Хариулт: Тийм

Дүн шинжилгээ: Хуулийн төслийг 3.1-д хуулийн үйлчлэх хүрээг “Санхүүгийн зохицуулах хорооноос тусгай зөвшөөрөл авсан хуулийн этгээдийн банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбогдсон харилцааг энэ хуулиар зохицуулна” гэж тодорхойлсон байна.

Асуулт 7. Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх?

Хариулт: Үгүй

Асуулт 8. Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулсан эсэх?

Хариулт: Үгүй

Асуулт 9. Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх?

Хариулт: Үгүй

Дүн шинжилгээ: Хуулийн төслийн зургаа, долоо дугаар бүлэгт төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх зорилгоор “Монголын банк бус санхүүгийн байгууллага”, “Банк бус санхүүгийн дундын байгууллага”-тай холбоотой харилцааг зохицуулах зүйл, заалтуудыг тусгасан боловч хэлэлцүүлгийн үеэр энэ хэсгийг хасах санал гарсан тул хассан.

Асуулт 10. Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх?

Хариулт: Үгүй

Асуулт 11. Тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх?

Хариулт: Тийм

Асуулт 12. Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх?

Хариулт: Үгүй

Асуулт 13. Хуулийн төслийн зүйл заалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх?

Хариулт: Тийм

Дүн шинжилгээ: Хуулийн төсөлд жендэрийн эрх тэгш байдлыг ямар нэгэн байдлаар зөрчсөн зүйл заалт огт оруулаагүй.

Асуулт 14. Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх?

Хариулт: Үгүй

Асуулт 15. Хуулийн төсөлд авилга, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх?

Хариулт: Үгүй

Асуулт 16. Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх?

Хариулт: Тийм

Дүн шинжилгээ: Хуулийн төслийн 30 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн байгууллага нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжид заасан шаардлага, Хорооны бүрэн эрхэд хамаарах асуудлаар гаргасан шийдвэрийг зөрчсөн нь хяналт, шалгалтаар тогтоогдсон нөхцөлд Хорооноос банк бус санхүүгийн байгууллагад хүлээлгэх албадлагын арга хэмжээтэй холбоотой заалтуудыг оруулсан.

ТАВ. ДҮГНЭЛТ

5.1. Баримтжуулалт

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэхэд дараах баримт бичиг, мэдээлэл, тоо баримтыг ашиглалаа.

1. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 12.1.2-т заасан аргачлалын дагуу боловсруулсан хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судалсан судалгааны тайлан, нарын хамтран баталсан хуулийн төслийн үзэл баримтлал, түүнд нийцүүлэн боловсруулсан хуулийн төсөл, танилцуулга;
2. Хуулийн төсөлд иргэд, аж ахуй нэгж байгууллагууд, төрийн болон төрийн бус байгууллагуудаас бичгээр ирүүлсэн санал;
3. Хуулийн төслийн уулзалт, хэлэлцүүлгүүдийн үеэр гарсан санал;
4. Хуулийн төслийг боловсруулах ажлын хэсгийн гишүүдээс гаргасан санал;
5. Банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас ирүүлсэн санал.

5.2. Үр дүнг үнэлсэн байдал

Хуулийн төслийн зорилгод хүрэх байдал шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:

Хуулийн төслийн зорилгод хүрэх байдлын шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн судалгааг

- Салбарын зохицуулалтын орчныг боловсронгуй болгох, санхүүгийн үйлчилгээний шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэхэд таатай, эрсдэлийг бууруулсан орчныг бүрдүүлэх;
- Төрийн үйлчилгээг түргэн шуурхай, чирэгдэл багатай хүргэх зохицуулалт бий болгох;
- Хяналт, шалгалтын оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх зорилтын хүрээнд хийлээ.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29.1.11-д хууль нь зорилготой байж болно гэж заасны дагуу банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн

найруулгын төслийн 1 дүгээр зүйл буюу хуулийн зорилтыг “хуулийн зорилго” болгон шинээр томъёолох нь зүйтэй.

Энэхүү төслийн хуулийн зорилт гэсэн заалт нь Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулиар зохицуулах хууль зүйн харилцаа, уг харилцаанд оролцогч субъектүүдийг тодорхойлох ёстой бөгөөд ийнхүү зохицуулах харилцаагаа хуульчилснаар тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээг хуульчлан тодорхойлж байгаа болно.

Практикт хэрэгжих боломж шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:

Энэхүү хуулийн томоохон зорилт нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчийн үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих, банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдэд зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох харилцааг зохицуулах бөгөөд энэхүү зорилтын хүрээнд хуулийн төсөлд холбогдох зохицуулалтуудыг тусгасан.

Хуулийн төсөлд банк бус санхүүгийн салбарын оролцогчдоос ирүүлсэн саналыг тусган банк бус санхүүгийн байгууллагуудын холбоотой хамтран хуулийн төслийг боловсруулсан нь хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтын шаардлагуудыг зах зээлд оролцогчид дагаж мөрдөх боломжтой буюу практикт хэрэгжиж чадахуйц болсон.

Ойлгомжтой байдлын хүрээнд:

Хуулийн төслийн ойлгомжтой байдлыг судлахдаа хуулийн төсөлд төрийн болон төрийн бус байгууллагуудаас санал авч, тэдгээр саналуудаас хуулийн төслийн ойлгомжтой байдал гэсэн шалгах хэрэгслийн хүрээнд өгсөн саналыг агуулгаар нэгтгэсэн. Түүнчлэн хуулийн төслийн ойлгомжтой байдлыг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага хангасан эсэх, мөн Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалыг баримталсан эсэхийг судаллаа.

Дээрх байдлаар хуулийн төслийн ойлгомжтой байдлыг үнэлэхэд хуулийн төсөл нь хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавигдах нийтлэг шаардлага, хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагыг хангасан, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд нийцсэн байна.

Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдлын шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:

Энэхүү хуулийн төслийг боловсруулахад Монголын банк бус санхүүгийн байгууллагуудын холбооноос төлөөлөл ажлын хэсэгт орж ажиллан зохицуулалттай байгууллагуудын саналыг тусган ажилласан бөгөөд, хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгад банк бус санхүүгийн байгууллагууд болон иргэд, олон нийтээс нээлттэй санал авч, саналыг тусгасан тул энэ хуулийн төсөл нь хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангасан гэж дүгнэж байна.

Харилцан уялдаа шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд заасан 16 асуултад хариулах байдлаар шалгахаас гадна хуулийн төслийн зарим зохицуулалтыг одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй Иргэний хууль, Компанийн тухай хууль, Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль, Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Банк эрх бүхий этгээд мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль зэрэг хуулиудтай харьцуулж үзэн шалгасан.

***Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны
тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын
төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдох гарах
зардлын тооцооны тайлан***

БАНК БУС САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛД ХИЙСЭН ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг /цаашид “хуулийн төсөл” гэх/ хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаатай холбогдуулан төрийн байгууллагын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх, тусгай зөвшөөрөл хүссэн хуулийн этгээд болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчидтэй холбогдон гарах мөнгөн зардлыг тооцож, цаашид зардлын ачааллыг бууруулах санал боловсруулахад энэхүү тооцооллын зорилго оршино.

Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал” (цаашид “аргачлал” гэх)-ын дагуу холбогдох тооцооллыг хийж гүйцэтгэлээ.

Санхүүгийн зохицуулах хороо, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдэд хуулийн төслийн зохицуулалтаас үүдэх чиг үүргийг хэрэгжүүлэх, зохицуулалтын арга хэрэгслээр хангахад тодорхой үүргийг бий болгох бөгөөд аргачлалд заасны дагуу зардлыг дараах байдлаар тооцоолов.

Зардал тооцсон субъект:

1. Төрийн байгууллагын зардал-Улсын төсвийн ачаалалтай холбогдсон зардал;
2. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн зарал-Хууль тогтоомжоор хүлээсэн үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон зардал;
3. Иргэн-Хуулийн төслөөр тусгайлсан үүрэг ногдуулаагүй тул зардлын субъект болохгүй гэж үзлээ.

1. Төрийн байгууллагын зардал

Хуулийг төслийг хэрэгжүүлэхэд Санхүүгийн зохицуулах хороо /цаашид “Хороо” гэх/-ны улсын төсөвт үүсэх ачааллыг тооцохын тулд тухайн ажил үйлчилгээг гүйцэтгэхэд шаардагдах хүний нөөцийн хэрэгцээг тодорхойлж, шууд хөдөлмөр цагийн зардлыг “Төрийн байгууллагын зардлыг тооцох”¹ аргачлалын дагуу тооцсон бөгөөд ажлыг дараах үе шаттайгаар зохион байгуулсан:

1. Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох;
2. Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох;
3. Гарах зардлыг урьдчилан тооцох;
4. Зардлыг нэгтгэн тооцох;
5. Хувилбарыг нягталж, үр дүнг танилцуулах.

1.1. Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох

Хороо нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих төрийн чиг үүрэг бүхий байгууллага юм.

Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд Хороо бүрэн эрхийнхээ хүрээнд дор дурдсан харилцааг зохицуулахаар тусгасан:

¹ Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын дөрөвдүгээр хавсралт, Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал, Дөрөвдүгээр зүйл.

1.1.1. 3 дугаар бүлгийн 15-19 дүгээр зүйлд “банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл олгох, бүртгэх, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох”,

1.1.2. 5-р бүлгийн 24-26 дугаар зүйлд “тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн санхүүгийн тайлагнал, аудит баталгаажуулалт”,

1.1.3. 6 бүлгийн 27-31 дүгээр зүйлд “тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, шалгалт хийх, албадлын арга хэмжээ авах”,

1.1.4. 7 дугаар бүлгийн 32-33 дугаар зүйлд “тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах”.

1.1.1. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл олгох, бүртгэх, тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох

Хороо банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл олгох, бүртгэх үйл явцыг дараах үе шаттай хэрэгжүүлэхээр тооцлоо. Үүнд:

1. Зөвлөгөө өгөх;
2. Тусгай зөвшөөрлийн баримт бичгийг цахимаар болон бичиг хэрэгт хүлээн авах;
3. Баримт бичгийг хянаж, дүгнэлт гаргах;
4. Холбогдох дүгнэлтийг эрх бүхий албан тушаалтнуудад танилцуулж, шийдвэрлүүлэх.

1.1.2. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн санхүүгийн тайлагнал, аудит

Хороо тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл санхүүгийн тайланг нягтлах, аудитын байгууллагыг томилж, дүгнэлт гаргах, нийтэд мэдээлэх үйл явцыг дараах үе шаттай хэрэгжүүлэхээр тооцлоо. Үүнд:

1. Санхүүгийн тайланг цахимаар болон бичиг хэрэгт хүлээн авах;
2. Аудитын байгууллагад аудит хийх зөвшөөрөл олгох;
3. Аудитын байгууллагаас дүгнэлтийг хүлээн авч, санхүүгийн тайлантай тулган баталгаажуулах;
4. Аудитын дүгнэлтийг нийтэд мэдээлэх.

1.1.3. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, шалгалт хийх, албадлагын арга хэмжээ авах

Хороо тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих үйл явцыг дараах үе шаттай хэрэгжүүлэхээр тооцлоо. Үүнд:

1. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд зайны хяналт тавьж, эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалт хийх;
2. Ирүүлсэн тайлан мэдээг хянах, судлах, санал боловсруулах;
3. Хяналт шалгалтын дүгнэлт боловсруулах;
4. Холбогдох дүгнэлтийг эрх бүхий албан тушаалтнуудад танилцуулж, шийдвэрлүүлэх.

1.1.4. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг өөрчлөн байгуулах, татан буулгах

Хороо тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, өөрчлөн байгуулах, татан буулгах үйл явцыг дараах үе шаттай хэрэгжүүлэхээр тооцлоо. Үүнд:

1. Зөвлөгөө өгөх;

2. Хүсэлт тавьсан баримт бичгийг цахимаар болон бичиг хэрэгт хүлээн авах;
3. Баримт бичгийг хянаж, дүгнэлт гаргах;
4. Холбогдох дүгнэлтийг эрх бүхий албан тушаалтнуудад танилцуулж, шийдвэрлүүлэх.

Төрийн байгууллагын гүйцэтгэх ажил, үйлчилгээг тодорхойлохдоо 2019 оны гүйцэтгэлд суурилсан бөгөөд хэрэгжүүлэх бодлогын арга хэмжээний төлөвлөгөөнөөс хамааран тохиолдох магадлалыг 10-20 нэгж хувиар нэмэгдүүлж тооцов.

№	Тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл, бүртгэлийн төрөл	Зөвлөгөө өгөхөд зарцуулагдах хугацаа Бичиг хэрэгт хүлээн авсан баримт бичгийг хянан, танилцуулга бичихэд зарцуулагдах хугацаа Танилцуулгыг ЭБАТ-нуудад танилцуулж, шийдвэрлүүлэхэд Нийт минут	Тохиолдлын тоо /жилээр/	Хүний нөөцийн хэрэгцээ (минут)			
1	Хяналт шалгалт хийх		6720	60	403,200		
2	Хувьцаа эзэмшигчдийн бүрэлдэхүүн, хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, бүтэцэд өөрчлөлт оруулах	60	360	120	540	390	210,600
3	Оноосон нэр өөрчлөх зөвшөөрөл олгох	30	60	150	240	830	199,200
4	Аудит хийх зөвшөөрөл олгох	60	270	120	450	150	67,500
5	Түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох	180	360	180	720	50	36,000
6	Нэмэлт тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл олгох	90	420	180	690	40	27,600
7	Тусгай зөвшөөрөл олгох	120	480	240	840	30	25,200
8	Нэгж байгуулах зөвшөөрөл олгох	60	240	150	450	50	22,500
9	Гүйцэтгэх удирдлагын өөрчлөлт	20	30	40	90	110	9,900
10	Хаяг байршлын өөрчлөлт	20	30	40	90	90	8,100
11	Өөрчлөн байгуулах	60	360	120	540	10	5,400
	Нийт	700	2610	1340	11370	1810	1,015,200

Зөвлөгөө өгөхөд зарцуулагдах хугацаа: Өргөдөл гаргагч нэгж этгээдийн хүсэлтийн баримт бичгийн шаардлагыг хангуулах хүрээнд хууль тогтоомж, журамд тавигдсан шаардлагын талаар зөвлөгөө өгөх давтамж хамгийн багадаа 2-оос доошгүй байдаг ба нэгж этгээдэд зарцуулах дундаж хугацаа хамгийн багадаа 2 цагаас доошгүй;

Бичиг хэрэгт хүлээн авсан баримт бичгийг хянан, танилцуулга бичихэд зарцуулагдах хугацаа: Ирүүлсэн баримт бичгийг хянахад нотлох баримт бичгийн шаардлагыг хангуулахтай холбоотойгоор хамгийн багадаа 2-оос доошгүй цаг, танилцуулга бичих үйл явц 2-4 цаг, хяналт тавих болон танилцуулга бичигдэж дуусах хүртэлх нийт хугацаа тухайн асуудлаас хамааран харилцан адилгүй;

Танилцуулгыг ЭБАТ-нуудад танилцуулж, шийдвэрлүүлэхэд зарцуулагдах хугацаа: Нэг танилцуулга бүрэн хянагдаж, Хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлэгдэн шийдвэрлэгдэх хугацааны дундаж бодит цагаар 2 цагаас доошгүй байх ба нийт хугацаа тухайн асуудлаас хамааран харилцан адилгүй;

1.2. Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох

Энэхүү ажлыг гүйцэтгэх ажилтан нь дундаж түвшний захиргааны ажилтан байх ба төрийн захиргааны албан хаагчийн зэрэглэлээс дундажлан АА-8 ангиллын тарифт цалин сарын 838,108² төгрөгийг тооцооллын сууриар авч үзлээ.

№	Үзүүлэлт	1 албан хаагч	Албан хаагчдын тоо	Шууд хөдөлмөрийн зардал
1.	Төрийн албан хаагчийн дундаж цалин	838,108	20	16,762,160
2.	Жилийн цалин	10,057,296		201,256,920
3.	Ажлын хоног /жилийн/	252		-
4.	Жилийн ажлын минут	120,960		2,419,200
5.	1 минутын цалин	83.15		

1.3. Гаргах зардлыг урьдчилан тооцох;

Хорооны төрийн албан хаагч нэг минутад дунджаар 83.15 төгрөгийн цалин авдаг гэж үзвэл хүний нөөцийн хэрэгцээнд суурилсан шууд хөдөлмөрийн зардал дараах байдалтай байна:

№	Тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл, бүртгэлийн төрөл	Хүний нөөцийн хэрэгцээ (минут)	1 минутын дундаж цалин	Хүний нөөцийн зардал
1	Хяналт шалгалт хийх /ХШЗГ/	403,200	83.15	33,524,320.00
2	Хувьцаа эзэмшигчдийн бүрэлдэхүүн, хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, бүтэцэд өөрчлөлт оруулах	210,600		17,510,470.71
3	Оноосон нэр өөрчлөх зөвшөөрөл олгох	199,200		16,562,610.48
4	Аудитын хийх зөвшөөрөл олгох	67,500		5,612,330.36

² Засгийн газрын 2019 оны 472 дугаар тогтоолын 1-р хавсралт, Улсын их хурал, Ерөнхийлөгч, Үндсэн хуулийн цэц, Улсын дээд шүүх, Сонгуулийн ерөнхий хороо болон тэдгээртэй адилтгах төрийн байгууллагын ажлын албаны албан тушаалын цалингийн сүлжээ, шатлал 1-ийн АА-8-ийн цалингийн жишиг

5	Түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох	36,000		2,993,242.86
6	Нэмэлт тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл олгох	27,600		2,294,819.52
7	Тусгай зөвшөөрөл олгох	25,200		2,095,270.00
8	Нэгж байгуулах зөвшөөрөл олгох	22,500		1,870,776.79
9	Гүйцэтгэх удирдлагын өөрчлөлт	9,900		823,141.79
10	Хаяг байршлын өөрчлөлт	8,100		673,479.64
11	Өөрчлөн байгуулах	5,400		448,986.43
Нийт				84,409,448.57

1.4. Гарах зардлыг нэгтгэн тооцох

Төрийн байгууллагын үйл ажиллагаатай холбогдон гарах материаллаг болон материаллаг бус бусад зардлыг тооцохдоо Хорооны 2019 оны жилийн эцсийн төсвийн гүйцэтгэлд сууриллаа.

Нэгтгэн тооцсон зардал	Нэгжид ногдох зардал	Нийт зардал /20 албан хаагч/
Цалин хөдөлмөрийн хөлс		201,145,920
Ашиглалтын зардал	660,900.00	13,218,000.00
Хангамжийн зардал	518,962.86	10,379,257.14
Урсгал зардал	107,142.86	2,142,857.14
Томилолтын зардал	857,870.71	17,157,414.29
Бусад зардал	7,025,912.14	140,518,242.86
Нийт	9,170,788.57	384,561,691.43

1.5. Хувилбарыг нягталж, үр дүнг танилцуулах

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаатай холбоотой зохицуулалтад шаардагдах ажлын гүйцэтгэлд хяналтыг сайжруулахтай холбогдох чиг үүрэг нэмэгдсэн ба үүнийг өнөөгийн хүний нөөцийн хэрэгцээгээр хариуцан ажиллах боломжтой байна. Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан улсын төсөвт дарамт үүсгэхгүй бөгөөд нийт 384.6 сая төгрөгийн зардал гарахаар байна.

2. Хуулийн этгээдийн зардал

Хуулийн төслийг хэрэгжилтийг хангуулах ажлын хүрээнд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдэд үзүүлэх нөлөөллийг тодорхойлох нь хуулийн зохицуулалтын хэрэгжих магадлалыг харуулах чухал нөлөөтэй.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн төслөөр банк бус санхүүгийн байгууллагууд хэд хэдэн тодорхой үүрэг хүлээсэн. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг 12 тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд 4 төрөлжүүлэн ангилснаар тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулах замаар хуулийн этгээдийн чиглэлийг тодорхой илүү нарийн тодорхой болгох юм.

Мөн түүнчлэн банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл шинээр авах, үйл ажиллагаа эрхлэх нэмэлт зөвшөөрөл авах, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь эрхэлж буй үйл ажиллагааны төрлийнхөө хүрээнд оноосон нэрээ өөрчлөх, холбогдох тайлан, мэдээг сар, улирлаар Хороонд хүргүүлэх, зөвшөөрөгдсөн аудитын байгууллагаар санхүүгийн тайлангаа баталгаажуулж, нийтэд мэдээлэх зэрэг үүрэг хүлээсэн.

Шинэчилсэн хуулийн эрх зүйн хэм хэмжээг хэрэгжүүлэхэд хуулийн этгээдэд үүсэх ачааллыг "хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал"-ын дагуу тодорхойлон хуулийн этгээдийн зардлыг дараах үе шаттайгаар тооцлоо. Үүнд:

1. Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох
2. Зардлыг тооцох
3. Тоон үзүүлэлтийг тооцох
4. Нийт зардлын дүнг тооцож гаргах
5. Хялбарчлах боломжийг шалгах

2.1. Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тооцох

2.1.1. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсэх

Хуулийн төслийн шинэчилсэн найруулгын 1 дүгээр бүлгийн 6 дугаар зүйл, 3 дугаар бүлгийн 15-16 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбогдох зохицуулалтыг тусгасан.

Банк бус санхүүгийн байгууллага нь үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсэхдээ дараах бичиг баримтуудыг бүрдүүлнэ. Үүнд:

1. Хорооноос баталсан маягтын дагуу үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл;
2. Хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;
3. Дүрэм, холбогдох үйл ажиллагааны журам;
4. Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар;
5. Хорооноос тогтоосон хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээг хангасан болохыг нотлох банкны тодорхойлолт, холбогдох дансны хуулга;
6. Хувьцаа эзэмшигчийн хувь нийлүүлэх хөрөнгийн эх үүсвэр нь хууль ёсны үйл ажиллагааны орлогоос бүрдсэн болохыг нотлох баримт бичиг;
7. Үйл ажиллагааны бизнес төлөвлөгөө;
8. Санхүүгийн эхлэлтийн тайлан;
9. Хувьцаа эзэмшигч, эрх бүхий албан тушаалтан, боловсон хүчин, техник, тоног төхөөрөмж, ажлын байрны талаарх мэдээлэл.

Зардлыг тооцох: Эдгээр бичиг баримтуудыг бүрдүүлэн тусгай зөвшөөрөл хүсэхэд ямар хугацаа зарцуулахыг тооцох нь тухайн байгууллага шинээр үүсгэн байгуулагдахад хуулийн дагуу хэдий хэмжээний зардал гаргахыг тодорхойлоход дөхөмтэй юм.

№	Бүрдүүлэх баримт бичиг	Зарцуулах хугацаа
1	Хорооноос баталсан маягтын дагуу үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүссэн өргөдөл;	10 мин
2	Хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;	240 мин
3	Дүрэм, холбогдох үйл ажиллагааны журам;	480 мин
4	Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар;	10 мин
5	Хорооноос тогтоосон хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээг хангасан болохыг нотлох банкны тодорхойлолт, холбогдох дансны хуулга;	10 мин
6	Хувьцаа эзэмшигчийн хувь нийлүүлэх хөрөнгийн эх үүсвэр нь хууль ёсны үйл ажиллагааны орлогоос бүрдсэн болохыг нотлох баримт бичиг;	10 мин
7	Үйл ажиллагааны бизнес төлөвлөгөө;	960 мин
8	Санхүүгийн эхлэлтийн тайлан;	10 мин
9	Хувьцаа эзэмшигч, эрх бүхий албан тушаалтан, боловсон хүчин, техник, тоног төхөөрөмж, ажлын байрны талаарх мэдээлэл.	60 мин
Нийт		1790 мин

Зардлыг тооцохын тулд дээрх баримт бичгүүдийг бүрдүүлэхэд шаардлагатай хугацааг ажлын хөлсөөр үржүүлэн тооцох бөгөөд 2018 онд зах зээлд үйл ажиллагаа явуулж буй банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас авсан суурь зардлын судалгааны үр дүнгээс харахад банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нягтлан бодогч, зээлийн эдийн засагч зэрэг гүйцэтгэх албан тушаалтнуудын сарын дундаж цалин ойролцоогоор 1,200,000 төгрөг байна.

Нэг ажилчинд жилд 252 ажлын өдөр байдаг гэж тооцвол 1 өдөр нь ажлын 8 цагтай тул 1 жилийн хугацаанд 1 ажилтан 2016 цаг буюу 120,960 минут ажиллана.

Банк бус санхүүгийн байгууллагын нэг ажилтны дундаж цалин 1,200,000 төгрөг буюу жилд 14,400,000 төгрөг гэж тооцвол нэг минутын ажлын хөлс $8,400,000 / 96,000$ минут = 119.05 төгрөг байна.

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсэхэд нэг банк бус санхүүгийн байгууллага ажилтаны шууд хөдөлмөрийн зардал 119.05 төгрөг/ мин* 1790 мин = 213,095.24 төгрөг зарцуулна.

Дээрх зардал дээр хуулийн этгээд үүсгэн байгуулах, төрийн байгууллагаас холбогдох авах лавлагаа мэдээлэл хүсэх, нотариатын болон бичиг хэргийн дундаж зардлыг нэмж тооцвол 368,095.24 төгрөг байна.

Тоон үзүүлэлтийг тооцох: Нэг жилийн хугацаанд Хорооноос дунджаар 30 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл хүсдэг гэж үзвэл банк бус санхүүгийн байгууллага тусгай зөвшөөрөл хүсэхдээ нэг удаа дээрх бичиг баримтыг бүрдүүлэх ба тоон үзүүлэлт нь $30 \times 1 = 30$ байна.

Нийт зардал: Нийт зардлын дүнг тооцохдоо тухайн үүргийг гүйцэтгэхэд шаардагдах зардлыг тоон үзүүлэлтээр үржүүлж гаргасан бөгөөд нэг банк бус санхүүгийн байгууллагын тусгай зөвшөөрөл хүсэхэд гарах зардал 368,095.24 төгрөг буюу нэг жилийн хугацаанд хуулийн дагуу уг үүргийг гүйцэтгэх зардал ойролцоогоор $368,095.24 \text{ төг} \times 30 = 11,042,857.14$ төгрөг байна.

Хялбарчлах боломж: Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээд үүсгэн байгуулахад бүрдүүлэх баримт бичигт өөрчлөлт оруулахгүй гэж үзэж холбогдох тооцооллыг хийсэн бөгөөд хуулийн төслийг шинэчлэн найруулснаар тусгай зөвшөөрөл хүсэхтэй холбоотой тогтмол зардалд өөрчлөлт орохооргүй байна.

Харин улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд тусгай зөвшөөрлийг багцласантай холбогдуулан өөрчлөлт оруулснаар улсын тэмдэгтийн хураамжийг зардлыг тодорхой хэмжээгээр хэмнэх, Хороо төрийн мэдээллийн солилцооны системд холбогдсоноор лавлагаа, нэмэлт тодруулгатай холбогдон гарах зардлыг хэмнэх боломжтой байна.

2.1.2. Үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл нэмж авах

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг: Одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хуулиар банк бус санхүүгийн байгууллага нь 10 төрлийн үйл ажиллагааг эрхлэхэд тусгай зөвшөөрөл тухай бүр авдаг байсан бол шинэчилсэн найруулгын төслийн 7.2-т банк бус санхүүгийн байгууллагууд нийт 4 тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд үндсэн 12 төрлийн үйл ажиллагаа, нэмэлтээр 3 төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжтой

7.2. Банк бус санхүүгийн байгууллага нь дараах үйл ажиллагаа, үйлчилгээг эрхлэнэ:

12.1.1. зээлийн банк бус санхүүгийн байгууллагын эрхлэх үндсэн үйл ажиллагаа:

7.2.1.а. зээл;

7.2.1.б. санхүүгийн түрээс;

7.2.1.в. баталгаа, батлан даалт гаргах;

7.2.1.ж. валютын арилжаа;

12.1.2. хөрөнгө удирдлагын банк бус санхүүгийн байгууллагын эрхлэх үндсэн үйл ажиллагаа:

7.2.1.а. зээл;

7.2.1.б. санхүүгийн түрээс;

7.2.1.в. баталгаа, батлан даалт гаргах;

7.2.1.г. итгэлцэл;

7.2.1.д. санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх;

7.2.1.е. хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр зөвлөгөө мэдээлэл өгөх;

7.2.1.ж. валютын арилжаа;

Зээлийн ББСБ, Хөрөнгө удирдлагын ББСБ-ын эрхлэх нэмэлт үйл ажиллагаа:

7.2.2.а. мөнгөн гүйвүүлэг;

7.2.2.б. төсөл хөтөлбөр дамжуулан хэрэгжүүлэх;

7.2.2.в. хууль тогтоомжоор хориглоогүй Хорооноос зөвшөөрсөн бусад ажил, үйлчилгээ.

Факторингийн компанийн эрхлэх үйл ажиллагаа:

7.2.1.ё. факторинг

Валют солих цэгийн эрхлэх үйл ажиллагаа:

7.2.1.ж. валютын арилжаа;

байхаар тусгасан бөгөөд 2 үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх этгээд нь ББСБ гэсэн статусгүй байхаар тусгасан.

Тусгай зөвшөөрөл нэмж хүсэхийн тулд банк бус санхүүгийн байгууллага нь дараах баримт бичгүүдийг Хороонд ирүүлэх шаардлагатай байдаг. Үүнд:

1. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөл нэмж авах тухай Төлөөлөн удирдах зөвлөл (хувьцаа эзэмшигчид)-ийн хурлын тэмдэглэл, шийдвэр;
2. Нэмэлт өөрчлөлт оруулсан дүрмийн эх хувь;
3. Нэмэлт өөрчлөлт оруулсан бизнес төлөвлөгөө, санхүүгийн үр ашгийн тооцоо;
4. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны төрлийг нэмж эрхлэхэд мөрдөх журмын эх хувь.

Зардлыг тооцох: Дээр дурдсан баримт бичгүүдийг бүрдүүлэхэд шаардлагатай хугацааг минутаар тооцон доорх хүснэгтэд үзүүлээ.

№	Бүрдүүлэх баримт бичиг	Зарцуулах хугацаа
1	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөл нэмж авах тухай Төлөөлөн удирдах зөвлөл (хувьцаа эзэмшигчид)-ийн хурлын тэмдэглэл, шийдвэр	240 мин
2	Нэмэлт өөрчлөлт оруулсан дүрмийн эх хувь	10 мин

3	Нэмэлт өөрчлөлт оруулсан бизнес төлөвлөгөө, санхүүгийн үр ашгийн тооцоо	120 мин
4	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны төрлийг нэмж эрхлэхэд мөрдөх журмын эх хувь	240 мин
Нийт		610 мин

Нэг тусгай зөвшөөрөл нэмж эрхлэхэд шаардлагатай бичиг баримтыг бүрдүүлэх хугацаа 610 минут гэж үзэн уг хугацааг банк бус санхүүгийн байгууллагын гүйцэтгэх албан тушаалтны 1 минутын ажлын хөлсөөр үржүүлэн тооцвол нэг банк бус санхүүгийн байгууллага нэг тусгай зөвшөөрөл нэмж хүсэхэд гарах зардал 610 мин*119.05 төг/мин= 72,619.05 төгрөг байна.

Хуулийн төслийн 7.2-т заасны дагуу банк бус санхүүгийн байгууллага 1 тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд нийт 4-7 төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжтой гэж заасны дагуу банк бус санхүүгийн байгууллага эрхлэх үйл ажиллагааны төрлөө нэгээр нэмэгдүүлэхэд гарах зардлыг тооцвол 72,619.05 төг* (1/4)= 18,154.7 төгрөг байна.

Тоон үзүүлэлтийг тооцох: 2019 оны байдлаар зах зээлд нийт 538 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байгаа ба нэг жилийн хугацаанд нийт банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас 40 орчим нь үйл ажиллагааны төрлөө нэмэх хүсэлт гаргадаг гэвэл тоон үзүүлэлт нь $40 \times 1 = 40$ болно.

Нийт зардлыг тооцох: Хуулийн төслийн дагуу 1 жилийн хугацаанд банк бус санхүүгийн байгууллагууд эрхэлж буй үйл ажиллагааны төрлөө нэмэгдүүлэхтэй холбоотой гарах зардлыг ойролцоогоор тооцвол $72,619.05 \times 40 = 2,904,761.90$ төгрөг байна.

Хялбарчлах боломж: Хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тусгай зөвшөөрлийн тоог бууруулснаар нэг үйл ажиллагаа нэмж эрхлэхтэй холбогдон гарах зардлын жилийн дүн 3 дахин буурахаар байна.

2.1.3. Оноосон нэр өөрчлөх

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг: Хуулийн төслийн 12 дугаар зүйлд банк бус санхүүгийн байгууллагуудыг эрхлэх үйл ажиллагааны төрлөөр нь 4 ангилан “зээлийн ББСБ”, “хөрөнгө удирдлагын ББСБ”, “Факторинг компани”, “валют солих цэг” гэж нэрлэн, хуулийн төслийн 12.1-д заасны дагуу тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь өөрийн оноосон нэрийн хамт хэрэглэхээр болсон

12.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн оноосон нэр нь дор дурдсан дэлгэрэнгүй эсхүл товчилсон тэмдэглэгээнээс бүрдэнэ:

12.1.1.энэ хуулийн 7.2.1.а-7.2.1.в, 7.2.1.ж-д заасан үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн хувьд оноосон нэрийн ард “Зээлийн банк бус санхүүгийн байгууллага” гэсэн дэлгэрэнгүй тэмдэглэгээ, эсхүл “Зээлийн ББСБ”;

12.1.2.энэ хуулийн 7.2.1.а-7.2.1.е, 7.2.1.ж-д заасан үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээдийн хувьд оноосон нэрийн ард “Хөрөнгө удирдлагын банк бус санхүүгийн байгууллага” гэсэн дэлгэрэнгүй тэмдэглэгээ, эсхүл “Хөрөнгө удирдлагын ББСБ”;

12.1.3.энэ хуулийн 7.2.1.ж-д заасан үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх хуулийн этгээд нь оноосон нэрийн ард “валют солих цэг” гэсэн дэлгэрэнгүй тэмдэглэгээ;

12.1.4.энэ хуулийн 7.2.1.г-д заасан үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх хуулийн этгээд нь оноосон нэрийн ард “факторинг” гэсэн дэлгэрэнгүй тэмдэглэгээ.

Зардлыг тооцох: Хуулийн төсөлд заасны дагуу оноосон нэрийг өөрчлөхтэй холбоотой гарах зардлыг тооцож үзлээ.

№	Хийгдэх ажил	Зардлын дүн
1	Байгууллагын хаяг, реклам өөрчлөх	1,500,000

2	Байгууллагын брэндиг шинэчлэх /тамга, лого, албан бланк, нэрийн хуудас, бусад баримт бичгийн загвар дээрх өөрчлөлт/	1,000,000
3	Оноосон нэр солиулахтай холбогдон гарах боловсон хүчний зардал	Ажлын 5 өдөр буюу 2400 мин* 119.05 төг/ мин= 285,720
4	Гэрчилгээ солиулахтай холбогдон гарах зардал	144,000
Нийт		2,929,720 төгрөг

Байгууллага оноосон нэрээ өөрчилснөөр хаяг, рекламн самбар болон байгууллагын лого, тамга тэмдэг, албан бланк, баримт бичгийн загварт бүгдэд нь өөрчлөлт орох бөгөөд байгууллагын брэндбүүк болон, хаяг рекламн самбар хийх зах зээлийн дундаж үнэ 2,500,000 төгрөг орчим болох ба тухайн байгууллагын оноосон нэрийг өөрчлөхтэй холбоотой гарах боловсон хүчний зардал 285,720 төгрөг, улсын болон тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээ солиулахтай холбогдоан гарах зардал 144,000 гэж тооцвол оноосон нэр өөрчлөхтэй холбогдон гарах зардал нэг байгууллагын хувьд дунджаар 2,929,720 төгрөг байна.

Тоон үзүүлэлтийг тооцох: 2019 оны байдлаар зах зээлд 538 банк бус санхүүгийн байгууллага 250 салбарын хамт үйл ажиллагаа явуулж байна.

Нийт зардлыг тооцох: Оноосон нэрийн өөрчлөлттэй холбоотой нийт 788 хуулийн этгээд зардал гаргах буюу нийт $788 \times 2,929,720 = 2,308,619,360$ төгрөгийн зардлыг гаргахаар байна.

Хялбарчлах боломж: Оноосон нэр өөрчлөгдөхтэй холбогдон гарах зардал нь 1 удаагийн шинжтэй зардал тул тухайн байгууллагын үйл ажиллагааны урсгал зардал болох буюу салбарын хууль өөрчлөгдсөнөөр нэмэлт зардал болохооргүй байна.

2.1.4. Санхүүгийн тайлан, мэдээг Хороонд тайлагнах, аудитын байгууллагаар баталгаажуулах

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг: Хуулийн төслийн 25 дугаар зүйлд "Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь Хорооноос баталсан зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тайлан, санхүүгийн тайланг улирал бүрийн дараа сарын 10-ны өдрийн дотор, жилийн тайланг дараа оны эхний сарын 10-ны өдрийн дотор цахимаар болон хэвлэмэл байдлаар Хороонд ирүүлнэ" гэж заасан.

Зардлыг тооцох: Банк бус санхүүгийн байгууллагын улирлын тайлан гаргахад зарцуулах хугацааг ойролцоогоор 120 минут гэж тооцвол нэг удаагийн тайлан боловсруулах зардал $120 \text{ мин} \times 119.05 \text{ төг/мин} = 14,285.71$ төгрөг, сарын мэдээ бэлтгэх хугацааг 60 минут гэж тооцвол тайлан боловсруулах зардал $60 \text{ мин} \times 119.05 \text{ төг/мин} = 7,142.86$ төгрөг байна. Аудитын байгууллагаар санхүүгийн тайлангаа баталгаажуулах 1 удаагийн дундаж зардал 1,200,000 орчим төгрөг байна.

Тоон үзүүлэлтийг тооцох: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь улирал бүр буюу жилд 4 удаагийн давтамжтайгаар санхүүгийн байдлын тайлан, орлогын дэлгэрэнгүй тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, санхүүгийн тайлангийн тодруулга, сар бүр буюу жилд 12 удаагийн давтамжтайгаар сарын мэдээ болон зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийн тайланг Хороонд ирүүлэхээр байна.

Нийт зардлыг тооцох: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд Хороонд санхүүгийн тайлан мэдээгээ ирүүлэх үүргийн дагуу хуулийн этгээдээс гарах жилд ногдох зардлын дүн салбарын хэмжээнд 76,858,680 төгрөг байна. (Аудитын тухай хуулиар банк бус санхүүгийн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь жил бүр санхүүгийн тайлангаа аудитын байгууллагаар баталгаажуулах үүрэг хүлээсэн этгээд тул хуулийн төсөлтэй холбогдон гарах зардалд нөлөөлөхгүй зардал гэж үзсэн болно)

№	Тайлан	Зарцуулах хугацаа	Зардлын дүн	Давтамж	ББСБ тоо	Нийт зардал
---	--------	-------------------	-------------	---------	----------	-------------

1	Санхүүгийн тайлан	120 мин	119.05 төг/мин	4	538	30,743,472
2	Сарын мэдээ	60 мин		12	538	46,115,208
3	Аудитын зардал		1,200,000	1	538	(645,600,000)
Нийт						76,858,680

Хуулийн этгээдээс гарах зардал

Одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн төслийг шинэчлэн найруулснаар хуулийн этгээдээс гарах зардлын тооцоог гүйцэтгэлээ.

Зардлын тооцоог гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн дагуу хуулийн этгээдийн хүлээх үүргийг дараах байдлаар тодорхойлон, уг үүргээ хэрэгжүүлэхтэй холбоотой гарах зардлыг нэг жилийн хугацаанд суурилан салбарын хэмжээнд тооцсон. Үүнд:

№	Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг	Нийт зардал
1	Банк бус санхүүгийн байгууллага шинээр үүсгэн байгуулах	11,042,857.14
2	Үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл нэмж авах	2,904,761.90
3	Оноосон нэр өөрчлөх	2,308,619,360
4	Санхүүгийн тайлан, мэдээг Хороонд тайлагнах	76,858,680
Нийт		2,399,425,659

Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэгтэй холбоотой гарах эдгээр зардлын хувьд банк бус санхүүгийн байгууллага шинээр үүсгэн байгуулахтай холбоотой гарах зардал нь одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хуулийн хүрээнд мөн гарах бол үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл нэмж авахтай холбогдон гарах зардал нь хуулийн төсөл шинэчлэгдсэний дараагаар буурахаар байна.

Мөн оноосон нэр өөрчлөхтэй холбогдуулан банк бус санхүүгийн байгууллагуудад оноосон нэр өөрчлөх хугацааг 2 жил байхаар зааж өгвөл одоогоор ашиглагдаж буй байгууллагын баримт бичиг, хаяг рекламн самбар бүрэн хэрэглэгдэж дуусах тул хуулийн төслийг шинэчилсэнтэй холбоотойгоор хуулийн этгээдэд зардлын дарамт үүсэхгүй урсгал зардал болгох боломжтой юм.

Санхүүгийн тайлан, зохистой харьцааны тайлан мэдээг сар, улирал, жилээр хүргүүлэх нь байгууллагын хувьд бичиг хэрэг, програм хангамж, цалингийн зардалтай шууд холбоотой хэдий ч тайлангийн системийг цахимжуулснаар бичиг хэрэг, програм хангамжийн зардлыг хэмнэх боломжтой.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2021 оны 5-р сарын 12 өдөр

Улаанбаатар хот

БАНК БУС САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ

**НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ
НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ**

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтоож, тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг, түүний удирдлага, зохион байгуулалт, үйл ажиллагаанд хяналт тавих, тэдгээрт албадлагын арга хэмжээ авахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль тогтоомж

2.1. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хууль, Компанийн тухай хууль, Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль, Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хууль, Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль, Банк эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1. Санхүүгийн зохицуулах хороо /цаашид "Хороо" гэх/-ноос тусгай зөвшөөрөл авсан хуулийн этгээдийн банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэхтэй холбогдсон харилцааг энэ хуулиар зохицуулна.

3.2. Засгийн газрын тусгай зориулалттай сан, төслийн нэгжээс олгох зээлийн үйл ажиллагаа, банк, даатгал, үнэт цаасны компани, хөрөнгө оруулалтын сан, тэтгэврийн сан, хадгаламж, зээлийн хоршоо, барьцаалан зээлдүүлэх газрын үйл ажиллагааг холбогдох бусад хуулиар зохицуулна.

4 дүгээр зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1. "банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа" гэж Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэй эрхлэх энэ хуулийн 6.2-т заасан үйл ажиллагааг;

4.1.2. "баталгаа, батлан даалт гаргах" гэж Иргэний хуулийн 234, 458 дугаар зүйлд заасныг ойлгох ба баталгааны гэрээ нь Иргэний хуулийн 457 дугаар зүйлд заасны дагуу зохицуулагдахыг;

4.1.3. "санхүүгийн түрээс /лизинг/" гэж Санхүүгийн түрээс /лизинг/-ийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1-т заасныг;

4.1.4. "гадаад валютын арилжаа" гэж иргэн, хуулийн этгээдээс гадаад валютыг бэлэн болон бэлэн бус хэлбэрээр худалдах, худалдан авах үйл ажиллагааг;

4.1.5. "өрийн хэрэгсэл" гэж Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 4.1.9-д заасныг;

4.1.6. "финтек" гэж санхүүгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг технологийн шийдэл ашиглан цахимаар хүргэхийг;

НЭГДҮГЭЭР

БҮЛЭГ: НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл

2 дугаар зүйл

3 дугаар зүйл

4 дүгээр зүйл

**ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ: БАНК
БУС САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ
АЖИЛЛАГАА ЭРХЛЭХ**

5 дугаар зүйл

6 дугаар зүйл

7 дугаар зүйл

8 дугаар зүйл

9 дүгээр зүйл

10 дугаар зүйл

11 дүгээр зүйл

12 дугаар зүйл

13 дугаар зүйл

**ГУРАВДУГААР
БҮЛЭГ: ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛ, ЗӨВШӨӨРӨЛ
ОЛГОХ, БҮРТГЭХ,
ТҮДГЭЛЗҮҮЛЭХ, СЭРГЭЭХ,
ХҮЧИНГҮЙ БОЛГОХ**

14 дүгээр зүйл

15 дугаар зүйл

16 дугаар зүйл

17 дугаар зүйл

18 дугаар зүйл

**ДӨРӨВДҮГЭЭР
БҮЛЭГ: ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ
ЭЗЭМШИГЧИЙН ЭРХ,
ҮҮРЭГ, УДИРДЛАГА,
ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ**

19 дүгээр зүйл

20 дугаар зүйл

21 дүгээр зүйл

22 дугаар зүйл

**ТАВДУГААР БҮЛЭГ: НЯГТЛАН
БОДОХ БҮРТГЭЛ,
ТАЙЛАГНАЛ, АУДИТ**

23 дугаар зүйл

24 дүгээр зүйл

25 дугаар зүйл

МББСБХ-НООС ИРҮҮЛСЭН САНАЛЫГ ХУУЛИЙН ТӨСӨЛД ТУСГАСАН БАЙДАЛ

Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулахтай холбогдуулан Монголын банк бус санхүүгийн байгууллагуудын холбооноос 2021.01.29-ний өдрийн 2021/007 тоот албан бичгээр ирүүлсэн саналыг хуулийн төсөлд тусгасан эсэх талаарх мэдээлэл.

✓ Тусгасан санал: 17
X Тусгаагүй санал: 14

№	ИРҮҮЛСЭН САНАЛ	ТЭМДЭГ	ТУСГАСАН БОЛОН ТУСГААГҮЙ ТАЛААРХ ТАЙЛБАР
1.	Хуулийн төслийн 7.1 "итгэлцлийн үйл ажиллагааг зөвхөн мөнгөн хөрөнгийг үнэгүйдлээс хамгаалж, үр шим олж өгөх зорилгоор ашиглах бүтээгдэхүүн болгож, одоо хэрэгжиж буй актив хөрөнгөд тулгуурлах ирээдүйн хөгжиж болохуйц бүтээгдэхүүнийг дордуулсан байна.	✓	Одоогийн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хууль тогтоомжид нийцүүлэн мөнгөн хөрөнгө гэснийг актив болгон өөрчилсөн.
2.	Хуулийн төслийн 4.1.6. "финтек" гэж санхүүгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг технологийн шийдэл ашиглан цахимаар хүргэхийг гэсэн нь тодорхойгүй байдал, чирэгдэл үүсгэх, чухам яг хаана технологи ашиглаж, юуг цахимаар хүргэх гээд байгааг тусгай зөвшөөрлөөр хязгаарлах гэж өгүүлж байгаа нь тодорхой бус	X	Энэхүү хуулийн төсөлд финтекийн ерөнхий томъёоллыг тусгахыг зорьсон бөгөөд харин гагцхүү банк бус санхүүгийн үйлчилгээг финтек ашиглан эрхлэхэд үйлчилж байгаа тул саналыг тусгах шаардлагагүй гэж үзсэн.
3.	Хуулийн төслийн 4.1.8-д ажилтан, тэдгээрийн эхнэр, нөхөр, эцэг, эх, ах, эгч, дүү, хүүхэд нар холбогдох этгээд болж байгаа нь зохимжгүй, өөрөөр хэлбэл ямар ч ажилтны ар гэр нь холбогдох этгээд болох нь зүй бус юм.	X	Банкны тухай хуулийн 3.1.2-т "холбогдох этгээд", Нийтийн болон хувийн ашиг сонирхолыг зохицуулах, ашиг сонирхолын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 3.1.5 "хамгаарал бүхий этгээд"-ийн талаарх зохицуулалтыг тусгасан байдаг ба банкны тухай хуульд холбогдох этгээдийг илүү нарийвчлан тодорхойлсон зохицуулалтыг хураангуйлж, хөнгөвчлөсөн байдлаар тусгасан тул саналыг тусгах шаардлагагүй гэж үзсэн.

	Хуулийн төслийн 5.5-д төрийн бус байгууллага нь банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээд байж болохгүй нь ямар үндэслэлтэй нь тодорхойгүй бөгөөд төрийн бус байгууллага нь үндсэн чиг үүргээ биелүүлэх зорилгоор банк болон бусад санхүүгийн компанид хөрөнгө оруулалт хийсэн туршлагаадаас эерж байна.	X	Төрийн бус байгууллагын тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 1-т /"төрийн бус байгууллага" гэж иргэд, төрийн байгууллага/хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэх байгууллага/-аас бусад хуулийн этгээдээс нийгмийн болон өөрсдийн ашиг сонирхол, үзэл бодлын үүднээс сайн дурын үндсэн дээр байгуулагдан үйл ажиллагаагаа төрөөс хараат бус, өөрийгөө удирдах зарчмаар явуулдаг ашгийн төлөө бус байгууллагыг " гэж заасан байдаг бол банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа нь ашгийн төлөө үйл ажиллагаа юм. Түүнчлэн мэргэжлийн Холбоо нь гишүүдийнхээ эрх ашгийг хамгаалах зорилготой байдгаараа онцлогтой. Иймд төрийн бус байгууллага нь санхүүгийн үйлчилгээ эрхлэхээр зохицуулах нь гишүүдийнхээ ашгийн төлөө явуулж буй үйл ажиллагаатай давхцах, мөн нөгөө талаас тэдгээрийн эрх ашгийг хамгаалах зорилготой харшилах тул холбогдох саналыг тусгаагүй. Мөн Холбооны эрх зүйн байдлын тухай тусгайлсан хууль батлагдах гэж байгаагаар холбогдуулан энэхүү харилцааг илүү нарийвчлан зохицуулж байгаа тул банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааг зохицуулсан хуулиар холбогдох харилцааг зохицуулах шаардлагагүй гэж үзсэн.
5.	Санхүүгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг сайжруулах, шинээр нэвтрүүлэх хүрээнд өмнөх хуулийн төсөлд тусгагдсан зарим бүтээгдэхүүн үйлчилгээ хасагдсан, одоо явуулж байгаа зарим үйлчилгээг хязгаарласан, технологийн шийдлээр үүсэх бүтээгдэхүүн үйлчилгээг хангалттай тодорхойлоогүй, санхүүгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх боломжуудыг нээгээгүй, улмаар зээлийн хүүг бууруулах нөхцөл бололцоогоор хангаагүй. Бусад бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нэмж оруулах шаардлагагүй. Жишээ нь даатгалын зуучлагч, даатгалын хохирол үнэлгээ, андрайдер, үнэт зүйл хадгалах, хөрөнгө барьцаалахтай холбоотой санхүүгийн зуучлал гэх мэт	✓	СЗХ-ноос тусгай зөвшөөрөл олгодог өөр зохицуулалттай салбарын үйлчилгээг банк бус санхүүгийн эрхлэх үйл ажиллагааны төрөл болгон тус хуулийн төсөлд тодорхойлох нь зохимжгүй бөгөөд хуулийн төслийн 6.3.7-д "Банк бус санхүүгийн нэмэлт үйл ажиллагаанд дараах үйл ажиллагаа хамаарна..."Хорооноос зөвшөөрсөн бусад үйл ажиллагаа" гэж заасан. Банк бус санхүүгийн байгууллага нь зах зээлийн нөхцөл байдал, эдийн засгийн гүнзгийрэлт, бүтээгдэхүүн үйлчилгээний нэр төрөл, тэдгээрийг хүргэх суваг зэрэг нөхцөл байдлыг харгалзан шаардлагатай санхүүгийн бусад бүтээгдэхүүн үйлчилгээг Хорооноос тогтоосны дагуу эрхэлж болохоор томъёолсон.
6.	Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийг 6.5-т заасан ангиллын дагуу олгож, тухайн ангиллын тусгай зөвшөөрлийг авсан бол ангилалд багтсан бусад үйл ажиллагааг Хорооноос тогтоосон журмын дагуу эрхлэх боломжтой байхаар өөрчлөх нь аж ахуйн үйл ажиллагаа тус бүрээр зөвшөөрөл авч хүндрэл үүсгэхээс сэргийлэх ач холбогдолтой байна. Өөрөөр хэлбэл 6.3-т заасанчлан банк бус санхүүгийн байгууллагуудыг ангилах биш энэ ангилалд хамаарах тусгай зөвшөөрлийг нэг тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд онгодог байх ба санхүүгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, улмаар зээлийн хүүг бууруулах нөхцөл бололцоог хангахуйц бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэвтрүүлэх боломж хязгаарлагдмал байна.	X	Хуулийн төслийн 6.5-д банк бус санхүүгийн байгууллагын тусгай зөвшөөрлийг хөрөнгө оруулалтын, зээлийн, факторингийн гэх зэргээр төрөлжүүлэн ангилсан бөгөөд тухайн ангилалын тусгай зөвшөөрлийг авснаар тухайн ангилалд хамаарах бүхий л төрлийн үйлчилгээг 1 тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд эрхлэх боломжтой байхаар зохицуулсан бөгөөд ингэснээр тусгай зөвшөөрөл олгох үйл явцыг хөнгөвчилж, үйл ажиллагааны өртөг, зардлыг бууруулах боломжтой гэж үзсэн. Харин мэргэжлийн холбооноос ББСБ-ууд нь өөрийн үйл ажиллагааны чиглэлд тохирсон үйлчилгээг багцаар эрхлэхээр хуулийн төсөлд тусгасан саналыг бүрэн дүүрэн ойлгохгүйгээр санал өгсөн гэж үзсэн тул холбогдох саналыг тусгах шаардлагагүй гэж үзсэн.

	Хуулийн төслийн 6.9-д Зөвхөн хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас гаргаж болно гэж заасан нь хөрөнгөөр баталгаажуу үнэт цаас гаргах зах зээлийг хаасан	✓	Хуулийн төслийн 9.1-д Санхүүгийн хэргээлд хөрөнгө оруулах эрх нь хуулийн төсөлд нээлттэй байхаар зохицуулсан бөгөөд хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас бусад үнэт цаасыг гаргах нэмэлт эрхийг тусгасан.
8.	Хуулийн төслийн 8.4-т Чанаргүй активыг шилжүүлж, хүлээн авахыг хориглоно гэж заасан нь факторингийн үйл ажиллагааны хөгжлийг хязгаарласан.	✓	Саналын дагуу холбогдох заалтыг хуулийн төслөөс хассан.
9.	Хуулийн төслийн 8.6-д Бэлтгэн нийлүүлэгч, зээлдүүлэгчээс борлуулсан бараа, үзүүлсэн ажил үйлчилуулалт болон хэлцлээс хүлээгдэж буй мөнгөн төлбөрийн дээд хэмжээг Хороо тогтооно. Энэ нь зах зээлийн зарчмыг алдагдуулсан, үйл ажиллагааг хязгаарласан, цаашид хөгжих боломжийг хаасан.	✓	Саналын дагуу холбогдох заалтыг хуулийн төслөөс хассан.
10.	Хуулийн төслийн 9.1-д Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд заасан хадгаламжийн бичиг, опцион гэрээ, фьючерсийн гэрээ, зохицуулалттай зах зээлд арилжихыг зөвшөөрсөн бусад санхүүгийн хэрэгслийг хассан үндэслэл тодорхойгүй.	✓	Саналын дагуу хуулийн төслийн 9.2-т өөрчлөлт оруулж тусгасан.
11.	Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуулийн 10.8-д Монголбанк олгохоор заасан тул СЗХ болон Монголбанкны бүрэн эрхийн давхардал, төрийн эрх бүхий 2 байгууллагаас аж ахуйн нэгж байгууллага давхар зөвшөөрөл авч чирэгдэл үүсч болзошгүй тул илүү тодорхой болгох	✓	Дагаж гарах Үндэсний төлбөрийн системийн тухай хуулийн төслийн 10.8 дахь хэсэгт Монголбанк гэсний дараа Санхүүгийн зохицуулах хороо гэж өөрчлөлт оруулахаар тусгасан.
12.	Хуулийн төслийн 11.1-д заасан Оноосон нэрийн ард дэлгэрэнгүй тэмдэглэгээ хэт нуршуу, ББСБ-уудыг ангилж буй зорилгоосоо буцсан. Бүгд хамтдаа нэр хүндийн эрсдэлд орж байгааг хязгаарлах шаардлагатай бөгөөд ББСБ тэмдэглэгээ хэрэглэхгүй байх	X	Зээлийн ББСБ, Хөрөнгө удирдлагын ББСБ гэсэн тэмдэглэгээнээс ББСБ тэмдэглэгээг авбал ижил төрлийн үйл ажиллагаа эрхэлж буй эсхүл ойролцоо нэршилтэй хөрөнгө оруулалтын менежментийн компани, барьцаалан зээлдүүлэх газар /ломбард/-уудаас ялгарахгүй тул төөрөгдөл үүсэхээс сэргийлж, ББСБ гэсэн тэмдэглэгээтэй байхаар зохицуулсан.
13.	Хуулийн төслийн 12.2-т Нэг компанийн гаргасан үнэт цаасны багахан хувийг худалдан авах нь банкны хуультай ижил байгаа нь зохимжгүй, хөрөнгийн зах зээлийн хөгжлийг хурдасгах, санхүүгийн зах зээлд бүрэн эргэлдүүлэх, хүү бууруулах нөхцлийг бий болгох үүднээс бололцоогоор нь нэмэгдүүлэх	✓	Хязгаарлалтыг хуулийн төслөөс хассан.
14.	Хуулийн төслийн 13.1.4-т Бусад этгээдээс зээл авахыг хориглож байгаа нь олон улсын практикт хэрхэн нийцэж байгааг судлах, санхүүгийн бусад компанас санхүүжилт татах боломжийг нээж өгөх шаардлагатай. /банк, зээлийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий этгээдээс бусад этгээдээс зээл авах/	X	Зээл нь санхүүгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээ бөгөөд санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэх хуулийн этгээдээс бусад хувь иргэнээс зээл аваад иргэнд эргүүлээд хүү өндөртэй зээлийн үйлчилгээ үзүүлэх нь зохисгүй гэж үзсэн тул тусгаагүй. Мөн Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуульд заасан биржийн бус зах зээлээр дамжуулан мэргэжлийн хөрөнгө оруулагчаас хөрөнгө оруулалт татах боломжтой тул зохицуулалттай зах зээлд дурын этгээдээс хөрөнгө татах нь зохисгүй гэж үзсэн.
15.	Санхүүгийн технологи, цахим мөнгөний гүйлгээг хэрхэн шийдвэрлэх нь тодорхойгүй /устай зөвшөөрөл эзэмшингийн харилцах, хадгаламжийн данснаас бусад дансаар гүйлгээ хийх./	X	Цахим мөнгө ч байсан клиринг нь банкны харилцах дансаар дамжуулан гүйцэтгэгддэг, мөн хувь хүний данс ашиглан үйлчлүүлэгчид эрсдэл үүсгэхээс сэргийлсэн зохицуулалт тул саналыг хүлээн авах шаардлагагүй гэж үзсэн.

	Хуулийн төслийн 13.1.10-т Өрийг хувьцаагаар солих, хувьцааг нэрлэсэн үнээс нь доогуур худалдах нь олон улсын стандарттай нийцэхгүй.	✓	Хувьцааг нэрлэсэн үнээс доогуур худалдах гэсэн саналыг тусгаж, хуулийн төслөөс хассан бөгөөд харин өрийг хувьцаагаар сольсон тохиолдолд хуулийн төслийн 14.1.1-д заасан “хувь нийлүүлсэн хөрөнгө нь хууль ёсны татвар төлсний дараах орлогоос бүрдсэн мөнгөн хөрөнгө байх ба Хорооноос тогтоосон доод хэмжээг хангасан байх” гэж заасантай харшилах тул саналыг тусгах шаардлагагүй гэж үзсэн.
17.	Хуулийн төслийн 17.3-т Төрийн үйлчилгээг түргэн, шуурхай, чирэгдэлгүй болгох асуудалд тусгай зөвшөөрөл олгохтой холбогдох чирэгдэл нэмэгдсэн. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь үйл ажиллагаагаа финтек ашиглан эрхлэх тохиолдолд Хорооноос дахин зөвшөөрөл авахаар байгаа нь бизнесийн үйл ажиллагаанд хүндрэл учруулах эрсдэлтэй тул Хорооноос тогтоосон журмын дагуу финтек ашиглах боломжтой байх	X	Банк бус санхүүгийн үндсэн болон нэмэлт үйл ажиллагааг цахим технологи ашиглан хүргэж болохоор зохицуулсан бөгөөд энэ тохиолдолд учирч болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдлыг хангах, мэдээллийн ашиглалт хамгаалалтыг хянах зорилгоор Хорооноос нэмэлт зөвшөөрөл авахаар тусгасан тул ирүүлсэн саналыг хуулийн төсөлд тусгах шаардлагагүй гэж үзсэн.
18.	Хуулийн төслийн 17.4-т Финтек ашиглан эрхлэхэд ашиглах боломжтой болгож байгаа нь учир дутагдалтай. /Энэ хуулийн 17.3-т заасан үйлчилгээ үзүүлэхэд нууцлалын шаардлага хангасан нууц үг, нууц код, тоон гарын үсэг зэргийг ашиглаж болох бөгөөд эдгээрийг гэрээ, хэлцэл, шилжүүлгийн баримтад зурсан гарын үсэгтэй адилтгаж үзнэ./	✓	17.5-д Энэ хуулийн 6.2, 6.3-т заасан үйлчилгээ үзүүлэхэд нууцлалын шаардлага хангасан хэрэгслийг үйл ажиллагааны онцлогт тохируулан ашиглаж болох бөгөөд эдгээрээр хийгдсэн гэрээ, хэлцлийг Иргэний хуулийн 42 ¹ , 196 дугаар зүйлд заасантай адилаар хэлцэл хийсэн гэрээ байгуулсанд тооцно. гэж өөрчлөн найруулсан.
19.	Хуулийн төслийн 20.4.2-т “Эдийн засгийн гэмт хэрэгт ял шийтгүүлж байгаагүй” гэж заасан нь бусад төрлийн гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдэд ТУЗ-ийн гишүүнээр ажиллах боломжийг нээж өгсөн байна. ТУЗ-ийн гишүүнээр ажиллах этгээд нь аливаа гэмт хэргийн ял, шийтгэлгүй байх нь зүйтэй гэж үзэж байна.	X	Бүх төрлийн гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг хориглох нь хэт явцуу болох үндэслэлтэй гэж үзсэн. Жишээ нь: Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль зөрчсөний улмаас шийтгүүлж байсан этгээд бүх насаараа санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжгүй байх нь хэт өрөөстөл тул эдийн засгийн гэмт хэрэг үйлдсэн гэж нарийвчлан зохицуулах нь оновчтой гэж үзсэн.
20.	Хуулийн төслийн 20.4.3-т Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүд зөвхөн “Эдийн засаг, банк, санхүү, мэдээллийн технологи, хууль эрх зүйн дээд боловсролтой, эсхүл банк, санхүүгийн салбарт ажилласан туршлагагай” байна гэдэг нь өрөөстөл бөгөөд эдгээргэй дүйцэх туршлага, нэр хүндтэй гишүүн байж болохгүй нь учир дутагдалтай, олон улсын жишигт нийцэхгүй шалгуур байна.	X	Хуулийн төслийн 20.5-д Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнд энэ хуулийн 20.4.3 дахь заалт хамаарахгүй гэж заасан бөгөөд тус шаардлага нь гүйцэтгэх удирдлага, нэгжийн удирдлагад хамаарах шаардлага юм.
21.	Сэндбоксын тодорхойлолт байхгүй байна.	✓	26.1.9. банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаатай холбогдох зохицуулалттай холбоотой журам, заавар батлах, заалтыг хасаг “Сэндбокс”-ын хувьд санхүүгийн олон төрлийн үйл ажиллагаа хамаардаг тул тус хуулиар тодорхойлох боломжгүй тул банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаанд холбогдох хэм хэмжээний акт батлах зохицуулалтын дагуу тодорхойлох нь зүйтэй гэж үзсэн.

	Хуулийн төслийн 26.7-д “Хороо бодлого, зохицуулалтын хүрээнд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа, актив пассив хөрөнгө, зээлийн шаардлага тавьж, хязгаарлалт хийж болно.” гэдэг нь зах зээлийн зарчимд нийцээгүй, улмаар Хороо үнэ тогтоох, актив пассив бусад зүйлийг хязгаарлах тодорхойгүй байдлыг бий болгож, болохгүй гэж үзэж байна.	✓	26.7. Улс орныг хамарсан байгалийн гамшиг, гэнэтийн болон давагдашгүй хүчин зүйлийн шинжтэй нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд Хороо бодлого, зохицуулалтын хүрээнд банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа, актив пассив хөрөнгө, бусад санхүүгийн үзүүлэлтэд тусгайлан шаардлага тавьж, хязгаарлалт хийж болно.”
23.	Хуулийн төслийн 6-р бүлэг Зохицуулагч байгууллагын бүрэн эрх, хяналт бүлэгийн 26, 27, 28, 29 дүгээр зүйлийг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 1-р бүлэг Тавдугаар зүйлийн 3-ыг зөрчиж байна гэж үзэж байна. Үүнд: Өмчлөгчийн эрхийг гагцхүү хуульд заасан үндэслэлээр хязгаарлаж болно гэж заасан байдаг. Гэтэл дээр дурдсан заалтуудтай ганц улсын байцаагч хувийн өмчлөх эрх рүү халдсан зүйл, заалт болсон байна. зөрчсөн, улсын байцаагч хувийн өмчлөх эрхрүү халдсан зүйл заалт болсон.	X	Хорооны улсын байцаагчаас хяналт шалгалт хийхтэй холбогдуулан өмчлөгчийн эзэмших ашиглах эрхэд хуульд заасан үндэслэлийн дагуу тухайн ББСБ-ын зөрчил дутагдалтай холбоотой асуудлаар тодорхой хугацаанд эзэмших, ашиглах эрхийг олгосон зохицуулалтыг тусгасан бөгөөд түүнчлэн Банкны тухай хууль, Даатгалын тухай хууль, Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль зэрэг санхүүгийн салбарын бусад хууль тогтоомжилтухуйн салбарыг зохицуулахтай холбоотойгоор улсын байцаагчийн эрх хэмжээг нарийвчилан зохицуулсан байдаг тул тус хуульд тусгах нь зүйтэй гэж үзсэн. Энэ нь Үндсэн хууль зөрчсөн гэж үзэх үндэслэлгүй болно.
24.	Хуулийн төслийн 30.1-т заасан Зөрчлийн шинж байдлыг харгалзан гэдгийг тодорхой болгох /Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь энэ хууль болон бусад хууль тогтоомж, эсхүл Хорооноос тогтоосон хэм хэмжээг зөрчсөн бол зөрчлийн шинж байдлыг харгалзан Хорооны улсын байцаагч дор дурдсан албадлагын арга хэмжээ авна./	X	Зөрчлийн шинж байдлыг хуульд заахаас илүүтэй дүрэм, журмаар зохицуулах нь зүйтэй гэж үзсэн бөгөөд эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалтын тогтолцооны хүрээнд Хорооноос нарийвчилан тогтоосны дагуу улсын байцаагчаас албадлагын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх зохицуулалтыг бий болгосон.
25.	Хорооны зарим чиг үүргийг төрийн бус байгууллагад шилжүүлэх зүйл заалт ороогүй	X	Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл батлах тухай” 12 дугаар тогтоолд Холбооны төрөл, ангилал, дотоод зохион байгуулалт, удирдлага, төлөөлөл, үүсгэн байгуулагчийг тодорхой болгох, холбооны бүртгэл, хяналт, тайлагналт, ил тод байдал, татан буугдах нөхцөл, журмыг боловсронгуй болгох, төрөөс холбоонд үзүүлэх дэмжлэг, төрийн чиг үүргийг гүйцэтгүүлэхтэй холбоотой зохицуулалт, эдийн засгийн холбоо, мэргэжлийн холбоо зэрэг холбооны онцлог төрлийн зохицуулалтыг бий болгох зорилгоор Холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг шинэчилэн найруулна гэж заасан тул хуулийн давхардал бий болгохгүй байх үүднээс тус хуулийн төсөлд тусгаагүй болно.
26.	Бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн эсэх, зүйл заалт нь хоорондоо болон бусад хуулиудтай зөрчилдөөгүй эсэхэд анхаараагүй	X	Хууль зөрчсөн зүйл заалт тусгаадаггүй бөгөөд ямар хуулийн ямар заалтад харшилсан, зөрчилдсөн талаарх тайлбар тодруулга ирүүлээгүй. Мөн тус хуулийг батлахтай холбогдуулан хууль тогтоомжтой нийцүүлэх хүрээнд 20 гаруй хуулийн төсөлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар дагаж гарах хуулийн төслүүдийг боловсруулсан.
27.	Төслийн 14.1.3-т “.... боловсон хүчин нь 20.3-т заасан болон Хорооноос тогтоосон холбогдох шаардлагыг хангасан байх.” гэдэг нь зүйл заалттайгаа нийцээгүй	✓	Саналыг хүлээн авч 14.1.3 дахь заалтаас боловсон хүчин гэдгийг хассан.

1.7. Төслийн 18.7. “Тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн болон хүчингүй болгосноос учирсан аливаа хохирлыг Хороо хариуцахгүй” гэдэг нь ямар эрх зүйн үндэслэлтэй нь тодорхой бус бөгөөд, төрийн албан хаагчийн алдаа дутагдал, хариуцлагагүй үйлдэл нь хариуцлагын үр дагаваргүй, улмаар эрх мэдлээ буруугаар ашиглах нөхцөлийг бүрдүүлсэн гэж үзэж байна.	✓	Саналыг хүлээн авч “Хорооноос тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон шийдвэр гарснаар банк бус санхүүгийн үйл ажиллагаа нь дуусгавар болно” гэж өөрчлөн найруулсан.
29. 1.9. 27.3.1. т “хуульд зааснаас бусад тохиолдолд хяналтыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдлуудан бусдын өмнө үүрэг хүлээхгүй байх” эрх зүйн орчин ямар хуультай нийцэж байгаа нь тодорхойгүй, улсын байцаагчийн эрх мэдлийг хэтрүүлсэн гэж үзэж байна.	✓	Саналыг авч тус заалтыг хуулийн төслөөс хассан.
30. 1.10. 27.3.3 болон 27.3.4 т заасан “.....эд хөрөнгийг түр хугацаагаар хураах, хяналт шалгалтын ажил хийх, ;орлого, зарлага, ажил гүйлгээний мэдээлэл бүхий компьютер, техник хэрэгсэл, программ хангамжид нэвтрэх” эрхүүд шаардлагагүй, эсхүүл зүй зохистой байдлаар ашиглах эрхийг хуулинд оруулах нь зүйтэй гэж үзэж байна.	✓	Саналын дагуу Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн дагуу өөрчлөн найруулсан.
31. 2.9. 13.1.13 тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь охин компани байгуулахыг хориглосон нь ББСБ-ын тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд охин компаниар тодорхой бүтээгдэхүүн үйлчилгээг хүргэхийг хязгаарлаж байна.	✓	Саналыг авч хассан.